

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2021 / 03 FİYATI: 9 TL

18 Mart Çanakkale Zaferi Kahramanlarımızı Saygı ve Minnetle Anıyoruz

Erdem Akyüz'ün Yazısı 19. sayfada

Cemal Türkmen: **Atatürk'ü
Görmek
İçin** Sh: 43

Ufuk Akyol:
**"Güneşin
Patentini
Alabilir
misiniz?"** Sh: 3

Cengiz Özakıncı: Ege'de Yunan
Düşleri
**"Adalar
Denizi" ve
Takımadada
Devleti** Sh: 5

Tekin Özertem:
Politika Sh: 47

Yaşar Öztürk:
**Yüzyıl Önce
Büyük
Diplomatik
Savaş** Sh: 13

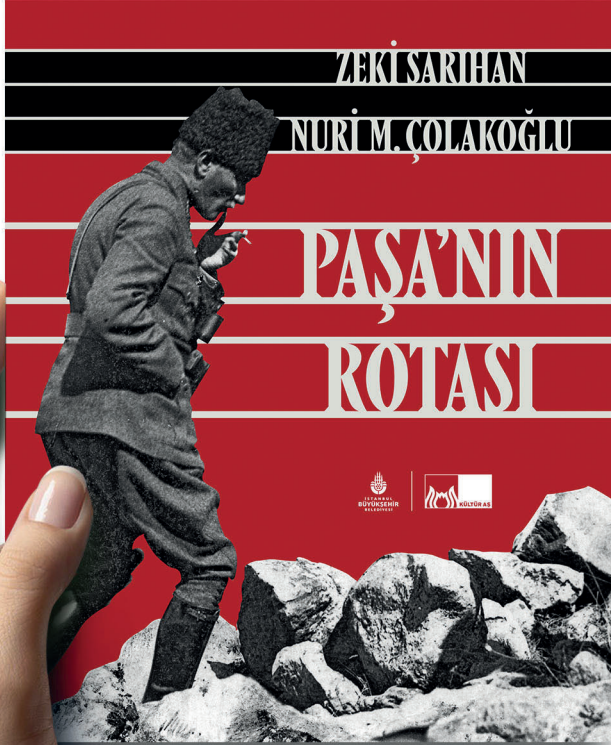
Necef Uğurlu:
**Karanlık
Tarih ve
Kendi Öykülerini
Yazamayanlar** Sh: 62

Gürbüz Evren:
**Türkler
Baskı, Zulüm
ve İşkence
ile Girit'ten
Atıldılar** Sh: 24

Öğüt Yazman:
**Ekonomi
2021** Sh: 78

Bandırma Vapuru'nun Rotası 16 Mayıs 1919 Cuma
İngilizlerin şikâyeti üzerine Doğu Karadeniz'deki Müslüman çetelerin Rum halkı rahatsız ettiği iddialarını incelemek ve gerekli önlemleri almak göreviyle 9. Ordu Birlikleri Müfettişliği'ne atanan Mustafa Kemal Paşa, karargâhındaki 23 kişiyle birlikte Bandırma Vapuru'yla İstanbul'dan hareket etti. Paşa'ya verilen görev talimatında, Mondros Mütarekesi gereğince ordunun elindeki fazla silahları toplamak ve Doğu Anadolu'da kurulduğu söylenen şûra yönetimlerini dağıtmak da vardı.

Paşa'nın Rotası, Millî Mücadele yıllarının en hareketli dönemlerini gün gün görsel bir dille aktarıyor. Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'dan Samsun'a yola çıktığı 16 Mayıs 1919 günü başlıyor ve 23 Ekim 1922 tarihinde sona eriyor. Harita üzerinde işaretler ve dönem fotoğraflarıyla da Mustafa Kemal Paşa'nın üç buçuk yıl boyunca izlediği rotayı takip ediyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Haluk Erdemol, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.,
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 23 / 02 / 2021

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

- 3 Güneşin Patentini Alabilir misiniz?** *Dr. Ufuk Akyol*
- 5 “Adalar Denizi” ve Takımadada Devleti** *Cengiz Özakıncı*

13

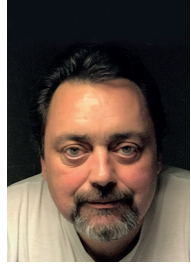
**Yüzyıl Önce
Büyük
Diplomatik Savaş**
Yaşar Öztürk

- 19 Atatürk ve Mart Ayı**
A. Erdem Akyüz
- 24 Türkler Baskı, Zulüm ve İşkence ile Girit'ten Atıldılar**
Gülbüz Evren
- 29 Amasya Görüşmeleri!**
Cengiz Önal
- 34 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 36 Halifelik Tarihe Karışıyor**
Dr. Cihangir Dumanlı
- 43 Atatürk'ü Görmek İçin**
Cemal Türkmen
- 47 Politika** *Dr. Tekin Özertem*
- 51 Bakanlıkta İlk Gün**
Mete Akyol
- 57 Tıbbın Simgesinin Mitolojiden Günümüze Öyküsü** *Dr. Rıdvan Atilla*
- 62 Karanlık Tarih ve Kendi Öykülerini Yazamayanlar**
Necef Uğurlu
- 69 Budama mı? Sulama mı?**
Prof. Dr. Cengiz Kuday
- 71 “Yeşil” Hidrojen**
Necdet Pamir
- 78 Ekonomi 2021**
Dr. Öğüt Yazman

İÇİNDEKİLER

- 83 Yükselen Baskı Rejimleri**
Barbaros Eneç
- 89 Sporun Evrensel Gücü**
Metin Gören
- 92 Meluncanlar ve Barış Manço**
Kaya Boztepe
- 101 Dostoyevski, Karamazov Kardeşler'de Sanatının Zirvesindedir**
Demir Aytaç
- 108 Önemli Bir Kitap**
Zeki Sarıhan
- 111 Kenti Kurtlar Sarmıştı**
Konur Ertop
- 117 Okültizm ve Teozofi**
Berk Yüksel
- 121 Sıradan Günler**
Nuray Bartoschek
- 123 Neden ‘Can Sıkıntısı Tanrısı’na Tapıyorum?**
Sabriye Aşır
- 126 Tecklenburg İzlen Şen Toker**
- 130 Spaghetti Western**
İrem Sera Böke
- 135 Yaşanmış Kış Öyküleri**
Mehmet Ünver
- 140 Dünya Şiir Günü**
Yahya Aksoy
- 144 Cahit Irgat Sabri Kemal**
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San Sungunay
- 4 Beni Hatırlayınız**
- 12 İlk Dersimiz Türkçe**
- 88 Gözün Sözü**
- 100 Bilginizi Denetleyin**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyükleri**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan**
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

“Güneşin patentini alabilir misiniz?”

Bundan 70 yıl kadar önce, çocuk felci çok önemli bir sağlık problemi idi. Şimdilerde ise seyrek görülen bir hastalık. Hatta tamamen yok edilmek üzere.

Bunu Dr. Jonas Salk’a borçluyuz. 1955 yılında çocuk felci aşısını buldu, geliştirdi ve hatta ilk denekler arasında kendi çocuklarını da kullandı.

Dr. Jonas Salk bulduğu aşının patentini alarak yaklaşık 7 milyar dolarlık bir servete sahip olabilirdi. Almadı!

Neden almadığını soranlara da;

“Güneşin patentini alabilir misiniz? Her çocuğa eşit dağıtılmalı bu aşı.” dedi.

Tıp camiasının saygınlığı, işte Dr. Salk gibi “hekimleşebilmiş” doktorların omzunda yücelmektedir.

Bugün de, Tıp Bayramımızı kutladığımız bu mart ayında, kendi canını ortaya koyarak hastalarına şifa dağıtabilmek için çırpınan tüm tıp camiası üyelerine saygılarımı iletiyorum.

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

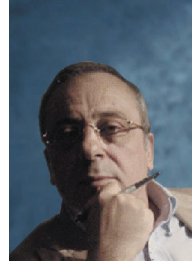
ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- Milletimiz çok büyük elemeler, mağlûbiyetler, facialar görmüştür. Bütün olanlardan sonra yine bu topraklarda bulunuyorsa bunun temel sebebi şundandır: “Çünkü Türk çiftçisi bir eliyle kılıcını kullanırken, diğer elindeki sapanla topraktan ayrılmadı. Eğer milletimizin büyük ekseriyeti çiftçi olmasaydı biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktır.” (1923)
- Efendiler! Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki çalışmasını yeni ekonomik tedbirlerle son hadde erişirmeliyiz. Köylünün çalışmasının neticeleri ve verimleri kendi menfaati lehine son hadde çıkarmak ekonomik siyasetimizin temel ruhudur. (1922)
- Kılıç kullanan kol yorulur, nihayet kılıcı kınına koyar ve belki kılıç o kında küflenmeye, paslanmaya mahkûm olur. Fakat sapan kullanan kol gün geçtikçe daha ziyade kuvvetlenir ve daha çok kuvvetlendikçe daha çok toprağa malik ve sahip olur. (1923)
- Eğer milletimizin çoğunluğu çiftçi olmasaydı, biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık. (Mart 1928)
- Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki emeklerini asrî, iktisadî tedbirlerle azamî haddine çıkarmalıyız. Köylünün çalışmalarının netice ve semeresini kendi menfaati lehine azamî haddine yükseltmek, istisadî siyasetimizin temel taşıdır. (1922)
- Onun için, bir yandan çiftçinin emeğini arttıracak ve semereli kılacak bilgi, vasıta ve fennî aletlerin kullanma ve yapılmasına, öte yandan onun çalışmalarının neticelerinden azamî derecede faydalanmasını temin edecek iktisadî tedbirlerin alınmasına çalışmak lâzımdır. (1922)

K Atatürk

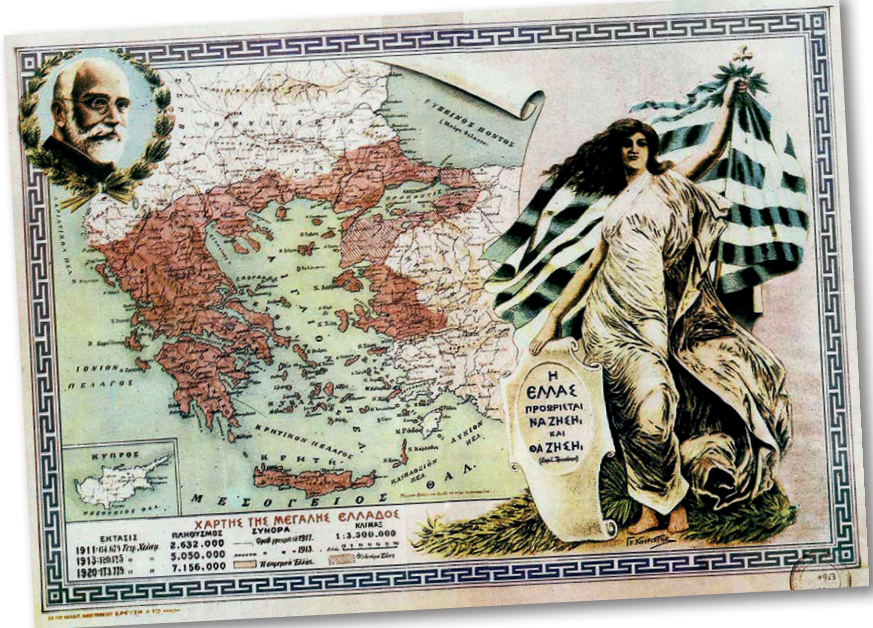
Otopsi
Cengiz Özakıncı

Ege'de Yunan Düşleri

“Adalar Denizi” ve Takımadada Devleti

Osmanlı döneminde Yunanistan yarımadası ile Anadolu arasında yer alan deniz “Akdeniz”, “Cezair-i Bahri Sefid” gibi adlarla anılırken 1910’lu yıllarda seyrek de olsa “Adalar Denizi” de denilmekteydi.

Yunanistan'ın 1919'da İzmir işgal etmekte övündüğü propaganda kartpostalı.

Atatürk önderliğinde oluşturulmaya başlanan ve 1930'da "*Türk Tarihinin Ana Hatları*" kitabında ortaya konan Türk Tarih Tezi'nin 1931-1932'de okutulan lise Tarih I, II, III, IV ders kitaplarında, "*Ege*" adının Yunan dilinden alınmadığı saptanmış ve "*Ege Denizi*" adı kullanılmaya başlanmıştır.

Ancak Türk Tarih Tezi'ne karşı olanlar, makale ve kitaplarında Ege Denizi demeyip "*Adalar Denizi*" demeyi sürdürecektir ve Atatürk karşıtlığını başka şeyler yanı sıra bu söylemlerinde de sergileyeceklerdir. Örneğin, Türk Tarih Tezi'ne karşı olan Kadriye, makalelerinde "*Ege Denizi*" demiyor, "*Adalar Denizi*"'nden Al-

Paul Kretschmer (d.1866-ö.1956) Hint-Avrupa dillerinin en eski tarihini ve karşılıklı ilişkilerini ve Etrüskçe gibi Hint-Avrupalı olmayan dillerden nasıl etkilendiklerini ortaya koyan dilbilimci.

tayların ötesine kadar Türk birliği" diyordu.¹

Onun "*Adalar Denizi*" söylemi, ölümünden sonra "*Nihal Atsız ve Adalar Denizi*" başlıklı makalelere konu olacaktı.²

Türk Tarih Tezi'ne ve "*Ege*" adlandırmasına karşı çıkan bir diğer kesim "*Siyasal İslamcı*"lardı. Örneğin Kadir Mısıroğlu, sahibi ve yayıncısı olduğu *Sebil* dergisinde, "*Ege Denizi*" adlandırmasını Yunancılık olarak niteleyen ve "*Ege*" yerine "*Adalar Denizi*" denilmesini savunan makaleler yayınlıyor; derginin 7 Mayıs 1976 sayısında Selahattin Eş imzasıyla yayımlanan "*Adalar Denizi ve Ege*" başlıklı yazıda, Atatürk'ün

Paul Kretschmer'in Yunancadaki yer adlarını eski Anadolu'daki yer adlarıyla karşılaştırarak bölgede Yunanlar gelmeden önce Yunan olmayan bir Akdeniz kültürünün var olduğunu ve geniş dilsel kalıtlar bıraktığını ortaya koyan kitabı "*Yunan Dili*"nin Tarihine Giriş" (1896) ve aynı doğrultuda 1907'de yayımlanan çalışmaları.

Hüseyin Nihal Atsız.

(12.01.1905 - 11.12.1975)

başlattığı “Ege Denizi” adlandırması, onun Yunan mitolojisine teslim olduğuna kanıt olarak gösteriliyordu.³ Türk Tarih

Tezi’ne karşı çıkan ve kendilerini “Milliyetçi-Muhafazar” olarak tanımlayan ve yazılarında “Yüce Osmanlı Devleti” vs. nitelem kullanan yazarlar da “Ege Denizi” dememeye özen gösteriyor, “Adalar Denizi” demeyi yeğliyorlardı. 1990’lara gelindiğinde: Ege Yunancadır. Ege Denizi demek, bu deniz Yunan’ın demektir; bu nedenle “Ege” demeyelim, “Adalar Denizi” diyelim, “Ege Bölgesi” demeyelim, “Batı Anadolu Bölgesi” diyelim, görüşü ortaya atıldı.⁴

2001’de bu görüşün savunulduğu bir akademik yayında: “Adalar Denizi adı, 1940’lı yıllardan itibaren, Yunan makamlarının çeşitli entrikaları ile, uydurma bir mitolojik hikayeye dayandırılarak “Ege Denizi” ne dönüştürülmüştür. Daha sonra “Ege” kelimesi, büyük bir dalgınlık eseri olarak, Anadolu yarımadasının batı kesimini oluşturan Batı Anadolu Bölgesi’nin adı olarak takdim edilmiştir. Bu tarihi

bir yanılıdır.” (...) “İşte bu tarihi yanılığın ötürü, dış politikasında Türkiye; Adalar Denizi içinde bulunan adalar üzerinde hak iddia edemez olmuştur.” denilmekte ve “Adalar Denizi”nin İngilizcesi “Archipelago” olarak verilmekteydi.⁵

2003’e gelindiğinde “Ege” adının nefretle anıldığı bir makalede yazar, “Akdeniz adının aymazlığa düşülerek Ege Denizi biçimine dönüştürüldüğü”nü ileri sürüyor; “bu aymazlık yetmiyormuş gibi

GÖZ Oldur ki hakkı göre.
Salâhaddin Er

ADALAR DENİZİ VE EGE

«Ege» Türkiye’de ancak son ell yıldır kullanılan bir isim. Osmanlılar asırlarca Akdeniz’in tabii bir parçası olan bu denizi de Akdeniz olarak isimlendirmişler. Geçen asrda ve bu asrın başında ise Osmanlı coğrafyacıları yüzlerce farklı ufak adayı koynunda taşıdığı için Akdeniz’den ayrı bir hususiyet gösteren bu denize Adalar Denizi demişlere de halk yine Akdeniz diye isimlendirmeye devam etmiş. Bu denizin antik Yunan çağlarından beriki ismiyse *Aegeus Mare’si*. Çünkül eski Yunan’da krallardan birisi, *Aegeus*, kınının ölümlüden açına tahammül edemeyip kendini bu denize atar. İntihar eder.

Cumhuriyet Türkiye’sinde hemen her şey Batı kültürüne istinad ettirilken, Batı kültürünün aali unsurlarından olan Yunan antikitesinin değerlerine de teslim olunulmaktaydı. Nitekim İstiklâl Savaşının sona ermesini müjdeleyen: «Ordular! İtik hedefiniz Akdenizdir, İletisi emrini veren kumandanın kurdugü rejim, kendi kurucusunun kullandığı Akdeniz ismine bile muasalat olacak ve Yunan tarihindeki romantik bir intihardan ismini alan bu denizi Yunan tarihinin değerler silâlesi içindeki çekiyte kabul edip o isimle kabul edecektir.

Bu teslimiyet edası Türkiye’yi önce Mussolini İtalyasına, sonra da Yunanistan’a karşı kayıtsız bırakmış, geçmiş asırlarda bir «Türk göbütü» haline gelen Akdeniz’in, modern Türkiye’ye hiç bir tarihi miras hakkı bırakmadığı; kanaati yeni rejime hâkim olmuştur. Bu kanaatler ki, Mussolini’nin *MARE NOSTRUM* (Bisim Deniz) sloganıyla bütün Akdeniz üzerindeki pânâlarına bigâne kaldığı gibi, İtalya’nın İtinci Dünya Harb’inden yenik çıkması sonunda 12 Ada’yı 20 sene önceki sahibi olan Türkiye’ye bırakmak istemesine de Türkiye, İsmet İnönü milli seftiğinin korkumç bir idrakizaliği altında «Kimsenin toprağında gözümüz yok; yurttan dibindeki *sulh*’s tekerlemesiyle bigâne kalımız ve burnunun dibindeki adaların Yunan gâvuruna bırakılmasına göz yummuştur. Hattâ öyle ki, Adalar Denizinde devletlerin haklarını bir bukiuki zeminde yeni statüiere bağlayan 1948 Paris Konferansına katılmadı, bile...»

Geçen sene Kasım Güleç bir televizyon programında açıklamıştı: Almanların ünlü büyükleşleri Von Papen İsmet İnönü’yu ziyaret eder ve 18 Ada’yı İtalya adına Türkiye’ye tektif

Kadir Mısıroğlu’nun yayınladığı Sebil dergisinin 07.05.1976 günlü sayısında “Adalar Denizi ve Ege” başlıklı yazı.

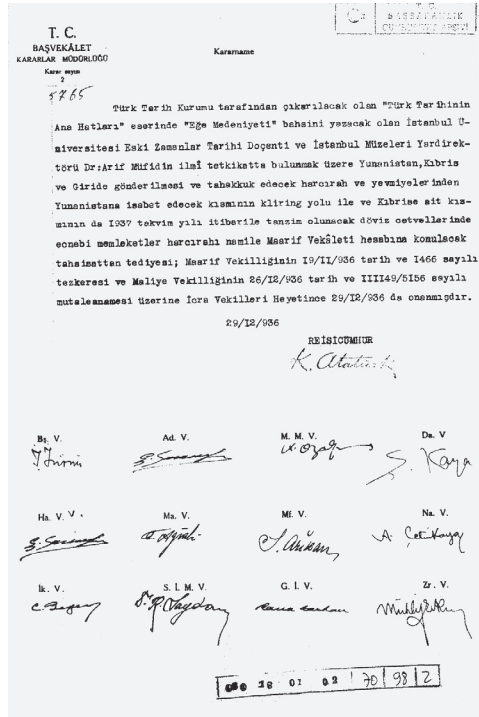
Sosyal Medya'da "Adalar Denizi" ve "Ege" konulu iletiler.

Denizi derdi. Akdeniz ise Adalar

Türklerin yıllarca Akdeniz olarak adlandırdıkları Anadolü'nün batısındaki denize de Yunan propagandası ve yayımlığına çanak açmışcasına 'Ege Denizi' denilerek sorun içinden çıkılamaz duruma getirildi" diyor; bu denize İngilizce'de, Fransızca'da, İtalyanca'da "Archipelago" (Türkçesi: "Adalar Denizi") dendiğini belirtiyordu.⁶

Son 10-15 yıl içinde: "Ege" Yunancadır, "Ege Denizi" demek bu deniz Yunan'a ait demektir; "Adalar Denizi" (Archipelago) olarak adlandırılmı ki Yunan bu

Türk Tarih Tezi'ne Akalar ve Ege konulu araştırma için ödenek çıkartma kararı.

Denizi'ni de kapsayan genel bir isimdi." diyor; 26 Ekim 2018'de "Yunanlar hem adalarımızın üstüne oturdular hem de ismini değiştirttiler bize" diyerek, Atatürk'ün Adalar Denizi adını Yunanların isteklerini yerine getirerek "Ege Denizi" biçiminde değiştirdiğini ima ediyordu.

Oysa 1930'larda ortaya konulan Türk Tarih Tezi, "Ege" adının kökünün Yunanca olmadığını, Yunanların bölgeye gelmesinden çok önce yörenin Yunan olmayan, Hint-Avrupalı olmayan yerlilerinin dilinden olduğunu, Paul Kreschmer'in yapıtına dayanarak savunurken, "Ege"nin Türkçe "Eke" sözcüğüyle ses ve anlam olarak benzerliğini vurgulamıştı. "Ege Denizi" adı, bu denizin Yunan'a ait olduğunu değil, tam tersine bölgenin Yunanlar gelmeden önceki yerli halklarına ait olduğunu ve uzak geçmişte Yunan'ın Ege'nin yerlisi, otantik halkı olmadığını ortaya koyan bir adlandırmaydı.

Türk Tarih Tezi'nde "Ege Denizi", "Ege Bölgesi" adlarının kullanılmasının Yunan iddialarına karşı nitelik taşıdığını bilmeyenler, "Ege Denizi" yerine önerdikleri "Adalar Denizi" (Archipelag) sözünün Yunan yayımlıcağının işine yarayacağını da düşünememişlerdi.

Nasıl mı?

Şöyle:

Birleşmiş Milletler Deniz Huku Konferansı 1981'de "Takımada

miş, aynı zamanda 3. binde Anadolu ve tekim Ege havzasının yeknasak bir kültür mntakasına dahil olduğunu tebarüz ettirmiş ve bu isimlerin yayılış sahasının bu kültür mntakasına tamamiyle tevafuk ettiğini isbat etmiştir.

Yunanistan'a mâdeni getiren bu Anadolu'lu insanlar kimlerdi? Kretschmer yukarıda ismi geçen eserinde *Karya, Lidya, Misya, Lükye, Pisidyay, İsaurya, Likonya, Kilikya* ve *Kapadokya* lisanlarını birer birer tetkik etmiş, bunların bu n t ve s s'li isimleri kullanmış olduklarını ve tekim bu lisanların filoloji noktai nazardan bir kül teşkil ettiklerini isbat etmiştir. Bilâhare *Boğazköy-de Eti* krallığının arşivi keşfedildikte ve *Eti* lisan ve lehçeleri birer birer meydana çıkarıldıktay, bu lisanların yukarıda bahsettığımız Anadolu lisanlarıyla ne dereceye kadar merbut oldukları meselesi ortaya atılmıştır. Bu sâhada yine *Kretschmer* temayüz etmiş ve *Glotta* mecmuasında nesrettiği müteaddit makalelerde, bu A n a d o l u l i s a n l a r ı'nın bilhassa *Protoeti* lisanlarıyla rabatlar gösterdiklerini tesbit etmiştir (*Glotta* XXI, s. 86 v.s.; *Glotta* XIV, s. 105 i dahi mukayese ediniz). Şu halde, hülâsa olarak, 3. binin ortalarına doğru *Protoetiler*'le hemcins, binaenaleyh *Orta Asya'*lı olan bir kavmin, *Anadolu'dan Yunanistan'a* istilâ ettiği neticesine varıyoruz.

Esasen Yunanlılar dahi kendilerinden evvel Yunanistan ve *Kiklâdlar*'da başka bir kavmin oturmuş olduğunu işaret etmişler ve bu kavmi *Kar, Leleg* ve *Pelasg* olarak göstermişlerdir. *Anadolu'nun* cenubu garbi sahillerinde oturmuş olan *Karlar*'ın bir zamanlar bütün *Ege* denizine hâkim olduklarından, *Herodot* (I, 171) ve *Thukidides* (I, 4, 8) bahsetmişlerdir. *Thukidides* (I, 8) de tam modern bir arkeolog gibi muhakeme etmekte ve 426 da *Delos* adasına *Atinalar* tarafından açılmış olan mezarlarda *Kar* silâhlarına tesadüf edildiğine göre, bu adada bir zamanlar *Karlar*'ın oturmuş oldukları neticesine varmaktadır. Yunan kontinanzında *Epidavros* ve *Hermione*'in en eski sekensesinin *Kar* olduğuna *Strabon* işaret etmekte (VIII, 6, 15), *Pausanias* ise *Megara* şehrinin kalelerinden birinin isminin *Karia* olduğuna bildirmektedir (I, 39/40). Esas itibarıyla *Karya*'da ve *Troas* mntakasının cenubunda yaşamış olan *Lelegler* ise, *Kiklâdlar* üzerinden (*Herodot* I, 171. *Strabon*, XII, 572 v.s.; XIV, 661) kontinana geçmişler ve, jenealojik destanların gösterdikleri gibi, *Orta Yunanistan* ve *Peloponnes*'in en eski sekensesini teşkil etmişlerdir (*Hesiod*, fr. 115. *Strabon* VII, 7, 2. *Pausanias* III, 1; IV, 1. *Apollodor*. III, 10, 3). *Pelasglar*'ın ise, *Anadolu'lu* bir noktai ol-

Arif Müfit Mansel'in 1937'de II. Türk Tarih Kongresi'ne sunduğu Ege konulu bildirinin Kretschmer'i kaynak gösteren sayfası.

Devleti" tanımlı yapmış; aynı yıl Avrupa Birliği de Yunanistan'ın Ege'deki adalarıyla bir "Takımada Devleti" oluşturarak Ege denizini tümüyle Yunan gölüne dönüştürmeye elverişli bir "Takımada Devleti" tanımlı yapmıştı.⁸ Birleşmiş Milletler'in Aralık 1982'de imzaya açtığı ve Yunanistan'ın 1995'te, Avrupa Birliği'nin 1998'de onayladığı Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde IV. Bölüm'ün başlığı "Takımada Devletleri" (Archipelagic States) idi. "Adalar Denizi"nin İngilizcesi "Archipelago Sea" olduğundan ve de

Türklerin uluslararası toplantılarda kullanacakları her “Adalar Denizi” ibaresi İngilizce’ye “Archipelago” (Takımada) olarak çevrileceğinden; bu durum, bu denizi “Archipelago” (Takımada) olarak tescil ettirip bir “Archipelagic State” olarak ele geçirmeyi amaçlayan Yunanistan’ın “Türkler bile bu denizi Archipelago olarak niteliyor” diyerek yararlanabileceği bir ortam doğuracaktır.

Piri Reis Üniversitesi Öğretim Üyesi Tuğamiral (E) Alaeddin Sevim, 2 Şubat 2021 günü Marine-Deal dergisinde yayımlanan “Ege Denizi mi, Adalar Denizi mi?”

başlıklı yazısında, Ege Denizi adı değiştirilerek yerine “Adalar Denizi” adı kullanılmasının sakıncalarını şöyle açıklıyordu:

“Ege Denizi için “Adalar Denizi” isminin kullanılmasının önemli sakıncası ise BM Deniz Hukuku Sözleşmesi’nde (BMDHS) vücut bulmaktadır. “Adalar Denizi” ifadesinin günümüzde coğrafi karşılığı “Takımadalar”dır. BMDHS’nin 46-54. maddeleri “Takımada Devletleri (Archipelagic States)” ile ilgili hususları düzenlemektedir. 46’ncı maddeye göre Takımada Devleti, bir veya daha fazla takımadadan oluşan ve başka adaları da ihtiva eden bir devlet olarak tanımlanmaktadır. 47’inci maddede karasularının öl-

çülmeye başlayacağı esas hatların takımadada devleti için nasıl belirleneceği açıklanmıştır. Bu maddeye göre takımadada devletini oluşturan adaların arasına 100 deniz milini geçmeyecek esas hatlar çizilebilir. Bu esas hatların çevrelediği saha içinde kalan deniz alanları ile kayalıklar dahil adaların alanlarının oranı en fazla 9/1’e kadar olabilir. Bu esas hatların toplam sayısının en fazla yüzde 3’ü 125 deniz milini aşmamak şartı ile 100 milден daha uzun olabilir. 48’inci madde ise karasuları ve Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) genişliklerinin 47’nci maddeye göre belirlenen takımadada

“Yunanistan uzun süredir Ege’nin takımadada statüsünde olduğunu ileri sürmektedir. Bu iddiayı kabul etmek (...) pratikte Ege Denizi’nin neredeyse tamamının Yunan iç denizi olduğunu kabul etmek olacaktır.”

esas hatlarından itibaren ölçüleceğini belirtmektedir. Bir başka deyişle esas hatların içerisinde kalan deniz sahası ile karaların oranı 9/1’e kadar olacak şekilde takımadada devletinin en dıştaki adalarının arasında çizilecek 100 deniz mili uzunluğundaki hatların içinde kalan deniz sahası iç su statüsünde olacak, karasuları ve ötesinde MEB

sınırları bu hatlardan dışarı doğru belirlenecektir.

Yunanistan uzun süredir Ege'nin takımada statüsünde olduğunu ileri sürmektedir. Bu iddiayı kabul etmek deniz alanı ve kara alanı oranlarını sağlayacak biçimde adaların arasına çizilecek esas hatlar içinde kalacak, pratikte Ege Denizi'nin neredeyse tamamının Yunan iç denizi olduğunu kabul etmek olacaktır. Türkiye, Yunanistan'ın bu iddiasına karşı BMDHS'nin 46'ncı maddesinde "Takımada Devleti'nin sadece takımadalardan oluşan devlet olarak tanımlandığını, Yunanistan'ın adaların yanı sıra kıta ülkesi de olduğu için takımada devleti olarak kabul edilemeyeceği tezini savunmaktadır. Buna rağmen Ege Denizi'nin "Adalar Denizi-Archipelaigo" olarak isimlendirilmesi Takımada Statüsü ile ilişkilendirilerek, Yunan iddialarını destekleyecek bir argüman olarak kullanılabilir. Bu çerçevede geçmişte uluslararası toplantılarda, görüşmelerde, yayımlanacak belge ve dökümanlarda Ege Denizi'nin "Greek Archipelago" olarak isimlendirilmemesi için önemli mücadele verilmiştir."⁹

Yıl 1976. Başbakan Demirel, bir gazetecinin "Yunan adaları konusunda ne düşünüyorsunuz?" sorusunu; "Yunan adaları değil, Ege adaları" diye yanıtlamış; Yunan Başbakan Karamanlis: O adalar "Yunan Adaları"dır, Türk Başbakan, "Ege Adaları" demekle bu adalar Yunan adaları değildir demiş olu-

yor, diyerek Türkiye'yi Uluslararası Adalet Divanı'na şikayet etmişti.¹⁰

"Ege Yunanca bir addır, denizi Ege olarak adlandırmakla Yunan'ın denizi sahiplenmesine çanak tutmuş oluyoruz." diyenler, Atatürk'ün bu denize Yunanca olmadığına ilişkin kanıtlara dayanarak "Ege" adını verdiğini öğrenirlerse, adlandırma konusunda ulusumuza ülkemize yararlı öneriler üretebilirler.

Bu veriler üzerinde düşünelim: Osmanlı'nın çöküş yıllarında kullanmaya başladığı ve anlamı "Takımada" olan "Archipelago"dan çevirme "Adalar Denizi" adlandırması mı, yoksa Cumhuriyet'in, Atatürk'ün, Türk Tarih Tezi'nin Yunanca olmadığını saptadıktan sonra kullandığı "Ege Denizi" adlandırması mı?.. Yunan yayımlacılığına karşı Psikolojik Savaş ve ideolojik mücadelede hangisi doğru? •

engizozakincibd@gmail.com

1- Nihal Atsız, "Adalar denizinden Altayların daha ötesine kadar bütün Türk gençliğine", Atsız Mecmua, 15.05.1931. - Nihal Atsız, "Haddini bil", Orhun dergisi, 05.01.1934. - Nihal Atsız, "İslam Birliği Kuruntusu", Ötüken dergisi, 17.04.1964. - Nihal Atsız, "Kızılay Görevini Yapmadı", Ötüken dergisi, 25.06.1966. - Nihal Atsız, "Türk halkı değiliz, Türk milletiyiz", Ötüken dergisi, 01.01.1967. - **2-** Yağmur Çavuşoğlu, "Nihal Atsız ve Adalar Denizi", Tanıtım dergisi, Mayıs 1987. - Saadetin Gömeç, "Ölümünün 31. Yılı Münasebetiyle: Nihal Atsız ve Adalar Denizi", Orkun dergisi, Aralık 1988. **3-** Selahattin Eş, "Adalar Denizi ve Ege" Sebül dergisi, 07.05.1976. **4-** Prof. Dr. Ramazan Özey, "Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya", Aktif yayınevi, İstanbul 1999, ss.214-219. **5-** Prof. Dr. Ramazan Özey, "Adalar Denizi ve Batı Anadolu Bölgesi Hakkında (About the Archipelago and Western Anatolia Region)", Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 3, Cilt 1, s.27-36, İstanbul 2001. **6-** Cevat Ülkekel, "Atatürk Neden 'Orduhar İlk Hedefiniz Akdenizdir İleri' Demişti", Harita Dergisi, Sayı:130, 2003. **7-** Paul Kretschmer, "Einleitung in die Geschichte der Griechischen Sprache", Göttingen, 1896. **8-** Doç. Dr. Tuncer Güvenc, Cumhuriyet, 15.10.1981, s.9. **9-** Tuğamiral (E) Alaeddin Sevim, "Ege Denizi mi, Adalar Denizi mi?" MarineDeal, 02.02.2021 - <https://www.marinedealnews.com/ege-denizi-mi-adalar-denizi-mi/> **10-** Cumhuriyet, 22.08.1976.

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Histeri (Fr.)
a-Duyu bozukluğu
b-Cinsel sapıklık
c-Göz uyumu
d-Tutumlu	6 Manga (Alm.)
a-Ruh hastalığı
b-Perhiz
c-Küçük masa
d-Asker topluluğu	11 Halüsinasyon (Fr.)
a-Müzik aygıtı
b-Sanrı
c-Uzmanlık
d-Eski kafalı
2 Salaş (Mac.)
a-Derme çatma
b-Kısa ceket
c-Yaylım ateşi
d-Nitelik	7 Kaotik (Fr.)
a-Yenilmez
b-Ağırbaşlı
c-Karmakarışık
d-Taktik ustası	12 Takoz (Yun.)
a-Ağaç kama
b-Japon selamı
c-Saptırma
d-Çalgılı konser
3 Aferist (Fr.)
a-Düşünüş yolu
b-Eylemci
c-Dalaveracı
d-Politik hareket	8 Mastika (Rum.)
a-Sakız rakısı
b-Tel örgü
c-Loş ışık
d-Yerleşke	13 Lakonik (Fr.)
a-Hızlı yüzme
b-Kredili
c-Saman rengi
d-Kısa ve özlü
4 Bienal (Fr.)
a-Ötücü bir kuş
b-Sanatsal etkinlik
c-Geniş koltuk
d-Belgeleme	9 Akomodasyon (Fr.)
a-Sinirli
b-Güç birimi
c-Nikel kaplama
d-Göz uyumu	14 Fahrenheit (Alm.)
a-Sıcakölçer
b-Küçük kamyon
c-Kunduz
d-Hileci
5 Ruba (İta.)
a-Kıvrık şapka
b-Giyecek
c-Motorsuz taşıt
d-Sert içki	10 Egosantrik (Fr.)
a-Ağtabaka
b-Yönelteç
c-Otsu bir bitki
d-Benmerkezi	15 Balyemez (İta.)
a-Osmanlı topu
b-Yansıtıcı
c-Kimyager
d-Katalog

Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk

İçeride, Dışarıda,
Doğu'da, Batı'da...

Yüzyıl Önce Büyük Diplomatik Savaş

1919'da ellerini kollarını sallayarak işgal ettikleri Osmanlı topraklarında yeni bir devletin doğuşunu sezen İtilaf Devletleri, iki yıl sert eylemlerle yok edemedikleri TBMM'yi yumuşak politikalarla, diplomatik yollarla engellemeye, çözmeye, eritmeye giriştiler.

İstanbul'da hükümet değişikliğinin ardından, sadrazam doğrudan doğruya Mustafa Kemal ile bağlantı kurup görüşmek istedi. Mustafa Kemal, her zaman olduğu gibi içeride ve dışarıda herkese söylediği tek adresi gösterdi:

**“Milletin temsilcisi
TBMM.”**

Mustafa Kemal, ortak akla göre hareket etmeyi yeğleyerek her konuyu TBMM'ye taşıyordu. Yüz yıl önce alanlarda sıcak savaş vardı. Oralarda kan dökülürken, canlar ölüirken; salonlarda, masalarda, telgraf tellerinde büyük diplomatik, soğuk savaş vardı. Her geçen gün daha da güçlenen, dışarıdan yıkılmayan kaleyi içten yıkmak isteyenlere, Mustafa Kemal açık bir dille, “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir ve milletin kanun yapma ve icra kudreti ise, onun gerçek ve tek temsilcisi olan TBMM’de tecelli eder” dedi.

“...Bu düşüncenin yandaşları, memleketin kötülük ve ihanete eğimli ne kadar nankör evladı varsa, hepsini kışkırtarak ve donatarak Milli Müdafaaya kendini adayan yurtseverlere karşı durmadan kullandılar.”

4 Şubat 1921’de gizli oturumda Mondros’tan beri İstanbul’da iki tür hükümetin birbirini izlediğine dikkat çeken Mustafa Kemal:

“(Bu hükümetler) her ne pahasına olursa olsun, itilaf devletlerine karşı mutlak boyun eğme düşüncesini temsil etmiş ve memleketin kendi hukuk ve egemenliğini sür-

dürmek için esirgemediği özverileri, düşmanlarla çatıştırmak yoluyla sonuçsuzluğa uğratmayı özel bir meslek edinmiştir. Bu düşüncenin yandaşları, memleketin kötülük ve ihanete eğimli ne kadar nankör evladı varsa, hepsini kışkırtarak ve donatarak Milli Müdafaaya kendini adayan yurtseverlere karşı durmadan kullandılar.

Şeriat açıklamaları adına yayımlanan sahte fetvaları, ödülle kavuşan beylerbeyi Aznavurlarla Anadolu’yu aylarca çarpışmaya zorunlu kıldı. Onlar düşmanlar hesabına cephelerimizi kaç defa

arkadan vurdular: İslam’ın ilk yüzyılından beri onur ve hak, din adına savaşan milletimiz; tarihimizin ilk günlerinden beri devlet ve memleket ne zaman tehlikeye düşmüşse kanını fazlasıyla akıtmaktan geri kalmayan milletimiz, bu defa koskoca vatandan artakalan son parçada, son kaleye çekilmiş, en son savunmasını

yaparken, hükümet adını alan heyetler, düşmanlar hesabına, düşman safları arasında kendi milletlerine karşı çalışıyorlardı (...) bugünkü halife ve sultanın hükümeti, esir olmamak isteyen milleti kendi eliyle bağlayarak düşmanlara teslim etmeye çalışıyordu. Bu birinci aşama, o hükümetlerin ve mütteliklerinin

yenilgisiyle sonuçlandı.”

İkinci tür hükümetleri de millî temsilcilerine şöyle anlattı, Mustafa Kemal:

“Amaç bakımından Anadolu savunmasına yandaş olduğunu söylemekle beraber, uygulama bakımından memleketin içtenlikle elde etmek istediği barışa izin verilemez bir aymazlık ve inat ile engel olmayı sürdürüyorlar. Saltanat kurulu toplantısında İtilaf Devletleri'nin uzatıldığı (Sevr) tutsaklık belgesini, ayağa kalkmak, saygı göstermek suretiyle kabul ve imza eden yüksek makamlı devlet adamları ve memleketin ileri gelenleri, bütün memlekette hiçbir hak ve yetkiyi temsil etmeyen düşük bir kuvvet halindedir. (...) Bütün Anadolu'yu, özgürlük ve bağımsızlığına aşık bütün memleket evladını ve bugünkü mazlum İslam ruhunu temsil eden TBMM, İstanbul'un özürlü ve özgürlükten yoksun heyetine bağımlı olmayı hiçbir zaman kabul edemez. Meclis'imiz tarafından kabul ve ilan edilen ve bütün memlekette uyulan Anayasa gereğince, egemenlik kayıtsız şartsız milletindir ve milletin kanun yapma ve uygulama kudreti ise, onun gerçek ve tek temsilcisi olan TBMM'de tecelli eder.”

Gündemde Londra Konferansı vardı. Tevfik Paşa düne kadar varlığı kabul edilmeyen TBMM'nin kendilerine katılmasını istiyordu. Mustafa Kemal karşı çıktı:

“TBMM delege heyetinin İstan-

bul'a gitmesi ve oradan seçilecek bir heyete dahil olması ve oranın vereceği yetki ile dünyaya karşı millî davamızı üstlenmesine olanak yoktur. Eğer isterseniz, eylemle ve hakkıyla mutlak bağımsızlığa sahip olan, bütün yönetim örgütüyle memleketi yöneten, orduları doğu ve batıda düşmanlara hadlerini bildirerek memlekete barışın yollarını açan Meclis'imizin delege heyetini memleketi temsil edebilecek tek heyet olarak tanırısınız. Yoksa biz, kendi heyetimizi kendimiz göndermek kararını zaten almış bulunuyoruz.”

“... Anayasa gereğince, egemenlik kayıtsız şartsız milletindir ve milletin kanun yapma ve uygulama kudreti ise, onun gerçek ve tek temsilcisi olan TBMM'de tecelli eder.”

Bir gün sonra TBMM'de gizli oturumda yaşanan tartışmalar ışığında Mustafa Kemal tuzağı gösterdi:

“Sevr Antlaşması'nı kabul için görevli göndermiyoruz. Hilafet makamında şu anda oturan şahsın kişiliği, bütün İslam dünyası gözünde pek kötü kabul edilmektedir. Anadolu halkı ve TBMM hükümeti yüce hilafet makamında bulunmakta olan kişinin kötülüklerine katılmadığı için ve bu kişiyi bütün İslam dünyasının can damarı olduğunu iddia ettiğimiz Türkiye'nin korunmasına kesin kararlı olmadığı için

bütün İslam dünyasında, İstanbul değil, belki Anadolu değer ve öneme sahiptir. Dolayısıyla o kişi orada oturdukça onun emellerinin mercii olmak, görünüşte bile, bütün İslam dünyasını yaralar.

İkinci nokta: İstanbul'da bulunan kişilerin namus ve vicdan sahibi olduklarına, bizimle beraber aynı ortak düşüncede, aynı ortak amaçta olduklarına gelince; böyle sanılabılır. İlk işe başladıkları zaman bize gönderdikleri öneride, hükümetimize yahut kişilerimize gönderdikleri öneride aynen şöyle denilmektedir:

Bugün için başka bir çare bulunamadığı takdirde Sevr Antlaşması'nı dahi tasdik etmek lazım gelebilir. Dolayısıyla İstanbul hükümetinin, hatta buraya gelenlerin son inancı budur. Yani Sevr Antlaşması bugün için tasdik olunabilir. Bunu tasdik etmekle milletimizin bağımsızlığının tamamen yok olacağını da tamamen idrak etmektedirler. Buna karşılık bile kendilerini aldatmak için verdikleri açıklama ve yaptıkları yorum da şudur:

Bir millet geçici bir zaman için bağımsızlığından vazgeçebilir. Yine zaman ve olaylar, o milleti kendi bağımsızlığını almak fırsatına ulaştırabilir ve örnek olarak Mısır'ı söylemişlerdir. Mısır şu kadar yıl İngilizlerin tutsaklık zinciri altında kalmıştır. Bugün bağımsızlığını almakla uğraşmaktadır. Ve yine Bulgarları, Sırpı, Yunanlıları örnek olarak bize göstermişlerdir. TBMM memleketin bir karış bağımsız top-rağı kalmış olsa bile onun üzerinde

yine bağımsızlık davasını sürdürmeye karar vermiştir. Dolayısıyla, İstanbul'da tamamen bizimle aynı inançta onların varlığını sanmak, ne yazık ki, doğru değildir.”

Hâkimiyeti Milliye aracılığı ile dünyaya seslendi Mustafa Kemal: “TBMM, milletin kararlılık ve inancına dayanarak İstanbul'u düşman korkutmasından ve işgalinden kurtararak vatanın asli kütlesine katmak ve hilafet ve saltanat makamının özgürlüğünü geri almaya yönelik görevini yerine getirmek için çalışacaktır.”

21 Şubat 1921 günü TBMM'de geri adımlar atmak isteyenleri uyardı:

“Anayasa'mız milletin tamamıyla arzularını ve Meclis'in niteliğini ve hakiki şeklini gösterir bir

kanundur. Bu kanun var olmasa idi, TBMM' nin temel niteliği hakkında dünyaca hiçbir kesin düşünce edilememiş olunacaktı ve düşmanlarımız buna çalışmışlardır; yüksek heyetinizin, geçici, havada, temelsiz, hiçbir şey temsil etmeyen bir heyet olduğunu göstermek için çok çalışmışlardır.

Anayasa' mız bütün bu kötü düşünceleri altüst edecek bir kanun olarak ortaya konmuştur. Bugün İstanbul' da TBMM' nin ve onun hükümetinin değer ve niteliğini yok etmek için, iptal etmek için çalışma yürütenlerin hepsi, Anayasa' mızı iptal etmeye çalışmaktadırlar. Bugün Londra' da varlığı kabul ettiren delege heyetimizin bütün kudreti, bütün kuvveti ve temsil yetkisi Anayasa' mız sayesinde: Dolayısıyla bu kanunu bozmaya çalışmak bendenizce, bugün için memlekete ve milletin çıkarlarına ve yüce Meclis' inizin yasal durumuna darbe vurmaktır. Daha beş on gün önce kesin karara kavuşturulmuş olan bir kanunu bozmak için tekrar başvuru yapmak kanunen uygun değildir.”

Kafkaslar kayınıyordu. Yakından izlediği bu durumu Mustafa Kemal TBMM' ye iletti:

“Ruslar, bizim Doğu dünyasıyla olan bağımızı kesmek istiyor. Bunu bir an için kabul edelim. Fakat İngilizler bile bizim Doğu dünyasıyla olan bağımızı kesmek istiyorlar ve bu yolla hayat ve varlığımıza da suikast etmek istiyorlar. Dolayısıyla Kafkasya içlerinde İngiliz ve Rus mücadelesinden hangisi bizim için

daha az kötü olabilir? Ben sanıyorum ki, Rusların böyle bir amacı olsa bile, bizi Doğu dünyasıyla bağ kurulmasından alıkoyamayacaklar.

Misakı Milli' mizde, elviye-i selase (“üç sancak” : misak-ı milli metninin ikinci maddesinde değinilen üç sancak: Kars, Ardahan, Artvin) bizimdir diyoruz. Ancak sorun ya barışla veya savaşla çözülür. Eylemli olarak buralarını ele geçireceğiz. TBMM hükümeti bugünkü koşullara göre Misakı Milli' ye aykırı bir barışa imza koyamaz. Bunda sakıncalar vardır. Çünkü böyle ufak bir sorun için değil, bağımsızlığımızı sağlama ve savuma için Londra' ya giden delegelerimizin elindeki genel ilke de Misakı Milli' dir. Bundan vazgeçemeyiz dedik.”

Amerikalı Gazeteci Streit' in Asorularına 26 Şubat 1921 günü yanıt veren Mustafa Kemal barış için ne kadar çok çaba harcadıklarını anlattı:

“Çok zayıf da olsa hiçbir barış olasılığını kaçırmamak istediğimizi milletimiz kadar düşmanlarımız da dâhil herkese göstermek amacıyla temsilcilerimizi Londra Konferansı' na göndermiş bulunuyoruz. Barış koşullarımız Misakı Milli' mizde yer almıştır. Londra Konferansı' ndan barışın çıkması en içten dileğimdir. Thames Nehri' nin kıyılarından bize güllünc suçlamalar savuranların yapmış oldukları ve her gün biraz daha yaptıkları gibi dünyanın yarısını veya dörtte birini fethetmeye bizim herhangi bir biçimde ne niye-

timiz ne de arzumuz vardır.

Misakı Milli' miz bu konuda esasen yeteri derecede açıklık arz etmektedir. Biz, tersine, sadece milletlerin kendi kaderlerini bizzat belirlemeleri ilkesinin Müslümanlar dahil bütün milletlere içten bir şekilde uygulanması halinde insanlığın harbin felaketlerinden kurtarılabilmesine inanıyoruz."

“Cihat, şeriat, din ve hükümetin ayrılması gibi dini meselelerde izleyeceğimiz hareket çizgisi nedir?” sorusuna şöyle yanıt verdi Mustafa Kemal:

“Sanırım her millet gibi her birey vicdan özgürlüğünden tam olarak yararlanmalıdır. Bu ilke, ‘bir milletin eğer Müslümansa bağımsızlığa hakkı yoktur’ şeklinde düşünen düşmanlarımız tarafından yazık ki çiğnenmiştir. Halen, Suriye’de, Irak’ ta ve Anadolu’da cereyan eden olaylar ileri sürdüğüm bu konunun en güzel bir delilidir.

Bizim dinimiz İslamiyet’ tir. İslamiyet, dogmatik kısmı dışında göz önüne alınırsa, en geniş anlamıyla hoşgörü temeline dayanan ‘sosyo-politik’ bir sistemden başka bir şey değildir ve ‘bireycilik’ ile ‘komünizm’ arasında orta bir yol oluşturmaktadır.

Biz doğallıkla bütün Müslüman devletlerle son derece dostane ilişkiler içindeyiz. Milyonlarca Türk’ ü

binlerce Ermeni’ nin egemenliğine terk etmeye kalkışan Wilson projesi sadece güllüncüdür. Milletler Cemiyeti sanırım İngiltere’ nin elinde kullandığı diğer bir vasıtaadır.

Dünyunu Umumiye’ ye, Osmanlı devlet borçlarına karşı aldığımız tavır, Misakı Milli’ mizde açıklanmıştır. Bir milletin, ülkesinin doğal kaynaklarını kullanmak için köle haline konulması durumunun sadece yüzyılın bakış açısına değil, ayrıca en basit insanlık ilkelerine de aykırı olduğu açıktır. Doğrusu Mi-

sakı Milli sınırlarımız içinde bulunan Musul petrol zenginlikleri, sanırım hiçbir şekilde bir tekele ve sömürüye bırakılmaksızın bölge halkının ve bütün insanlığın ortak vararı uğrunda serbestçe işletilmelidir.

Biz milli eğitimin gelişmesi konusunda şimdiden büyük bir çaba harcamaya başlamış bulunuyoruz. Barışa kavuşur kavuşmaz bu konuya yeni bir hız vereceğiz. Aynı şekilde kadınların eğitimine de büyük önem veriyoruz.

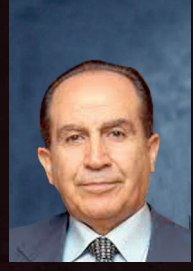
Bizi zincire vuran kapitülasyonları giderdikten sonra barışa kavuşur kavuşmaz ekonomik kalkınmamız için hararetle çalışacağız.”

Bütün dünyaya şunu söylüyordu, Mustafa Kemal: “Türkiye’ nin şimdiki ve ilerideki rejimi ‘Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir’ temeline dayanmaktadır ve dayanacaktır.” •

yasarozturkibd@gmail.com

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Mart Ayı

Atatürk'ün yaşamından bazı kesitleri sunmak için hazırladığımız yazımızda, Mart ayının seçilmesinin hiçbir özel nedeni yoktur. Atatürk'ün yaşamında; hangi yıla, hangi aya, hangi güne bakacak olursanız olun, çok daha fazlasını bulacağımız kuşkusuzdur. Mustafa Kemal Atatürk'e sahip olmanın mutluluğu ve gururu hiçbir şey ile ölçülemez.

İçinde bulunduğumuz ay olması itibarıyla, Atatürk'ün yaşamı ve Cumhuriyet'in kuruluşu ile ilgili olarak Mart ayı içinde yaşananlar ve bu aya ait olaylar ele alınmıştır.

Mart ayı özel olarak seçilmemiştir. Tarih sıralamasında, olayın geçtiği yıl değil, Mart ayının günleri temel olarak alınmış ve olaylar güncel sıralamaya göre verilmiştir.

1 Mart 1922. Mustafa Kemal, Meclis’de yaptığı konuşmada, vekillere ve halka şöyle sesleniyordu:

“Türkiye’nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. Her-kesten daha çok refah, saadet ve servete layıktır. Yedi asırdan beri dünyanın muhtelif yerlerine göndererek kanlarını akıttığımız, kemiklerini topraklarında bıraktığımız ve yedi asırdan beri emeklerini ellerinden alıp israf eylediğimiz bu soylu sahibin önünde lâayık olduğu durumu bugün saygıyla alalım.”

1 Mart 1924. İki yıl sonra ama gene 1 Mart günü TBMM’de yaptığı tarihi konuşmada; demokratik, laik, Cumhuriyeti kurmak ve korumak yolundaki önerilerini ise şu şekilde özetliyordu:

“Müslümanlığı asırlardan beri olageldiği üzere, bir siyaset aracı olarak kullanılmaktan kurtarmasının ve yükseltmenin elzem olduğu

gerçeğini görüyoruz.”

3 Mart 1924. Hilafet Kurumu kaldırıldı, aynı gün Tevhid-i Tedrisat (Öğrenim Birliği) Kanunu kabul edildi. Bu iki düzenleme, Türkiye Cumhuriyeti’nin temel taşlarını oluşturmaktaydı. Bu düzenlemelere uygun olarak Şeriye ve Evkaf Vekaleti kaldırılarak yerine bakanlık

statüsü taşımayan Diyanet İşleri Başkanlığı ve Evkaf-ı Umumiye Müdürlüğü (Vakıflar Genel Müdürlüğü) kuruldu. Bu suretle din ve vakıf işlerinin siyasetten arındırılarak yönetilmesi sağlanmış oluyordu. Öğretim Birliği ilkesinin amacını, akla ve bilime dayalı programlarla çağdaş uygarlık hedefine yönlendirilmiş yurttaşlar yaratmak olarak tanımlayan Atatürk, laiklik için *“Laiklik, asla dinsizlik olmadığı gibi, sahte dindarlık ve büyüçülükle mücadele kapısını açtığı için, gerçek dindarlığın gelişmesi imkânını temin etmiştir.”* demektedir.

4 Mart 1923. Mustafa Kemal, İzmir İktisat Kongresi’ne katılmıştı. Kongrede yaptığı konuşmada *“Efendiler, bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselmesiyle, gerilemesiyle ilgili olan her şey milletin ekonomisidir.”* diyordu.

6 Mart 1933. Daily Herald Gazetesi *“The Sick Man Of Europe*

“Efendiler, bir milletin doğrudan doğruya hayatıyla, yükselmesiyle, gerilemesiyle ilgili olan her şey milletin ekonomisidir.”

Revives – Avrupa’nın Hasta Adamı Yeniden Diriliyor” başlığı altında, Atatürk’ü “Balkanlardan, Nijer sahillerinde yaşayan zenciler ve Çin Seddi içindeki sarı insanlara kadar 400 milyon insana yol gösteren bir ışık” olarak tanımlıyordu.

8 Mart 1928. Mustafa Kemal, Fransız “Le Matin” gazetesine verdiği demeçte *“Milletlerin ve demokrasilerin işbirliği yapmaları lazım ve gerekli ise de, işbirliği ancak bir tek gayeye, yani barışa yönelik ise mümkün ve yararlı olur. Bu noktayı idrak edemeyenler; vücuda getirdiğimiz eser hakkında bir fikir ve hüküm sahibi olamazlar.”* diyordu.

9 Mart 1930. Akdeniz gezisi sırasında Antalya Müzesi’ni ve

Aspendos harabelerini ziyaret eden Atatürk *“Bunlar bizim tarihimiz, bunları yaşatmamız lazım, gelecek nesil bunları görüp bu eserlerle iftihar etmeli. Bu tiyatroyu restore ediniz ama kapısına kilit vurmayınız. Burada temsiller veriniz, güreşler düzenleyiniz.”* demiştir.

12 Mart 1921. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal’in başkanlığında yaptığı oturumda Mehmet Akif Ersoy’un yazdığı “İstiklal Marşı’nı” Türkiye Cumhuriyeti’nin ulusal marşı olarak kabul etti. Hamdullah Suphi, gür sesi ile şiiri okuyup bitirdiğinde, salonu tarif edilemez bir heyecan seli kaplamıştı.

18 Mart 1915. Çanakkale Deniz Zaferi ve Şehitleri Anma Günü olarak anılan bu günde Çanakkale Savaşı’nda, düşman kuvvetlerinin 3 zırhlı savaş gemisi batırılmış, 2 zırhlısı yaralanmış, ağır kayıplar

Time Dergisi yazarı Arnold Toynbee: **O, yabancı güçlerin boyunduruğundaki halkını bu bataklıktan kurtardı.**

verdirilmiş ve bozguna uğratılmıştır. Çanakkale Savaşı'nda Yarbay olarak görev alan Mustafa Kemal, çıkarmaların Anafartalar bölgesinden yapılacağını öngörmüş, liderlik ettiği 57. Alay ile birlikte Arıburnu çıkarması yapan Anzak'ları püskürtmüş, Anafartalar ve Arıburnu'nda görev yapmıştır.

24 Mart 1923. Dünyanın en saygın ve önde gelen dergilerinden "Time" Gazi Mustafa Kemal'i kapak yaptı. Derginin yazarları ve İngiliz tarihçi Arnold J. Toynbee şu değerlendirmelerde bulunmuşlardı:

"Mustafa Kemal Paşa, hiç şüphesiz çağdaş tarihin büyük şahsiyetlerinden biridir. Türk'ün, Anadolu'da kendi efendisi olabileceğini ispatlamıştır. O, yabancı güçlerin boyunduruğundaki halkını bu bataklıktan kurtardı. Bağımsızlık düşüncesini aşıladı ve şimdi Türkiye'nin kazandıklarına sahip çıkmaya azimli olarak, Batı'nın gizli güçlerine karşı duruyor."

29 Mart 1933. Fransız La Mediterranee gazetesi yazarı Andre Alexandre, Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan makalesinde Ankara ve başkent oluşu hakkında şu değerlendirmelerde bulunuyordu:

"Türklerin kadim bir kenti olan Eski Angorra İmparator Augustus, yeni Ankara ise Mustafa Kemal tarafından var edilmiştir. Yeni Türkiye'yi hakkıyla tanımak için bir defa Ankara'yı görmek gerekir.

O zaman herkes anlayabilir ki, Türk; başladığı işi yarım bırakmayan bir varlıktır ve bütün Türkiye'yi Ankara gibi yapacaktır."

30 Mart 1938.

Atatürk'ün hastalığı ilerlemişti. Avrupa'dan getirilmesi düşünülen mütehassıs doktorların getirilmesine Atatürk şu nedenle karşı çıktı:

"Avrupa'dan doktorlar heyetini getirmeyin. Hatay sorunu için Fransız'larla en

hararetli görüşme ve tartışmaların yapıldığı bir dönemdeyiz. Benim hastalığım anlaşılacak olursa, Hatay'ın kurtarılmasında ve sorunun çözümünde yeni sorunlar çıkabilir."

Daha sonra getirilen Prof. Dr. Fiessinger, Paris'e hareket ederken gazetecilere şunları söylüyordu:

"Bu kadar dinamizmin, bu kadar zekâ ve canlılığın bir arada toplanması pek enderdir. Zamanımızın bir çok büyük adamlarıyla temas ettim, fakat Büyük Şefiniz Atatürk,

Prof. Dr. Fiessinger:

"Zamanımızın bir çok büyük adamlarıyla temas ettim, fakat Büyük Şefiniz Atatürk, bunlardan hiçbirisiyle bir tutulamaz."

bunlardan hiçbirisiyle bir tutulamaz."

Mart ayı içinde Türkiye Cumhuriyeti ve Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili olarak bu sayılanların dışında bir çok değişik ve önemli konu bulunabilir ve belki de benzer anıların en az bulunacağı aylardan biri Mart ayıdır. Buna rağmen sayılanların her biri örnek ve ibret alınacak değerdedir. Mustafa Kemal Atatürk'e sahip olmanın mutluluğu ve gururu hiçbir şey ile ölçülemez.•

erdemakyuzbd@gmail.com

Kaynakça:

365 gün Atatürk takvim ve yayınları.

İTİRAF EDERİM Kİ DÜŞMANLARIMIZ ÇOK ÇALIŞIYOR

"...Düşmanlarımız Osmanlı Devletini yıkarak ana unsur olan Türk milletini de yok etmek istiyorlardı. Halbuki Türk milleti yeni bir iman ve kesin bir millî karar ile yeni bir devlet kurmuştur. Bu devletin dayandığı esaslar "Tam İstiklâl" ve "Kayıtsız Şartsız Millî Hâkimiyet" ten ibarettir. Millet bu hâkimiyetin bir zerresinden vazgeçmeyecektir; gözünü açmıştır.

Bizim dinimiz milletimize değersiz, tembel ve alçak olmayı öğütmez. Tam tersine Allah da Peygamber de insanların ve milletlerin izzet ve şerefini korumalarını emrediyor. Her yerde olduğu gibi buradaki görüşme ve ilişkilerden de anladım ki, millet, hâkimiyetini koruma konusunda büyük bir karar ve güç göstermektedir. Gerçeği gören ve anlayan milletimiz elbette, bundan sonra candan ve gönülden çalışacak, rahatlık ve mutluluğa sahip olacaktır."

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri; ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara 2006, s. 459.

TÜRKLER
BASKI, ZULÜM
VE İŞKENCE İLE
GİRİT'TEN
ATILDILAR

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Batılı ülkelerin Doğu Akdeniz'deki enerji pastasından pay alma hesapları nedeniyle Türkiye'nin bölgedeki haklarını inkâr ederek, Türk sondaj gemilerine engel olmaya çalışmalarına, bunun için de yaptırım tehditlerini sıklıkla gündeme getirmelerine baktıkça “tarih tekerrürden ibarettir” sözünü hatırlıyoruz.

Daha önceki sayılarda, Girit'in elimizden göz göre göre nasıl alındığını anımsatarak, Avrupalı devletlerin, müdahalelerini

yazmıştım. Uğruna Yunanistan ile girdiğimiz savaşı (1897) kazanmamıza rağmen Girit'i masada vermemiş, ardından gelişen olaylarda da geri adım atmamış olsaydık, bugün Doğu Akdeniz'de çok farklı dengeler konuşulurdu.

Evet, 1669'da fethedilen Girit'te, 1821 yılındaki isyanla başlayan süreçte ada yavaş yavaş elimizden çıkmıştır. Birbiri peşi sıra gelen isyanlar nedeniyle 'İsyan Adası' adı verilen Girit ko-

nusuna son noktayı koyan gelişme ise 1912'deki Balkan Savaşı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin büyük bir yenilgi aldığı savaş sonrasında Londra Konferansı toplanmıştır. Masadaki sorunlardan

biri de Girit'tir. Konferansa katılan Türk heyeti, “Osmanlı'nın Girit üzerindeki tüm haklarını büyük devletlere bırakmayı, ama başka hiçbir Ege Adası'nın talep edilmeyeceği garantisinin verilmesi durumunda onaylayacağını” bildirmiştir. Bu pazarlık, 30 Mayıs 1913'te imzalanan Londra Antlaşması'na yansımıştır. Antlaşma'nın 4. maddesindeki, “Sultan Girit üzerindeki bütün haklarını Avrupalı büyük devletlere bıraktı” »

ifadeleri, adanın Osmanlı'nın elinden tamamen çıktığının kanıtı olmuştur. Son nokta ise Yunan Kralı'nın, 14 Aralık 1913 tarihinde, Girit'in Yunanistan'a katıldığını dünyaya ilân etmesi Avrupalı büyük devletlerin de bu ilhak kararını tanıdığını duyurmasıyla konulmuştur.

Ama biraz daha geriye gidersek, 1868'den sonra yavaş yavaş Osmanlı'nın kontrolünden çıkmaya başlayan Girit'in denetiminin 1897'de İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya'nın eline geçmesi, adadaki nüfus dengelerinin de değişmesini tetikleyecektir.

Adadaki Türklerin hali perişandı. Osmanlı topraklarına göç etmeyip kalanlar, kıyılarda Kandiye, Resmo ve Hanya'ya toplanarak yaşamaya çalıştılar. Ada halkından İslamiyet'i seçenlerin bir kısmı 19. yüzyıl başında Yunan milliyetçiliği akımlarının etkisiyle Hristiyanlığa

geri dönmüş, Müslüman kalanlar ise Yunanlar tarafından Türk olarak görülmüştür. Bu nedenle adadan ayrılanlar Türklerin arasına onlar da katılmıştır. Giritli Yunanlar ise özerk bir bölge olmanın avantajlarını kullanarak, Osmanlı otoritesinin bir daha kurulmaması için Türkleri adadan kovacak eylemlere hız verdiler. Sadece 1881'den 1900 yılına kadar geçen 20 yıllık sürede, 40 bin 464 Giritli Türk adayı terk etmiştir.

Bu süreçte Girit'teki Türk nüfusu yüzde 54 oranında azalmış, Yunan nüfusu ise dışarıdan getirilenlerin de etkisiyle yüzde 31 artmıştır.

Özellikle kırsal kesim çok büyük oranda boşalmış, köylerde sadece 5 bin 740 Türk kalmıştır. Baskı altında olan, katliam tehdidi yaşayan Türklerin boşalttıkları yerlere süratle Yunanlar yerleştirildiler. Göçe zorlanan Türklerin evleri, toprakları çok

ucuza ya da zorla ellerinden alındı. Evini, hayvanlarını, zeytinliklerini satmak istemeyen Türklerden bazıları, köy meydanlarında çırılçıplak soyularak, direklere bağlandı.

Günlerce güneş altında aç susuz tutulanlardan kimi öldü, kimi de boş kâğıda imza atarak kurtuldu. Bu durum, bazı yabancı belgelere de geçmiştir. Adanın tam merkezindeki Psiloritis Dağı yakınlarında bulunan Anogia köyünde yaşananlara, bölgeyi ziyaret eden İngiliz rahipler de şahit olmuştur.

Yunan papaz,
“Malınızı mülkünüzü
kiliseye bağışlayıp, buradan
gideceksiniz” diyerek
önelerine boş kağıtlar koyar.

**Türkler öneriyi
reddedince,
içlerinden 5'i hemen
orada bıçak ve
baltalarla öldürülür.**

Resmo ve Kandiye'ye eşit uzaklıktaki bu köyde, 7 Türk aile de yaşamaktadır. Çoğunlukta olan Yunanlar, köyün papazı Kara Hristos'un kışkırtmasıyla, Türk evlerini basarlar.

Çocuk, yaşlı, kadın erkek 41 Türk'ü, kilisenin önünde toplarlar.

Yunan papaz, "Malınızı mülkünüzü kiliseye bağışlayıp, buradan gideceksiniz" diyerek önerine boş

kağıtlar koyar. Türkler öneriyi reddedince, içlerinden 5'i hemen orada bıçak ve baltalarla öldürülür.

Bunun üzerine diğerleri mallarını kiliseye bağışladıklarını belirten kağıtları imzalarlar. Ancak papaz Hristos, sözünü tutmaz, diğerlerinin de öldürülmesi için emir verir. O anlara şahit olan İngiliz din adamları ise daha fazla dayanamayıp, müdahale ederler. Buna rağmen 6 Türk daha gözü dönmüş Yunanlar tarafından kilisenin önündeki kargaşada katledilir. Dört İngiliz din adamı ve onlara rehberlik eden 2 Yunan, geride kalanları kurtarmayı başarır. Evlerinden tek bir parça eşya almalarına izin verilmeyen Türkler, İngiliz rahipler tarafından Kandiye'ye götürülürler. Olay, İngiliz din adamlarının, Atina'daki İngiltere Büyükelçiliği'ne sundukları 27 Eylül 1898 tarihli 12 sayfalık raporda tüm ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

Söz konusu 4 din adamı adına rahip John Alyngton'un imzasını taşıyan rapordan bazı bölümler,

Girit'ten göç eden Türkler olaydan yıllar sonra, Ekim 1908'de, The London Gazette isimli gazetede yayımlanmıştır.

Rahip John Alyngton raporda, "Avrupa uygarlığının kaynağı şeklinde bildiğimiz, kuşaktan kuşağa öğrettiğimiz Helen (Yunan) kültürünün temsilcilerinin barbar deddiğimiz Türklere yaptıklarına şahit olmak ve çaresizce zavallı köylülerin katledilmesini izlemek zorunda kaldık. Sadece Anogia köyünde değil Girit'in her yerinde biz Hristiyan Avrupalıların desteği ve sessiz onayı ile Müslüman halkı adadan sürmek için insanlık dışı eylemler yapılıyor. Yunanistan'dan gelmelerine izin verdiğimiz gruplar, Ortodoks papazların da bizzat katıldığı katliamları başlattılar. Görünen o ki, birkaç yıla kadar Girit'te tek bir Müslüman ve Türk kalmayacak. Ama keşke daha azının ölmesinin ve büyük bölümünün adadan sağ salim ayrılmasını sağlayabilseydik. Bir kez daha olup

bitenlerden Türkleri sorumlu tutabilir, Yunanları masum gösterebiliriz. Arkadaşlarım ve ben ise gerçeğin böyle olmadığını bilerek yaşamamızın acısını çekeceğiz. Akdeniz'in ortasında bir insanlık suçu işleniyor ve biz İngilizler de diğer Avrupalılar gibi buna ortak oluyoruz. Öldürülenlerin Türk olması vicdanları rahatlatacak bir bahane değildir” değerlendirmesini yapmaktadır.

İngiliz Rahip John Alynngton:

“Bir kez daha olup bitenlerden Türkleri sorumlu tutabilir, Yunanları masum gösterebiliriz. Arkadaşlarım ve ben ise gerçeğin böyle olmadığını bilerek yaşamamızın acısını çekeceğiz.”

Yunan Kralı'nın, 14 Aralık 1913 tarihinde, Girit'in Yunanistan'a katıldığını dünyaya ilân etmesi sonrası adada kalanlar 1923'teki Lozan Antlaşması'na kadar beklediler. Antlaşma kapsamındaki Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi ile Girit'ten ayrılarak, Anadolu'ya döndüler.

Girit'ten ayrılırken bile büyük işkence gören Türklerin geride bıraktığı malların Yunanları birbirine düşürdüğüne de kısaca değinmek gerekiyor. Girit'teki yerli Yunanlar, adadan gidecek Türk ve Müslümanların mallarını kendilerine vermemelerini bekliyordu. Bunun ya doğrudan ya da bir senet karşılığında yapılmasını istiyorlardı. Ancak Yunanistan ile Türkiye arasında imzalanan mübadele anlaşmasının şartları, Yunanların amaçlarına ulaşması önünde engeldi. Anlaşmaya göre, Girit'ten ayrılan Müslümanların geride bıraktığı mallar Türkiye'den gelecek Yunanlara verilecekti. Söz konusu durum, yerli Yunanlarda büyük hayal kırıklığı yaratmıştı. Bu hırsla bazı Yunanlar, adadan ayrılma hazırlığı içindeki Müslümanlara saldırarak, tehdit ederek değerli eşyalarını zorla aldılar. Yunan güvenlik güçlerinin pek de engellemediği saldırganlardan bazılarının verdikleri ifadeler dönemin basınına yansımıştı. Yağmacılıkla suçlananlar, “*Yıllarca Türklerle mücadele ettik, öldük, öldürdük. Amacımız neydi? Türklerin geride bıraktıklarını almaktı. Ama böyle olmadı. Girit'ten kovduğumuz Türklerin malları, Anadolu'dan gelen Yunanlara nasıl verilir? Çalışan, çarpışan ve ölen bizdik*” diyerek tepkilerini dile getirmişlerdi.

Girit'i kaybetmenin acısı dinmez. Bu nedenle konuya sonraki sayılarda da devam edeceğiz. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Mustafa Kemal Atatürk'ten NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 32

Amasya Görüşmeleri!

Efendiler!

Hatırlayacaksınız, Bahriye Nazırı Salih Paşa ile Amasya'da buluşmayı kararlaştırmıştık. Nazır Paşa ile hükümetin dış siyaseti, iç yönetimi ve ordunun geleceği ile ilgili konular üzerinde görüşülme olasılığı vardı. Bunun için daha önce, kolordu komutanlarının düşünce ve görüşlerini bilmek bence pek yararlı olacaktı. 14 Ekim 1919 günlü bir telgrafımla, kolordu komutanlarının bu üç nokta ile ilgili görüşlerini bildirmelerini rica ettim. Komutanların raporlarını belgeler arasında okursunuz.

Salih Paşa, 15 Ekim 1919'da

İstanbul'dan yola çıktı. Biz de 16 Ekim'de Sivas'tan hareket ettik ve 18 Ekim 1919 günü Amasya'ya ulaştık.

Salih Paşa'ya, uğrayacağı iskelelerde, ulusal örgütlerce uygun karşılama törenleri yapılması ve bizim adımıza "Hoş Geldiniz!" denilmesi için ilgililere

Salih Paşa

gereken talimatlar verilmişti. Biz de, Amasya’da, büyük gösterilerle kendisini karşıladık.

Salih Paşa ile Amasya’da 20 Ekim 1919’da başlayan görüşmelerimiz, 22 Ekim’de sona erdi. Üç gün süren görüşmeler sonunda ikişer nüsha olmak üzere beş adet protokol düzenlendi. Bu beş protokolden üçünü, Salih Paşa’da kalanları biz, bizde kalanları Salih Paşa imzaladık. İki tane protokol, gizli sayılarak imza edilmedi. Amasya buluşması sonucu olan kararlar, kolordulara da bildirildi.

Efendiler!

Sırası gelmişken bir noktayı daha belirtmek isterim. Biz ulusal örgütlerin ve Heyeti Temsiliye’nin, İstanbul Hükümeti’nce resmi olarak tanınmış bir siyasal varlık olduğunu, görüşmelerimizin resmi olduğunu ve sonuçlarına uymak gerektiğinin taraflarca kabul edilmiş bulunduğunu açıkça ortaya koydurmak istiyorduk. Bunun için, görüşme sonuçları ile ilgili tutanakların protokol olduğunu kabul ettirmek ve İstanbul Hükümeti’nin delegesi olan Bahriye Nazırı’na imzalatmak, önemliydi.

21 Ekim 1919 günlü ilk protokole yazılanların, denilebilir ki, hemen hepsi Salih Paşa’nın önerileri olup kabulünde sakınca görülmeyen

birtakım maddelerdi. 22 Ekim 1919 günlü ikinci protokol ise, uzun süren bir görüşme ve tartışmanın tutanak özeti idi.

Görüşmeler Esnasında Sivas Kongresi Maddeleri’nin Tartışılması!

Efendiler!

Bu görüşmede, tarafların hali felik ve padişahlık konusunda karşılıklı güvenceleri ile ilgili ayrintıları gösteren bir başlangıçtan sonra, Sivas Kongresi’nin 11 Eylül 1919 günlü bildirisindeki maddelerin görüşülmesine başlandı:

1) Bildirinin birinci maddesinde tasarlanıp kabul olunan sınırın, en az bir istek olmak üzere, elde edilmesi gerektiği, birlikte kabul olundu.

Kürtlerin bağımsızlığını gerçekleştirme amacını güder gibi görünerek yapılmakta olan karıştırcılığın önüne geçmek konusu uygun görüldü.

Şimdi yabancıların işgalinde bulunan bölgelerden, Kilikya(Buğünkü Çukurova ve Civarı)’nın, Arabistan ile Türkiye arasında bir tampon devlet meydana getirmek için anayurttan ayırmak istenildiği söz konusu edildi.

21 Ekim 1919
günlü ilk protokole yazılanların, denilebilir ki, hemen hepsi Salih Paşa’nın önerileri olup kabulünde sakınca görülmeyen birtakım maddelerdi.

Anadolu'nun en koyu Türk ortamı ve en verimli, zengin bir bölgesi olan bu toprakların hiçbir yolla ayrılmasının kabul edilemeyeceği, Aydın ilinin (Bugünkü Aydın, İzmir, Muğla ve Denizli illerinin kapladığı yerler, Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı sırasında bir ildi. Adı -Aydın İli-, merkezi de İzmir'di) de aynı kesinlikle ve hiçbir koşulla yurdun bölünmez parçalarından olduğu ilkesi genel olarak kabul edildi.

Trakya sorununa gelince: Burada da, sözde bir bağımsız hükümet ve gerçekte bir sömürge kurmak ve böylelikle Doğu Trakya'dan da Midye-Enez çizgisine kadar olan bölgeyi Bizden ayırmak amacı güdülebileceği düşünüldü. Fakat Edirne'yi ve Meriç sınırını bir bağımsız İslam Hükümeti'ne bağlamak için bile olsa, hiçbir şekilde bırakmamak ilkesi, ortaklaşa uygun görüldü. Bununla birlikte, bütün bu maddede söz konusu edilen şeyler üzerinde, "Yasama Kurulu'nun vereceği en son karara elbette uyulacaktır" dendi.

2) Bildirinin dördüncü maddesine Müslüman olmayan halka, siyasal egemenliğimizi ve toplumsal dengemizi bozacak nitelikte ayrıcalıklar verilmesinin kabul edilemeyeceğini belirten fıkra, önemle görüldü. Bu kaydın, bağımsızlığımızı gerçekten sağlamak için, elde edilmesi zorunlu bir istek niteliğinde sayılması ve bundan bulunulabilecek en küçük bir özverinin bağımsızlığımızı

kökten sarsacağı ortaya konuldu. Bu dördüncü maddede söz konusu olan, Hıristiyan halka çok ayrıcalıklar vermemek ilkesi, gerçekleştirilmemiz gerekli bir amaç olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, gerek bu konuda, gerekse yaşama hakkımızın savunulması yolundaki başka isteklerimizle ilgili konularda -birinci maddenin sonunda olduğu gibi burada da- Milli Meclis'in görüşüne ve kararına uyulacağı kaydı konuldu.

3) Bildirinin yedinci maddesine göre bağımsızlığımız tam korunmak koşuluyla, teknik, sınaî ve ekonomik gereksinmelerimizin nasıl sağlanacağı konusu tartışıldı. Ülkemize pek çok sermaye getirebilecek bir devlet bulunursa bunun maliye işlerimiz üzerinde isteyebileceği denetleme hakkının kapsamı

kestirilemeyeceğinden, bu konunun, bağımsızlığımızı ve gerçek ulusal çıkarlarımızı zarara sokmayacak yolda, uzmanlarca iyiden iyiye düşünülerek sınırlandırılıp saptanmasından sonra Milli Meclis tarafından uygun görülecek şeklin kabulü görüşüldü.

4) 11 Eylül 1919 günlü Sivas Kongresi kararlarının başka maddeleri de Meclis-i Mebusan'ın kabulüne sunulmak koşuluyla, genel olarak uygun görüldü.

5) Bundan sonra, Sivas Kongresi'nin 4 Eylül 1919 günlü kararlarının örgütler bölümü ile ilgili 11. maddesinde yer alan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin durumu ve bundan sonraki çalışma biçimi ve alanı söz konusu oldu.

Bu maddede, ulusal iradeyi egemen kılacak olan Ulusal Meclis'in, yasama ve denetleme haklarına güven ve serbestlikle sahip olduktan ve bu güven Ulusal Meclis tarafından belirtildikten sonra, Cemiyet'in ne olacağının kongre kararıyla belli edileceği açıklanmıştır. Burada söz konusu olan, "Kongrenin şimdiye değin yapılmış olan Erzurum ve Sivas Kongreleri gibi dışarıda ayrı bir kongre durumunda olması koşula bağlı değildir..."

dendi.

Cemiyet'in programını kabul eden milletvekilleri, Cemiyet'in tüzüğünde açıklanmış olan delegeleler gibi sayılarak yapacakları özel toplantı, kongre yerine geçebilir. Bundan sonra, "Ulusal Meclis'in İstanbul'da tam güvenlik içinde, serbest olarak görev yapabilmesi gerekir..." dendi.

Bunun, şimdiki

koşullara göre ne ölçüde sağlanabileceği düşünülürdü. İstanbul'un yabancılar elinde bulunması dolayısıyla, milletvekillerinin yasama görevlerini gereği gibi yapmalarına durumun pek elverişli olamayacağı düşüncesi belirdi. 1870 Savaşında Fransızların Bordeaux'da ve yakın

İstanbul'un yabancılar elinde bulunması dolayısıyla, milletvekillerinin yasama görevlerini gereği gibi yapmalarına durumun pek elverişli olamayacağı düşüncesi belirdi.

zamanlarda Almanların Weimar'da yaptıkları gibi, barışın yapılmasına değin, geçici olarak, Ulusal Meclis'in Anadolu'da, İstanbul Hükümeti'nin uygun göreceği güvenilir bir yerde toplanması uygun görüldü.

Ulusal Meclis'in toplanmasından sonra güvenlik ve dokunulmazlık derecesi belli olduğundan, tam güven görülürse Heyeti Temsiliye'nin dağıtılarak örgütlerinin çalışma amacının, az önce bildirdiğim gibi, kongre yerine geçecek olan özel bir toplantıda kararlaştırılacağı belirtildi.

Milletvekilleri'nin seçiminde tam serbestlik bulunması gerektiği hükümetçe öngörülmüş olduğundan, seçimler yapılırken herhangi bir kişi ya da kurum/kuruluş tarafından en küçük bir müdahalede bulunulmaması gerektiği kabul edildi.

Milletvekilleri arasında İttihat ve Terakki üyesi ve orduda bozuk sicil almış kimseler bulunursa, bunların milletvekili seçilmesine meydan vermemek için, Heyeti Temsiliye'ce

uyarma yollu, uygun biçimde bazı öğütlemelerde bulunulmasının yerinde olacağı da düşünüldü.

Heyeti Temsiliye'nin bu konuda nasıl aracılık yapacağı da ayrıca bir formül halinde üçüncü bir protokol olarak saptandı. •

cengizonalbd@gmail.com

Gelecek Ay: Sivas'ta, Bana Karşı Yapılan Bir Girişim!

BAĞIŞLAMA VE HOŞGÖRÜ

(...) Atatürk, yaşantısının her döneminde hoşgörülü olmuştur. Baskıcı zihniyetin, insanın insan olma değerini yok ettiğine ve gelişme duygusunu körelttiğine inanmıştır. Demokratik ülkeler ile demokratik olmayan ülkeler arasındaki gelişmişlik farkı bu gerçeğin göstergesidir. Atatürk'ün amaçladığı demokratik toplum; baskının olmadığı, fikirlerin serbestçe söylendiği, vatandaş olma bilincinin geliştiği ve hoşgörünün her alanda egemen olduğu bir model öngörmektedir. (...) Özgürlük ve hoşgörü temeline dayanan demokratik toplumda, tek bir konuda hoşgörülü olma hakkı yoktur.(...) Aşağıdaki anekdot Atatürk'ün bağışlama ve hoşgörü konusundaki düşüncelerini yansıtmaya açınsından önemlidir:

İmzasını okuyamadığım bir avukat şöyle yazıyor: "Atatürk'ten söz ederken "düşmansız adam" demiştiniz. Kendisinin ağzından duyduklarımı bu münasebetle tekrarlayayım: 1936 yılında, Ankara'da Ankara Palas Oteli'nin alt salonunda Çocuk Esirgeme Kurumunun balosundaydık. Atatürk'ün yemek masasında Bay Şükrü Saraçoğlu bulunuyordu. Atatürk, herkesin dans etmesini, eğlenmesini istiyordu... Bugünkü gibi

aklımda: Üzerinde koyu kurşunî bir elbise vardı. Elinde düz beyaz keten bir mendil tutuyordu. Sonradan yanına, Konya milletvekili General Ali Fuat geldi. Arka tarafta uzaktaki bir masada da General Refet oturuyordu. Önder, birdenbire başını çevirdi. Masasına General Refet'i çağırdı. Ve birden, dans, neşe içinde, sesi yükseldi. Müzik de durdu. Aynen ezberimden söylüyorum, şu sözleri söylediler: "Uygarlık demek, bağışlama ve hoşgörü demektir. İlkel toplumlardır ki kan davası güderler. Bağışlamaya, hoşgörüye dayanmayan uygarlık, zorbalığa dayanan uygarlıktır ki, çöker... O, uygarlık değildir."

Sesi yavaşladı, yine yükseldi:

"İlkemiz iyi, güzel ve doğrudur... İyi ve güzelsiz, doğru olmaz... Daima, her zaman, her yerde iyi, güzel ve doğrunun birlikte olmasıdır. Her zaman ve her yerde bağışlama... Bağışlama ve hoşgörü... Ancak ve ancak ulusal davalarda, ulusal kalkınmada, sonuçları topluma etkili olan işlerimizde hoşgörünün yeri yoktur.

Kişisel kinleri, kişisel düşmanlıkları körükleyen ve güdenler ancak ve ancak ilkel toplumlardır..."

Kaynak: Atatürk'ten Anekdotlar / Atatürk Araştırma ve Eğitim Merkezi (ATAREM)

Hakimiyeti Milliye

Çiftçiye Toprak

Büyük Gazi'nin 1 Kasım konuşmalarında önemle işaret edilen ülke sorunlarından biri de köylüye toprak verilmesi konusudur. Konuşmanın bu konuya değinen kısmı şöyledir:

"...Keza çiftçiye toprak vermek de hükümetin sürekli olarak izlemesi gereken bir husustur. Çalışkan Türk köylüsüne işleyebileceği kadar toprak sağlamak, ülkenin ulusal üretimini gerçekleştirebilecek çarelerden biridir..."

Çiftçi-toprak konusu, her ülkenin sosyal yapısıyla ilgili ve her ülkede dikkat ve önemle izlenen ana konulardan biri ve belki de en önemlisidir. Ekonomik yaşamı başlıca tarımsal üretim temeline dayanan ülkelerde konunun önemi daha da

"...Çalışkan Türk köylüsüne işleyebileceği kadar toprak sağlamak, ülkenin ulusal üretimini gerçekleştirebilecek çarelerden biridir..."

büyüktür.

Köylüyü toprağa bağlamak, emeğinin karşılığını vererek koşullarını iyileştirmek, çalışılan kolları arttıkça hesap ve üretim zeminini de arttırmak sadece bir ekonomi konusundan ibaret değildir. Bu, bütün ulusun yaşam ve geleceğini ilgilendiren bir uyum ve sosyal alanda bir denge işidir.

Ulusal yapının sağlık ve gücü ancak bu uyum ve dengeye dayanır. Aslında bizde ulusal yapının temel taşı köylü sınıfı oluşturduğundan gerek sosyal ve gerekse ekonomik alanlardaki reform girişimlerimizde ilk

önce bu sınıfı göz önünde tutmamız gayet doğaldır.

Köylü konusu, her şeyden önce bir toprak konusudur. Her ülkenin

yaşamında ve sosyal durumunda tarihin ve geçmişin karanlık dönemlerinden kalmış zararlı bir kısım oldu-bittiler vardır.

Zorbalık hangi şekilde olursa olsun, daima toprağa ve toprakla beraber onun üzerinde yaşamını sürdüren ve yiyeceğini ondan çıkarmaya çalışan köylünün peşini bırakmamıştır. Görüş ve düşünce alanı, doğal olarak sınırlı olan köylü, çoğunlukla üzerinde çalıştığı toprağın esiridir.

Bu toprak kimindir?

Doğanın her türlü şiddet ve zahmetlerine göğüs gererek ondan aldığı ürüne ortak çıkanlar nasıl bir hak sahibidirler?

Bunları köylü düşünemese bile devletin, toplumun, genel mutluluk

adına, göz önünde bulundurması ve çözmesi gereken sorunlardır.

Çiftçi, sadece toprağın mülkiyetiyle ilgili olan zararlı oldu-bittilerin esiri olmakla kalmamıştır. Türk köylüsü ayrıca bir de sermayenin mahkûmudur. Tarımsal kredi sorunu, tarımsal üretimi destekleyecek ve normal bir surette ödüllendirecek şekilde çözülemezse, sonuçta toprağı da tehdit eder.

Sonuçta başka bir çeşit zorbalık yoluyla onu köylünün elinden alır. Çünkü sermayenin bizdeki ağır koşullarına ve faizlerine uzun süre dayanabilecek hiçbir tarımsal üretim

yoktur. İlk yıllarda çiftçinin bütün alın terini ve servetini yutan bu çeşit sermaye, sonuçta onun toprağına da sataşır, rahatsız eder.

Cumhuriyet hükümeti toprak ve üretim konusunun bu aşamasına da büyük önem vermektedir. Tarımsal kooperatiflerin kurulması ve ülkenin her tarafına yayılması hususlarının hükümetçe gerekli bulunduğu gene Büyük Gazi'nin konuşmasında açıklanmıştır.

Çiftçiye bir taraftan serbestçe çalışacağı toprağı vermek ve diğer

taraftan da gereken üretim araçlarını sağlamak hususunda Cumhuriyet hükümetinin göz önünde bulundurduğu önlemler, sadece köylü sınıfının değil, bütün milletin ilgi ve min-

nettarlık duygularını uyandıracak niteliktedir.

Cumhuriyet dönemine kadar, sadece vatandaşlık yükü altına sokularak, onun nimetlerinden uzak tutulan Türk köylüsü, artık bu üzücü durumdan kurtulmuştur. "Vatandaşın yaşayışını hiçbir nüfuz ve saldırının etkisinde bırakmaksızın sağlamaya..." çalışan Cumhuriyet hükümeti, onun ve özellikle çiftçinin çalışmasının meyvesinin de, hiçbir zorlamanın ve vurgunun esiri olmamasına dikkat edecektir. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

9 Kasım 1929

*"...İlk yıllarda
çiftçinin bütün alın
terini ve servetini
yutan bu çeşit
sermaye, sonuçta onun
toprağına da sataşır,
rahatsız eder."*

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Cihangir Dumanlı

Halifelik Tarihe Karışıyor

1517’de Yavuz Sultan Selim’in Mısır seferi ile Osmanlı İmparatorluğu’na geçen Halifelik 407 yıl sonra 3 Mart 1924’te Türkiye Cumhuriyeti tarafından kaldırılmış ve tarihe karışmıştır.

Halifelik Nedir?

Halifelik, Hazreti Muhammet’in ölümünden sonra aşiretler halinde düzensiz yaşayan Arap topluluklarını yönetmek üzere yönetici ihtiyacından kaynaklanmıştır. Dini değil, siyasi bir makamdır.

Halifeliğin Tarihi

Hazreti Muhammet (570-632)

Müslümanlığı çöllerde yaşayan, çadırlarda oturan, göçebelikle geçinen ilkel Arap Bedevi toplumuna yaymıştır. Arapların Müslümanlıktan önceki dönemine “cahiliye devri (bilgisizlik dönemi) denilmektedir. Bu toplumda devlet yoktur. Hukuk düzeni, insan hakları, idare mekanizması ilkelidir. Bu nedenle

Hz. Muhammet'ten sonra dört halife dönemi (632-661) Müslümanları birleştirememiş, tersine bu gün hala devam eden Şii-Sünni ayrımı şeklinde bölmüştür.

Muhammet hem dini lider hem de toplumun saygı duyduğu, inandığı bir siyasi lider (yönetici) olmuştur.

Hz. Muhammet 632 yılında öldüğü zaman “Toplum kim yönetecek? Siyasi lider kim olacak? sorusu gündeme gelmiştir. Bu aynı zamanda kim iktidar olacak? arayışındır. Muhammet kendisinden sonra kimin siyasi lider (iktidar) olacağını söylememiştir. Kuran’da da halifelikle ilgili bir hüküm yoktur. Bunun üzerine Müslümanların ileri gelenlerinden on kişi toplanıp Muhammet’in kayınpederi Ebubekir’i ilk halife olarak seçmişlerdir (632).

Ebubekir’in halifeliği iki yıl sürmüş, ondan sonra sırasıyla Ömer (634-644), Emevi ailesinden Osman (644-656), Muhammet’in yeğeni ve damadı Ali (656-661) halifelik yapmışlardır. Ali’nin halifeliğini Osman’ın akrabalarından Şam Valisi ve Emevi devletinin kurucusu Muaviye kabul etmemiş, Ali taraftarları ile Muaviye taraftarları arasında savaş çıkmıştır. Ali taraftarları halife-

liğin Muhammet’in sülalesinden olması gerektiği iddiasıyla Ali’nin oğulları Hasan veya Hüseyin’in halife olmasını istemektedir. Ali taraftarlarına Ali Partisi anlamına gelen Şiih Ali (kısaca Şii) denilmektedir. Ali’yi yenen Muaviye halifeliğini ilan etmiştir. Ali’nin

oğlu Hasan da kendisini halife ilan etmiş, İslam dünyası iktidara tutuşmuştur. Hasan halifeliği kendi isteği ile Muaviye’ye bıraksa bile kardeşi Hüseyin halifelikten vazgeçmemiştir. Muaviye’nin oğlu Yezid Hüseyin’i 70 adamı ile birlikte 680 yılında Muharrem ayının onuncu günü (aşure günü) Karbela’da öldürmüştür. Bu olay üzerine halifelik zorla Emevi ailesine geçmiştir.

Görüldüğü gibi Muhammet’ten sonra dört halife dönemi (632-661) Müslümanları birleştirememiş, tersine bu gün hala devam eden Şii-Sünni ayrımı şeklinde bölmüştür. İlk dört halifenin üçü (Ömer, Osman, Ali) öldürülmüştür.

Emevilerin halifeliği 750 yılına kadar yaklaşık 100 yıl sürmüştür. Bu dönemde halifelik tamamen siyasallaştırılmıştır.

Emevi hanedanı 750 yılında yıkılınca yerine Abbasi devleti kurulmuş, halifelik Abbasilere geçmiştir.

Halifelik artık kim güçlü ve iktidar- da ise ona geçmekte olan siyasal bir kurum haline gelmiştir. 1258 yılın- da Moğollar Abbasilerin merkezi Bağdat'ı ele geçirince Abbasilerin halifeliği sona ermiş, İslam dünyası üç yıl halifesiz kalmıştır. Bağdat'tan kaçıp Mısır'daki Kölemenogullarına (Memlûklülere) sığınan El Mun- tasır kendisini halife ilan etmiştir. Bundan sonra halifelik Mısır'daki Memlûklülere geçmiş, bu dönemde Memluk Sultanı Baybars devlet yö- netimi ile uğraşırken halifelik siyasi yetkileri olmayan, sembolik ve iş- levsiz bir makam haline gelmiştir.

Yavuz Sultan Selim'in 1517'de- ki Mısır seferi sonucunda halifelik makamı aynı yıl Memluklerden Osmanlı İmparatorluğu'na geçmiştir. Yavuz'dan itibaren Osmanlı padişah- ları hem devlet başkanı hem de halife yani tüm Müslümanların dini lideridir.

Osmanlı padişahları uzun süre sadece kendi ülkelerindeki Müs- lümanların halifesi idiler. Bütün dünya Müslümanlarının halifesi iddiasında bulunmadılar.. Bu durum ilk kez 1774 Küçük Kaynarca An- laşması ile değişti.. Bu anlaşmada Ruslar Osmanlı İmparatorluğu'n- daki Ortodoksların koruyuculuğunu üstlenmişler, buna karşılık Osmanlı padişahı halife sıfatı ile kaybedilen Kırım topraklarındaki Müslümanlar- ın koruyuculuğunu üstlenmiştir.

Halifeliğin uluslararası bir güç kazanması emperyalist devletle- rin işine gelmiş, halife vasıtası ile Müslüman ülkeleri etkilemek istemişlerdir.

1878 Berlin Kongresi'nde İn- giltere halifelik sorununu kaşımaya başlamış, Osmanlı yerine Araplar- dan bir halife olması gerektiğini ileri sürmüştür.

Birinci Dünya Savaşı'nda Al- manya'nın Osmanlı ile ittifak yap- masında halifeliğin etkisi olmuştur. Halife- Sultan Reşat Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında Alman- ya'nın teşviki ile "kutsal cihat" ilan etmiş, sömürgelerdeki Müslümanlar- ın, uyuğunda buldukları İngiliz, Fransız ve Ruslara karşı ayaklan- malarını istemiştir. Buna rağmen İngiliz ve Fransız ordularındaki Müslümanlar halifeyi dinlememiş, dindaşları Osmanlı askerlerine karşı savaşmışlardır. Mekke şerifi Hüseyin liderliğindeki Müslüman Arap- lar halifenin cihat çağrısına rağmen Osmanlı'ya isyan etmişlerdir. Bu olaylar halifeliğin İslam dünya- sında saygınlığının kalmadığını göstermiştir.

Osmanlı padişahları uzun süre sadece kendi ülkelerindeki Müslümanların halifesi idiler. Bütün dünya Müslümanlarının halifesi iddiasında bulunmadılar.

Halife-padişah başta Mustafa Kemal olmak üzere Kurtuluş Savaşı liderlerini idama mahkûm etmiştir. Vahdettin Osmanlı İmparatorluğu'nun Hristiyan devletlerce parçalanmasını öngören Sevr Anlaşması'nı kabul etmiştir.

Kurtuluş Savaşı'nda Padişah-halife Vahdettin işgalci Hıristiyan devletlerle işbirliği yapmış, Kuva-yı Milliye'ye karşı İngiliz desteği ile kurduğu Kuva-yı İnzibatiye birliklerini (Hilafet Ordusu) göndermiştir. Halife-Padişahın milli mücadele önderlerini hain ilan ettiği fetvaları (dini bildirimleri) Anadolu'ya İngiliz uçakları ile atılmıştır. Halife-padişah başta Mustafa Kemal olmak üzere Kurtuluş Savaşı liderlerini idama mahkum etmiştir. Vahdettin Osmanlı İmparatorluğu'nun Hıristiyan devletlerce parçalanmasını öngören Sevr Anlaşması'nı kabul etmiştir. Nihayet Vahdettin "Müslümanların Halifesi" sıfatı ile Hristiyan İngiltere'ye sığınarak ülkeni kaçırmıştır.

Kurtuluş Savaşımızın önderleri "halifeliği kurtaracağız" gibi bir hedef belirlelemişlerdir. İsmet İnönü 3 Mart 1924 günkü konuşmasında

"kutsal mücadeleler sırasında halifelik makamına dayanan her hangi bir güç almadık, tam tersine kötü etkilerini gördük. Halife düşmanımızdır' dedik" diyerek bu gerçeği ifade etmiştir.

Halifelik Niçin Kaldırıldı?

1. Ulusal egemenliğe dayalı çağdaş, laik bir ülkede halifelik gibi ortaçağ kurumuna yer yoktu.
2. Halife-sultan Kurtuluş Savaşı'na ve liderlerine karşı çıkmış, Hristiyan emperyalist işgalcilerle işbirliği yapmıştı. Cumhuriyet bu ihaneti kabul etmemiş halifeliği kaldırmıştır.
3. Egemenlik fiilen ulusa geçtiğine göre, ulusun egemenliğini halife ile paylaşması "egemenliğin bölünmezliği" ilkesine aykırı idi.
4. Halifelik tarih boyunca İslam dünyasını birleştirmemiş, tam tersine bölmüştü.
5. Halifeliğin İslam dünyasında saygınlığı kalmamıştı.
6. 1 Kasım 1922'de saltanat kaldırılıp halifelik Osmanlı hanedanında bırakılınca cumhuriyet karşıtları halifelik makamını Osmanlı'yı yeniden canlandırmak için bir imkan olarak gördüler ve halife etrafında toplanmaya başladılar. Bu durum genç Türkiye Cumhuriyeti'ne bir tehdit idi.

7. 3 Mart 1924'te kabul edilen bir kanunla Şeriyeye Ve Evkaf

Vekaleti (Din İşleri Ve Vakıflar Bakanlığı) kaldırılmış, yerine Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştu. İslam'ın ibadetle ilgili işleri Diyanet İşleri Başkanlığı'na verilmiş, devlet yönetimi ile ilgili konuları da TBMM'de olduğundan halifelikçe gerek kalmamıştı.

8. Halife'nin tüm Müslümanların lideri olma iddiası Müslümanların yaşadığı emperyalistlerin sömürgeci devletlerle (Ör. Hindistan) ilişkilerimize zarar vermekte idi. Halife o ülkelerdeki Müslümanların dini lideri olunca o ülkeyi yöneten sömürgeci devletin (Ör. Hindistan'ı yöneten İngiltere'nin)

de bizim içişlerimize karışmasına ortam hazırlıyordu.

Halifelik Nasıl Kaldırıldı?

Büyük devrimci Atatürk yaptığı her devrimi adım adım, yeri ve zamanı geldikçe gerçekleştirmiştir. Halifelik kaldırılması da böyle olmuştur.

İlk aşamada zaferden sonra kurulacak barış masasına TBMM hükümeti ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun da çağrılması üzerine "Türkiye'yi ancak TBMM hükümeti temsil eder" diyerek 1 Kasım 1922'de saltanatla halifelikçi ayırmış, saltanatı kaldırmış, fakat o aşamada halifelikçe dokunmamış, halife olarak Osmanlı hanedanından Abdülmecit Efendi TBMM tarafından seçilmiştir.

İkinci aşama halifelik'in kaldırılmasıdır. Bu olayı çabuklaştıran ve gerekli kılan olaylar Abdülmecit'in hatalı davranışlarından kaynaklanmıştır.

Abdülmecit'in, kendisini padişah gibi görmeye başlaması, gösterişli cuma selamlıkları, Fatih Sultan Mehmet gibi sarık takması, yabancı temsilcilerle görüşmesi, halifelik bütçesinin artırılmasını istemesi gibi davranışları Cumhuriyet

Son Halife Abdülmecit Efendi

hükümetini rahatsız ediyordu.

Başlangıçta Atatürk ile birlikte olanlardan Rauf Orbay, Adnan Adıvar, Ali Fuat Cebesoy Refet Bele gibi şahısların İstanbul'daki Halifeyi ziyaret etmeleri bu rahatsızlığı artırıyordu.

15 Kasım 1923'te Afyon Mebusu Hoca Şükrü Efendi'nin yayımladığı bir broşür halifelik makamını savunuyordu. Buna göre "Halife meclisin. Meclis halifenin idi" "TBMM halifinin danışma organı olmalı idi". "Halife meclisin de hükümetin de başı idi". Bu tür karşı devrim girişimlerine izin verilemezdi.

Hindistan'daki İsmailiye mezhebinin lideri Ağa Han ve İngiltere Kralının danışmanı(!) Emir Ali'nin Başbakan İsmet İnönü'ye yazdıkları ve halifenin siyasi durumunun korunmasını istedikleri mektubun İnönü'ye ulaşmadan bazı İstanbul gazetelerinde yayımlanması süreci hızlandırdı.

Halife Abdülmecit 22 Ocak 1924 tarihli mektubunda, İstanbul'a giden hükümet yetkililerinin kendisi ile temas kurmamasından şikayet ederek, Ankara'da bir temsilci bulundurmasını veya hükümetin Halife nezdinde bir temsilci göndermesini ve hazinesinin artırılmasını istemişti.

O sırada harp oyunları için İzmir'de bulunan Atatürk'ün bu mektuba cevabı sert ve kesindi:

"Halife kendisini dışlanmış hissediyorsa bu kendi davranışlarından doğmaktadır.

Hilafet makamının ne dinen, ne siyaseten hiçbir anlam ve varlık deneni yoktur.

Ankara'ya temsilci göndermeye kalkışması cumhuriyet hükümeti ile karşı karşıya vaziyet alması demektir. Buna yetkili değildir.

Hilafetin hazinesi yoktur ve olamaz. Maksat lüks yaşam ve gösteriş değil insanca hayat ve temel ihtiyaçların sağlanmasından ibarettir."

Atatürk Nutuk'ta "hilafetin kaldırılması zamanının geldiğine İzmir'de iken karar vermişim" demektedir. Atatürk 23 Şubat 1924 günü İzmir'den Ankara'ya döner ve bu kararını arkadaşlarına bildirir.

"Hilafetin hazinesi yoktur ve olamaz. Maksat lüks yaşam ve gösteriş değil insanca hayat ve temel ihtiyaçların sağlanmasından ibarettir."

Konu 2 Mart'ta Halk Partisi grubunda görüşülür. 3 Mart'ta Şeyh Saffet Efendi ve elli arkadaşı "halifeliğin kaldırılması ve Osmanlı hanedanı mensuplarının yurt dışına çıkartılması" ile ilgili bir teklif sunarlar.

Kanun gerekçesinde özetle şunlar söylenmektedir:

- Türkiye cumhuriyet içerisinde halifelik makamının bulunması Türkiye'yi iç ve dış politikasında iki başlı olmaktan kurtaramadı.

- Bağımsızlığında ve millî hayatında ortaklık kabul etmeyen Türkiye'nin görünüşte bile olsa ikiliğe tahammülü yoktur.

- İmparatorluğun çöküş aracı olan hanedanın halife kisvesi altında Türkiye'nin varlığını etkileyecek bir tehlike olacağı deneyimlerle belli olmuştur.

431 sayılı kanun 3 Mart 1924 günü TBMM'ce oybirliği ile kabul edilerek yasalaşmıştır.

431 sayılı, Halifeliğin İlgasına (kaldırılmasına) Ve Hanedan-ı Osmanî'nin (Osmanlı aile bireylerinin) Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine (ülkesi dışına) Çıkarılmasına Dair Kanuna göre:

1. Halife hal edilmiştir (görevinden alınmıştır).

2. Hilafet hükümet ve cumhuriyet mana ve mevhumunda (anlam ve kavramında) esasen mündemiç olduğundan (zaten var olduğundan) hilafet makamı mülgadır (kaldırılmıştır).

3. Hanedanın bütün üyeleri ebediyen (sonsuz kadar) Türkiye'de ikamet (oturmak) hakkından yoksun bırakılmıştır.

4. On gün içinde ülkeyi terk edeceklerdir.

5. Türk vatandaşlığını kaybetmişlerdir.

6. Taşınmazlarına tasarruf edemezler(taşınmaz malları ile ilgili

işlem yapamazlar).

7. Padişahlık yapmış olanların taşınmazları millete geçmiştir.

8. Padişahlık sarayları, kasırları... içindeki tüm taşınmazları millete geçmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme:

Halifeliğin kaldırılması ile;

- Ulusal egemenlik pekiştirilmiş, dini bir makam olan halifelik devlet yapılanmasından çıkartılmıştır. Laiklik ve demokratikleşme yolunda önemli bir adım atılmıştır.

- Devletin tepesindeki iki başlılık (bir yanda TBMM, öte yanda kendisini padişah gibi gören Halife Abdülmecit) giderilmiştir.

- Müslüman ülkeleri sömüren emperyalist devletlerin iç işlerimize karışması önlenmiştir.

- Tutuculuğun son kalesi yıkılarak diğer devrimlerin önü açılmıştır.

- Saltanatın kaldırılması ve cumhuriyetin ilanından sonra siyasal devrimin uçayağı tamamlanmıştır.

- Osmanlı hanedanının yurt dışına çıkartılması ile Osmanlı'yı yeniden canlandırma hayalleri söndürülmüştür.

- Türkiye İslam dünyasında dini merkez olmaktan çıkmış, devrimlerle İslam dünyasına yeni bir model olmuştur.

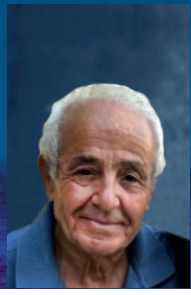
Halifeliğin tekrar canlandırılması hayalleri yasaya ve Cumhuriyet'in kurucu değerlerine aykırı olduğu kadar tarihin durdurulmaz akışına da aykırıdır. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden
İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Atatürk'ü Görmek İçin

Alaçatı ile Ilıca arası ne ki, bir koşuda giderdi. İşin ucunda Atatürk'ü görmek olduktan sonra her güçlüğe katlanırdı. Alaçatılı Muhittin, Atatürk'ün Ilıca Kaplıcası'na geleceğini öğrenmişti. Onu görmek için ne yapacağını düşünüyordu iki gündür. Sonunda kararını vermişti, hiç kimse gitmese bile o kendi ba-

Olay,
1938 yılının
Eylül ayında
yaşanmıştır.

şına gidecek, görecekti Atatürk'ü.

Alaçatı'da doğup büyüştü, Arnavutluk, Girit, Yugoslavya, Kavala ve Selanik göçmenleri arasında. Babası Balkan ve Dünya Savaşı'na katılmış bir albaydı. Annesinin iki kocadan olma on bir çocuğundan biriydi.

Yaklaşık üç bin nüfusu olan Ala-

çatı'nın beş derslikli bir okulu vardı. Okulun öğretmenleri ya ortaokulu bitirerek ya da kurstan geçerek öğretmen olmuşlardı. Onu okutan da kurs bitirmiş bir öğretmendi. Üçüncü sınıftaydı henüz. Öğretmeni bir gün bir haber vermişti onlara:

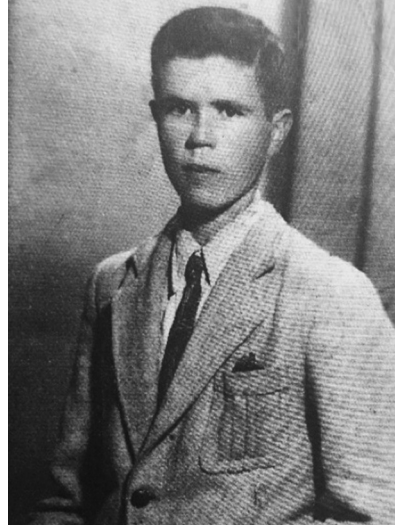
“Çocuklar, Reisicumhurumuz kıymetli Atatürk, yakında Çeşme'ye gelecektmiş. Ilıca'nın şifalı sularında şifa bulmak gagesindeymiş.”

Muhittin bu haberi duyunca Atatürk'ü şekillendirmeye çalıştı gözlerinde. Nasıl biriydi acaba? Kısa mıydı, uzun muydu? Dedikleri gibi sarışın mıydı? Gözleri mavi miydi yoksa maviye mi çalıyordu? Ya sesi? Sesi nasıldı kim bilir? Şimdiye dek sadece kara tahta başındaki resminden başka resmini bile görmemişti Atatürk'ün. Parmak kaldırıp sordu öğretmenine;

“Gelmişken, Atatürk'ü görmeye gidecek miyiz?”

Hiç duraksamadan *“Hayır!”* demişti öğretmeni. Nedenini sorunca da; *“İzin yok.”* deyip çıkmıştı işin içinden.

O gün gelmişti. Birazdan Atatürk Ilıca'daki otelde olacak ve onu ne Muhittin görecekti ne de arkadaşları. Bir saat vardı Atatürk'ün gelmesine, öyle söylemişlerdi. Düşündü Muhittin; bir saat yeterdi otelin önüne gitmesine. Üç kilometrelik bir yoldu gideceği. Arkadaşları sınıfa girer-

Muhittin Orhan Horasan, Kızıllı Köy Enstitüsü'nde

ken o kendini yolda buldu birden. Rasim Palas'ın önüne ulaştığında henüz gelmemişti Atatürk. Ortalık çok kalabalıktı, neredeyse adım başı asker vardı. Muhittin kısa boyuyla o kalabalık içinde Atatürk'ü göremeyeceğini düşünerek otelin önündeki dut ağacına tırmanıverdi kaşla göz

Askerler kalabalığı aralayıp Atatürk'e yol açtılar. O arada nasıl olduysa Muhittin takıldı Atatürk'ün mavi gözlerine. Baktı ki dut ağacında bir çocuk tünemiş, çevresindekilere seslendi: *“İndirin şu çocuğu oradan,”* dedi. *“Düşecek.”*

arasında. Ve bekledi Atatürk'ün arabasının yolunu. Çok bekletmedi Atatürk onu. Ağaca çıkışından kısa bir süre sonra siyah arabasıyla yanaştı otelin önüne. Hemen askerler sardı arabanın çevresini. Atatürk siyah arabadan inerek halkı selamlamaya başladı. Askerler kalabalığı aralayıp Atatürk'e yol açtılar. O arada nasıl olduysa Muhittin takıldı Atatürk'ün mavi gözlerine. Baktı ki dut ağacında bir çocuk tünemiş, çevresindekilere seslendi:

"İndirin şu çocuğu oradan," dedi. *"Düşecek."*

Atatürk otele girerken bir grup asker de Muhittin'i indirmek için dut ağacının altına yöneldiler.

Muhittin çıktığı çeviklikte indi ağaçtan. Doğruca eve gitti. Yanında bez çantası yoktu. Annesi farkında oldu bunun. Bir olağan dışılık olduğunu sezerek;

"Hayrola," dedi. *"Çantan niye yok bugün? Niye geldin bu vakit eve?"*

"Atatürk'ü görmek için okuldan kaçtım." dedi.

"Niye kaçtın? İzin isteseydin."

"Vermediler." dedi Muhittin.

"Ben de kaçtım."

"Gördün mü bari Atatürk'ü?"

"Gördüm."

Hatta Atatürk de beni gördü. Çocuğu ağaçtan indirin, düşecek." dedi.

"Ağaca mı çıktın sen?"

"Ne yapayım, Atatürk'ü görmek için çıktım."

"İyi bakalım, iyi de başöğretmene nasıl hesap vereceksin? Bi ton dayak yemeye hazır ol sen."

O korkuyla öğleden sonra okulun semtine uğramadı Muhittin. Ama ertesi sabah zorunlu gitti okula. Birinci dersin sonunda hizmetli ona "kendisini başöğretmenin çağırdığını" söyledi. Korkudan titreterek çaldı başöğretmenin kapısını. Başöğretmen kalın sesli, iri gövdeli biriydi. Ondan korkmayan kimse yoktu. Sınıf öğretmeniyle birlikteydi başöğretmen.

"Dün neredeydin, söyle bakalım kaçak?" dedi, biraz sertçe.

Muhittin korkudan sapsarı kesilmişti. İnkârın yararı olmayacağını kestirdi çocuk akıyla.

"Atatürk'ü görmeye gittim." dedi.

Sınıf öğretmenin yüzünde bir gülümseme belirdi Muhittin'in görmediği. Öğrencisine destek çıkmak için;

"Öğretmen olmasaydım ben de kaçır giderdim." dedi.

Bu söz biraz rahatlatmıştı Muhittin'i. Zaten kızmamış olan başöğretmen de yumuşak, gönül alıcı bir ses tonuyla;

"Gidebilirsin evladım." dedi.

Muhittin Horasan Gazi Eğitim Enstitüsü yıllarında

Muhittin atasını görmüştü. Atası da onu.

Muhittin ağır bir yükten kurtulmuş gibi rahatlayarak girdi sınıfına. Neşesi yerine gelmişti. Üstelik Atatürk'ü gördüğü için kendini ayrıcalıklı duyumsamaya başladı. Sınıfın en kısa boylusu olmasına karşın sanki en uzununu, en irisi oydu.

Öğretmen girdi sınıfa, derse başlamadan önce Muhittin'in davranışını gündeme getirmek istedi:

“Çocuklar,” dedi. “Sizin en büyüğünüz bence Muhittin.”

Arkadaşları fazla bir tepki vermediler bu “büyütme” sözlerine. Atatürk'ü görmeye gitmek için

okuldan kaçışını duymuşlardı ve kendi cesaretsizliklerinin ezikliği içindeydiler. Yine de birisi; “Sizden de mi büyük?” diye sordu.

“Evet.” dedi öğretmen. Muhittin'i omzuna alarak.

“Bakın benden de

büyük.”

O günden sonra Muhittin hep kendine güven duyan, mutlu ve önemli işlerin adamı olarak gördü kendini. Bu olayın üzerinden yaklaşık iki ay sonra Atatürk'ün ölüm haberine en çok ağlayan da o oldu sınıfta.*

(Kemal Kocabaş, Kızılçullu Köy Enstitüsü Yılları, s. 316, 317)

• **Muhittin Orhan Horasan**, 1941-1946 yılları arasında Kızılçullu Köy Enstitüsü'nde okudu. 8 yıl köy okullarında öğretmenlik yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünü de bitirip 34 yıl öğretmenlikten sonra emekliye ayrıldı.

“Gelecek için hazırlanan vatan evlatlarına, hiçbir güçlük karşısında yılmayarak tam bir sabır ve metanetle çalışmalarını ve öğrenim gören çocuklarımızın ana ve babalarına da yavrularının öğreniminin tamamlanması için hiçbir fedakârlıktan çekinmemelerini tavsiye ederim.”

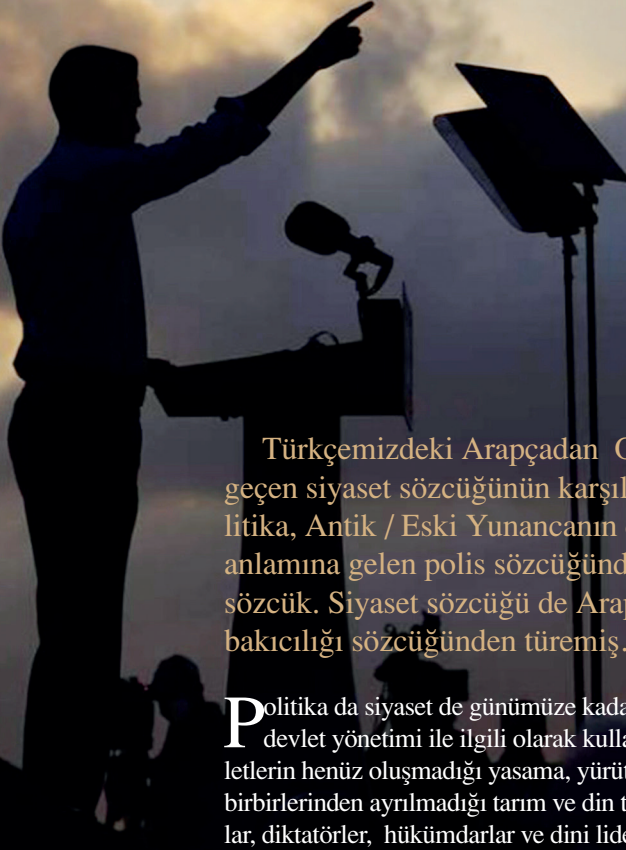
Mustafa Kemal Atatürk

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin Özertem

Politika

Türkçemizdeki Arapçadan Osmanlıcaya geçen siyaset sözcüğünün karşılığı olan politika, Antik / Eski Yunancanın devlet / kent anlamına gelen polis sözcüğünden türetilen bir sözcük. Siyaset sözcüğü de Arapça seyis, at bakıcılığı sözcüğünden türemiş...

Politika da siyaset de günümüze kadar genel olarak devlet yönetimi ile ilgili olarak kullanılagelmiş. Devletlerin henüz oluşmadığı yasama, yürütme ve yargının birbirlerinden ayrılmadığı tarım ve din toplumlarını kralar, diktatörler, hükümdarlar ve dini liderler yönetmişler.

Bu tür yönetimlerin hazinelerini de savaşlarla elde edilen ganimetler ile halktan zorla toplanan vergiler oluşturmuş.

Politika, MÖ V. yüzyılda Antik Yunan Edebiyatı'nın altın çağının

önemli düşünürlerinden Aristoteles'in tarihsel açıdan en önemli eseri. Toplam sekiz kitaptan oluşan bu eserinde siyasal yapılanmaları şöyle sınıflandırmış:

Ortak iyiliği amaçlayan tekin yönetimi:

Monarşi

Ortak iyiliği amaçlayan azınlığın yönetimi: **Aristokrasi**

Ortak iyiliği amaçlayan çoğunluğun yönetimi: **Politeia**

Tekin çıkarını amaçlayan tekin yönetimi:

Tiranlık

Zenginlerin çıkarını amaçlayan azınlık yönetimi: **Oligarşi**

Yoksulların çıkarlarını amaçlayan çoğunluğun yönetimi:

Demokrasi.

Bu sınıflandırmanın

"demokrasi"ye ilişkin olanı hariç, diğerlerine ilişkin tanımlara katılmamak mümkün değil. Nedeni de var olduğundan bu yana "siyasal denetimin doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği

temsilcilerin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimi," olarak benimsenmiş demokrasi ile yönetilen bir çok ülkede, demokrasiden "yoksulların çıkarlarını amaçlayan çoğunluğun yönetimi," olarak söz etmek ne yazık ki söz konusu değil.

Her ne kadar Avrupa ve Amerika'da 18. yüzyılın ortalarında başlayarak gerçekleştirilen devrimlerle mutlakiyetten meşrutiyete ve cumhuriyete yönelen devlet gücü toplumsal sözleşmelere dayandırıldıysa da "demokrasiler" yoksulların çıkarlarını amaçlayan çoğunluğun yönetimi olarak hayata geçirilemedi.

19. yüzyılda Alman filolog, filozof, kültür eleştirmeni, şair ve besteci Friedrich Wilhelm Nietzsche'in "Cahil bir toplum, özgür bırakılıp

Aristoteles

**...“demokrasiler”
yoksulların çıkarlarını
amaçlayan çoğunluğun
yönetimi olarak
hayata geçirilemedi.**

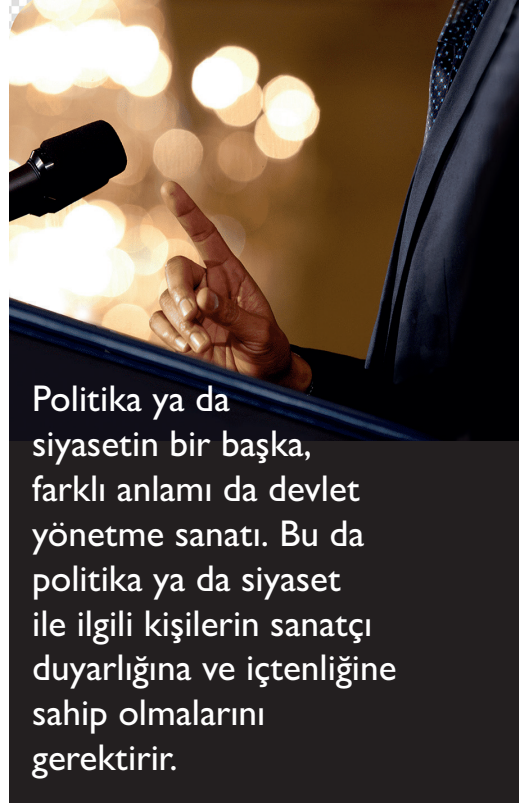
kendine seçim hakkı verilse dahi, hiçbir zaman özgür bir seçim yapmaz. Sadece seçim yaptığını zanneder. Cahil toplumla seçim yapmak, okuma yazma bilmeyen adama hangi kitabı okuyacağını sormak kadar

ahmaklıktır! Böyle bir seçimle iktidara gelenler, düzenledikleri tiyatro ile halkın egemenliğini çalan zalim ve madrabaz hainlerdir!” demesinin nedeni de bu olsa gerek.

Çocukluğum ve gençliğim 1928 yılında 18 yaşında Cumhuriyet Halk Partisi’ne üye olan gerçek bir halkçı ve eğitmen olan baba evinde onun bu yoldaki çabalarını izleyip gözlemekle geçti. Babam parti teşkilatında çok önemli görevler üstlenmesine rağmen hiçbir zaman milletvekili olmaya heveslenmeyen, “önemli olan partinin ilkelerini hayata geçirmek için çalışmaktır” diyen, zaman zaman partinin politik yöntemlerini eleştirmekten de kaçınmayan bir insandı. 1950’li yıllardan sonra CHP’nin neden iktidara gelemediğini, köylülere oy alamadığını sorduğumda verdiği yanıt şu olmuştu:

“Köye gidip, evlerine su getireceğini söylersen maksadını anlatamazsın. Köyünüze çeşme yaptıracağım diyenlere oy verirler. Çünkü evlerdeki çeşmelerden su akabildiğinden habersizdirler..”

Yıllar sonra Nietzsche’in yukarıda alıntıladığım dediklerini okuduğumda babamın söylediği bu sözler geldi aklıma. Ömrü boyunca İzmir Milli Kütüphane Müdürlüğü yapmasının, 1960-1970 yılları boyunca gezici kitaplık uygulamasını hayata geçirip İzmir’in 86 köyüne kitap okuma sevgisini aşılama gayretinin halk cehaletten kurtarılmadıkça ülkemizde gerçek anlamda demokra-

Politika ya da siyasetin bir başka, farklı anlamı da devlet yönetme sanatı. Bu da politika ya da siyaset ile ilgili kişilerin sanatçı duyarlığına ve içtenliğine sahip olmalarını gerektirir.

sinin gerçekleşmeyeceği bilincinden kaynaklandığını o zaman kavradım. 1960’lı yıllarının sonunda ülkemize 1964 yılında üretilmeye henüz başlanmışken köy çeşmeleri ile duvarlarına “Coca Cola’ya Hayır!” yazmayı siyaset yapmak sanan arkadaşlarla da yine o yıllarda ayrıldı yollarımız...

Politika ya da siyasetin bir başka, farklı anlamı da devlet yönetme sanatı. Bu da politika ya da siyaset ile ilgili kişilerin sanatçı duyarlığına ve içtenliğine sahip olmalarını gerektirir. Sanat, insanın var olduğundan

bugüne var olan ile var olması gerekeni öngörür; kötüye, zararlıya karşı iyiyi, güzeli ve insan sevgisini içerir; toplumların insani yönden gelişmesine katkı sunar. Sanatçı olmak da sadece sanat ile uğraşmak değil, aynı zamanda sanatı paylaşabilmek ve sanattan hoşlanıp sanata değer verebilmektir. Bu niteliklere sahip olmayan kişilerin demokrasinin vazgeçilmez kuralı olan seçimlerle işbaşına gelmeleri halinde de devlet yönetme sanatı olan politikanın / siyasetin üstesinden gelebilmeleri de asla mümkün değildir.

Politika / siyaset şahsi menfaat ve mevki hırsına yer olmayan bir gönüldenlik ve özveriyi gerektirir.

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de nicedir politika / siyaset kişisel çıkar elde etmek uğruna yapılagelen bir uğraş olmuş; ülkelerin ve halkların çıkarlarının gözetilmesi gereği göz ardı edilmiş; bilgisiz halk kitleleri de günlük çıkar ve menfaatler vaat ederek kendilerine dalkavukluk eden bu tip kişilere oy verir olmuşlardır. İyi, dürüst, halkının ve ülkesinin refahını gözetenerler ise şu ya da bu şekilde elenerek saf dışı edilmişlerdir. Bu olumsuz sonucu, Nietzsche gibi bütün suçu halka yüklemek yerine; bu durumun halka, halkın

yararlarını, çıkarlarını gereği gibi anlatmayı gereğince beceremeyen, halktan yana olduklarını söyleyip aslında kendi çıkarlarının peşinde olanların suçu olduğunu da görmek gerek.

Bir ülkede siyasi partilerin amacı ülkelerinin ve halklarının çıkarına / yararına olduğuna inandıkları partilerin politikalarını / siyasetlerini uygulamak için iktidar olmaktır. Partilerin üyelerinin amacı da parti programlarının uygulanabilmesi için mevki, makam gözetmeden çalışmaktır. Çünkü politika / siyaset şahsi menfaat ve

mevki hırsına yer olmayan bir gönüldenlik ve özveriyi gerektirir.

İktidara gelmek, gelebilmek için de halkın günlük yaşamın-

dan uzak kavramlarla halka hitap etmeyip / etmeyi beceremeyip gerçek ihtiyaçlarını nasıl, ne şekilde karşılamayı nasıl başarabileceklerini anlatmak ve güvenini kazanmayı gerektirir.

Popülizmin ortalığı kasıp kavurduğu, bencilliğin hüküm sürdüğü günümüz dünyasında bunu başarmak de ancak gerçek özveri ve birliktelik ile insan sevgisini en yüce değer olarak içselleştirmekle mümkündür.

Evet, politika / siyaset devlet yönetme sanattır. İcra edebilmek için de önce insan olmak gerekir...•

tekinozertembd@gmail.com

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Hem Yaşadım Hem de Yazdım adlı kitabından)

Bakanlıkta İlk Gün

Nuri Okutan Ankara'da konuğum olurdu, Şanlıurfa'da evsahibim olurdu. Şanlıurfa'lı meslektaşım bir kez daha evsahipliğimi yaparken, konuğuna yine umduğunun çok üstünde bir ikramda bulundu:

“Belediye Başkanımız, bugün öğlen Belediye bahçesinde senin onuruna bir yemek verecek” dedi “Birlikte gideceğiz. Haberin olsun.”

Nuri Okutan'ın bu sürprizi, itiraf edeyim, hem hoşuma gitti, hem canımı sıktı.

“Sizin Belediye Başkanıyla tanışmıyordum ki, Nuriciğim” dedim “Vazgeçtim onuruma yemek vermesinden, başkan beni birlikte kebabı yemeye davet etse, inan, o daveti bile yadırgarım.”

Şanlıurfa'lı bir arkadaşınız varsa, o arkadaşınızın tüm arkadaşları sizin

de arkadaşınızdır. Nuri Okutan, Şanlıurfa'nın bu kuralını hatırlattı. Belediye Başkanının davetinin bu kural çerçevesinde yapıldığını söyledi.

“Madem ki o da sen de benim dostumsunuz, o halde ikiniz de birbirinizle dost sayılırsınız” dedi “Tanışma faslına gelince, işin orasını bana bırak. Yemeğe gittiğimizde nasıl olsa ben hallederim o işi...”

Belediye bahçesine girmeden önce belediye binasına girdik, başkanın makamına çıktık.

Davet sahibimiz Şanlıurfa Belediye Başkanı ile kesinlikle, yemekten önce tanışmak istiyordum.

Nuri Okutan başkanın sekreterine bizim geldiğimizi “içeri” bildirmesini söyledi. Sekreterin girdiği kapıdan, kendi geri dönmeden önce başkan çıktı dışarı:

“Vaaay, iki gözüm, canım benim, hoşgelmişsin gurban” diyerek boynuma sarıldı ve eski dostu Nuri Okutan'a döndü:

“Babana rahmet Nuri” dedi “Ne iyi etmişsin de getirmişsin Mete Bey'i... Oy babana rahmet...”

Başkan, bir koluyla Nuri'nin koluna öteki koluyla benim koluma girdi:

“Hele bi içeri girelim, önce çayımızı içelim, gerisi kolay” dedi ve... Kollarını kollarımızdan çıkarmadan, Nuri ile beni makam odasına soktu.

İçeride galiba yirmi kadar kişi

oturuyordu.

“Ankara'dan gelmiş yabancı misafirim var, ağalar” dedi tümüne birden “Hadi şimdi siz gidin, bizi başbaşa bırakın... Nasıl olsa buralsınız hepimiz... Burada yarınınız var, öbür gününüz de var...”

Odadaki konuklar birer ikişer kapıdan çıktılar. İçeride Başkanla birlikte Nuri ve ben kaldık.

“Yemekten önce beni tanımak istemişsin, Mete Bey” dedi Başkan “Şimdi bir yandan çaylarımızı içeriz, bir yandan da kendimi tanıtmış olurum.”

“Köyümdeki ilkokulu bitirmişimdir” dedi

“Başka da bir tahsilim yoktur. Beşi bitirmişimdir, Urfa'ya Belediye Başkanı olmuşumdur.”

Ve ısmarlamaya gerek kalmadan içeri üç çay geldi. Başkan, kendi önüne bırakılan çaydan bir yudum aldı ve kendini tanıttı:

“Adım Mustafa Kılıç'tır” dedi. “Burada bulunmamın sebebi, başkan oluşumdandır. Şanlıurfa Belediyesinin Belediye Başkanı seçilmiş bulunmaktayım.”

Başkan Mustafa Kılıç, hiç merak etmediğim halde öğrenim durumunu açıkladı:

“Köyümdeki ilkokulu bitirmişimdir” dedi “Başka da bir tahsilim yoktur. Beşi bitirmişimdir, Urfa'ya

Belediye Başkanı olmuşumdur.”

Söyleyecek başka bir söz bulmadığım için kendisini kutlamak gerektiğini söyledim. Onun da yarım ağızla teşekkür edip, tanışma konusunu burada kapatacağını ve Nuri'yle benim yine kollarımıza girip, bizi bahçede hazırlanan sofraya götürüleceğini bekledim ve... Yanıldığımı gördüm. Çünkü başkan, bu kez “hayali özgeçmiş”ini anlatmaya başladı.

“İlkokulu bitirip de, koskoca Şanlıurfa'ya Belediye Başkanı olabildiğime göre...” dedi “Ortaokulu bitirseydim, demek ki mutlaka milletvekili olurum.”

Nezaketen gülümsedim ve bu hareketimle konuyu kapattığımı sandım. Yine yanıldığımı gördüm.

Başkan bu kez, “Şayet liseyi bitirmiş olsaydım” diyerek sürdürdü “hayali özgeçmiş”ini anlatmayı “şayet liseyi bitirmiş olsaydım, bu hesaba göre şimdi muhakkak bakandım.”

Yine tebessüm ettim ve bu kez Nuri'ye baktım. O da bana bakıyordu. Benim kendisine baktığımı görünce, baş, kaş, yüz ve göz hareketleriyle, “Aynen anlattığım gibi... Ne tatlı adam, değil mi?” işareti yaptı. Ben de en nazik tebessümüm ve hafif bir baş hareketimle, “Aynen dediğin gibi... Aynen anlattığın gibi... Çok tatlı, çok...” işareti yaptım ona.

Başkan, lise mezuniyeti ve kendi hesabına göre, lise mezuniyetinin karşılığı bakanlıkla yetinmedi, hayal dünyasının sınırını biraz daha genişletti:

“Hele bir de, mesela dedik yani, üniversite bitirmiş olsaydım” dedi ve... Kendini tutamadı, bu dediğine önce kendi güldü, sonra da bizi güldürdü. Başkan Mustafa Kılıç, tümümüzün gülmesi dindikten sonra ancak sürdürebildi, “hayali özgeçmiş”ini anlatmayı:

“Evet, ne diyorduk? Mesela üniversiteyi bitirmiş olsaydım diyordum değil mi? İşte o zaman muhakkak, başbakan olurum bu benim hesaba göre...” dedi.

Şanlıurfa Belediye Başkanı Mustafa Kılıç, bu şakasını kendinin de çok beğendiğini belli etmek için eliyle birkaç kez dizinin üstüne vurup, kahkahalar attıktan sonra, bir yandan kahkahalarının tonunu alçaltmaya çalıştı, bir yandan da anlatmak istediklerinin gerisini getirdi:

“Hele bir de kazara mesela Harbiye'yi bitirmiş olsaydım,” dedi “şimdi garanti Cumhurbaşkanıydım bu memleketin...”

Bu kez ben tutamadım kendimi, kahkahalarımı frenlemeye gerek duymadan, geldikleri gibi koyuverdim.

“Şimdi tanımış oldun mu, beni gurban?” dedi Başkan. Bu sorusunu sorarken, avucunun içiyle de sırtının ortasına vuruyordu.

“Tanıdım, Başkan, tanıdım” dedim.

“O zaman bahçeye inelim mi, Allah ne veriyse yemeye?” dedi.

Yanıtımı hareketimle bildirmek istedim, kapıya doğru yürümeye başladım.

“Şeyhmuz!” diye bağırdı Başkan.

Kapıda iri yarı bir kişi belirdi:

“Emrin başım gözüm üstüne Başkan” dedi “Buyur, hele.”

“Başın gözün var olsun, gurban” dedi Başkan ve emrini bildirdi Şeyhmuz’a.

“Hele bir yol koşuver bahçeye de... Ateşe kaysun çocuklar, Allah ne kebabı verdiyse bugün...”

Sanlıurfa Belediye Başkanı Mustafa Kılıç’la tanıştığımız o günün üzerinden tam oniki yıl geçtikten sonra onun adını, 1977 yılını 1978 yılına bağlayan yılbaşı gecesi radyo ve televizyonda duyduk.

Ankara Milletvekili Mustafa Kılıç’ın, yılın son günü akşama doğru açıklanan İkinci Ecevit Hükümetinde Devlet Bakanı görevine getirildiğini öğrendik. Mustafa Kılıç, Devlet Bakanlığında ne yapabiliirdi acaba?

O yılbaşı gecesi kendi kendime sorduğum bu soruyu, biraz değıştirip Devlet Bakanlığı görevi bittikten sonra Mustafa Kılıç’ın kendine sordum:

“Devlet Bakanlığında ne yapabildiniz, Sayın Kılıç?” dedim.

Kumkapı’da bir balıkçı lokantısında öğle yemeğinde başlayıp, akşam yemeğı müşterilerinin geliş saatine değıin Mustafa Kılıç’ın günün anlattığı “Devlet Bakanlığında ki günleri”nin burada sadece birincisini nakledeceğim:

“Besmelemi çekip, sağ ayağımla içeri girdikten sonra makam odam-

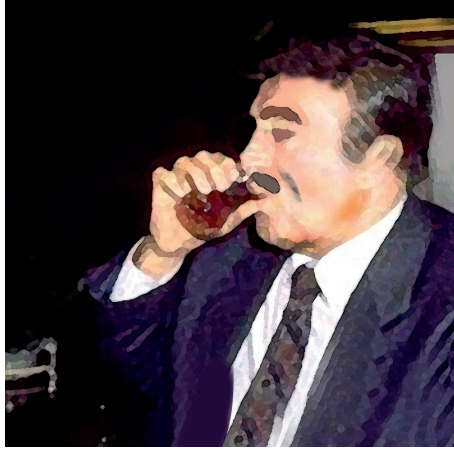
daki masama oturdum ve Allah’a önce şükrettim, sonra da vatana millete hizmetimde bana yardımcı olması için dua ettim.”

Koltuğuna oturalı yarım dakika geçmiş, geçmemiş ki, odacı girmiş içeri:

“Buyurun, emredin Sayın Bakanım” demiş “Ne arzu edersiniz?”

Mustafa Kılıç’ın aklına o an, ilk günün heyecanından sabah çayını bile içmediğı gelmiş:

“Bana bir çay getiriver, oğlum;” demiş odacıya “demli olsun...”

Odacının bir iki dakika sonra getirdiğı çayını içtikten sonra Mustafa Kılıç koltuğunda hafifçe kaykılmış, ayaklarını masanın altına doğru uzatmış ve tam biraz kendi kendine düşünmeye başlayacağı sırada, makam odasının kapısı yeniden açılmış, odacı yeniden belirmiş kapıda:

“Buyurun, emredin Sayın Bakanım” demiş “Ne arzu edersiniz?”

Mustafa Kılıç'ın birşey arzu ettiği filan yok ama...

“Peki bu adam ne demeye girdi odaya o halde?”

Mustafa Kılıç, odacının kendi kendine ne demeye geldiğini düşünürken, gözü birden, masanın üstündeki boş çay bardağına ilişmiş:

“Şu boşu kaldır, oğlum” demiş.

Odacı, boş çay bardağını götürdükten bir, bilemediniz, iki dakika sonra yeniden açmış kapıyı, yeniden dikilmiş Mustafa Kılıç'ın karşısına:

“Buyurun emredin Sayın Bakanım... Ne arzu edersiniz?”

Sayın Bakan bir orta kahve arzu etmiş.

“Kahvem geldi içtim... Odacı yine geldi, boş fincanı aldı, götürdü... Ayaklarımı yine uzattım, koltuğumda yine hafifçe kaykıldım ki...”

Kapı yine açılmış, odacı yine dikilmiş karşısına :

“Buyurun emredin...”

Gerisini getirtmemiş, odacının laflarının:

“Tamam, tamam, anladık oğlum” demiş ve... Ne isteyeceğini, bir süre düşündükten sonra bulmuş:

“İhlamurun var mı, ihlamurun?” diye sormuş.

“Emriniz olur Sayın Bakanım...”

“Sen bana sıcak bir ihlamur getir, oğlum...”

Odacı ihlamuru getirip, daha sonra da boş bardağı götürdükten sonra yine içeri girip, Sayın Bakan'dan ne emri olduğunu sorunca Mustafa Kılıç bu kez düşünmüş, düşünmüş, “Bari bir tarçın içeyim” demiş ve

odacıya “tarçın” ısmarlamış.

“Tarçından sonra, bari soğuk birşey olsun deyip, bir limonata sıktırdım, onu içtim... Limonatadan sonra içecek birşey bulamadım, aklıma soda geldi, bir soda içtim... Odacı bir defa daha kapıyı açıp, karşımda dikilince...”

İşte o an tepesinin taşı atmış Mustafa Kılıç'ın.

“Oğlum sen içinde kendi kendine iki dakika yalnız başına kalmaz mısın?” diye kükremiş “Nedir be, deminden beri cırt cırt içeri giriyorsun, durup durup ne içeceğimi soruyorsun?... Fıçı mı bu, mide mi, ha?... Rahat bırak da bir nefes alalım...”

Sayın Bakan, bu bağırması karşısında odacının ezilip, büzülceğini, kendisinden kırk kez özür dileyceğini beklerken, adamcağız ellerini bile ovuşturmaya gerek duymamış, üstüne üstlük, bir de karşılık vermiş:

“Benim ne suçum var, Sayın Bakanım” demiş “Siz emrediyorsunuz, çağırıyorsunuz, ben de geliyorum...”

“Ne emretmesi, ne çağırması, ulan?... Kendi kendine kapıyı açıp, giriyorsun... Bir defa olsun çağırdım mı ben seni, hı?”

Odacı, yine ezilmeden, büzülmeden, konuşmuş: “İki dakikada bir odacıyı çağırma ziline basıyorsunuz. Ben de zili çaldığınızı görünce, başka ne yapabilirim. Sayın Bakanım?.. Kalkıp geliyorum...”

Mustafa Kılıç, odacının bu

“ithamı” karşısında hepten şaşır-
mış, kalmış:

“Ne zile basması, oğlum?...”
 demiş “Ben zil mil görmedim bile
 burada... Hani neredeymiş bu zil?...”

Odacı, makam masasının öte
 yanına dolanmış, yere çömelmiş ve
 makam koltuğunun az ötesinde, ma-
 sanın alt bölümündeki odacı zilini
 göstermiş:

“İşte buradadır zil, Sayın Baka-
 nım” demiş “Koltuğunuzda otu-
 rurken ayağınızla hafifçe basınca,
 içerde odacı odasındaki çağırma zili
 çalar...”

“Ne zile basması,
 oğlum?...” demiş
 “Ben zil mil görmedim
 bile burada... Hani
 neredeymiş bu zil?...”

Mustafa Kılıç, Devlet Bakanlı-
 ğındaki ilk gününün ilk saatini anla-
 tırken, birden katıla katıla gülmeye
 başladı:

“Ayaklarımızı uzatalım, koltu-
 ğumuzda biraz kaykılalım derken
 meğer, masanın altındaki odacı
 ziline dokunuyormuş ayağımız” dedi
 “Bizim her dokunuşumuzda gariban
 odacı da, (Bakan Bey yine çağırıyor)
 deyip, yerinden fırladığı gibi, odama
 girip, karşımda dikiliyormuş.... Biz
 de boşu boşuna adamcağıza bozu-
 luyor, günahını alıyormuşuz meğer
 garibin...”

Mustafa Kılıç’a, yıllar önce
 Şanlıurfa Belediye binasındaki “özel

hesabını hatırlattım:

“Hani, ilkokulu bitirip, Şanlıurfa’ya Belediye Başkanı olduğunuza göre, ortaokulu bitirince milletvekili, liseyi bitirince de bakan olmanız gerekiyor bu özel hesabınıza göre” dedim ve sordum:

“Sonunda bakan da olduğunuzu bakıp, bu arada acaba dışardan sınavlara girerek, liseyi de bitirmiş olabileceğinizi de kabul edebilir miyiz?”

Yıllar önce yaptığı o “özel hesap”ın şimdi artık hükmü kalmadığını söyledi Mustafa Kılıç:

“Şanlıurfa Belediye Başkanlığı koltuğundan başımı kaldırıp da yukarılara baktığımda o zamanlar öyle zannediyorum ama...” dedi “Daha sonraları aralarına karışıp da, sağına soluna baktığında ancak anlayabiliyor insan, ne üniversiteyi, ne liseyi, hatta ne ortaokulu bile bitirmeye gerek olmadığını, bakan koltuğunda kaykılıp, ayaklarını uzatabilmek için...”

Aralarındaki diplomalılarının çoğunu görüp, tanıdıktan sonra bakanın diplomasız olmasından ötürü, diplomasız bakanın kendi bile rahatsızlık duymaz olurmuş...

“Yeter ki, odacı çağırma ziline neredede olduğunu çok iyi bileceksin ve yanlışlıkla basmayacaksın o zile...”

Diplomasızlığının bile rahatsız etmediği bir bakanı, odacısı bile rahatsız etmiyormuş o zaman, gerektsiz yere... •

Tıbbın Simgesinin Mitolojiden Günümüze Öyküsü

Yazan: Dr. RIDVAN ATILLA

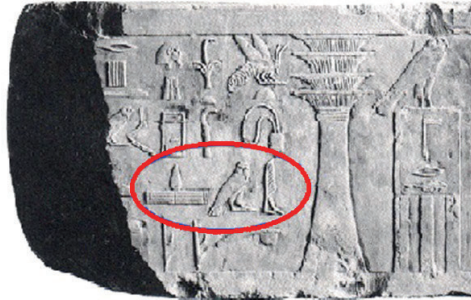
Tıbbın simgesi “tek sopyaya sarılı tek yılandır” ve bu simge “Asklepius (Öskilap) Asası” olarak da bilinir. Bu simgenin ne zamandan beri tıbbın simgesi olarak kullanıldığı kesin değildir. Eski uygarlıkların kadim hikayelerinde tıbbın tarihsel öyküleri

Asklepius
(Öskilap)
Asası

ile mitolojik öyküler iç içe geçmiş halde anlatılır. Tarih öncesi çağlarda toplumlardaki “şifacılık” görevini genellikle köyün/kabilenin bitkilerle en fazla haşır neşir olan otacısı üstlenirdi. Eğer bir hastalığı iyileştirmede otacı başarısız olursa bir üstüne yani tanrılarla arası iyi olan kabilenin büyücüsüne (doğu

toplumlarında şamana) gidilirdi. Büyüücü/şamanlar kabile içerisindeki statüsünü farklı kıyafetler ya da başlıklarla giyerek gösterirdi. Uygarlık tarihinde kabileler köylere, köyler kasaba ve şehirlere, şehirler devletlere, devletler imparatorluklara evrildikçe toplum içindeki basit otacılar ve büyücüler de daha sofistike meslek ustalarına dönüştüler. Etki güçleri ve alanları arttıkça sadece yakın çevrelerinde tanınmalarını sağlayan kıyafetleri yanında muhtemelen hem imparatorlukların yazılı belgelerinde hem de uzak bölgelerinde kendilerini tanıttıkları özel simgeler de kullanmaya başladılar.⁽¹⁾

Eski Mısır hiyerogliflerinde İmhotep'e ait günümüz simgelerine benzeyen bir işaret yoktur.

Eski Mısır'da tıp sembolü

Hekimlik mesleği insanlık kadar eski olarak kabul edilse de tarihte ismi bilinen ilk hekimin Mısır'lı İmhotep olduğu varsayılmaktadır. Eski Mısır'da MÖ 2600 civarında III. Hanedanlıktan firavun Zoser'in veziri olan İmhotep hem hekim hem de mimar, mühendis, yazar, mucit, heykeltıraş, astronom gibi özellikleri olan çağının dehalarından biriydi.⁽²⁾ İmhotep'in ölümünden sonra adına birçok sağlık merkezi ve tapınak yapıldığı, yüzyıllar içinde bu tapınaklarda Eski Mısır uygarlığının Ra, İsis, Thoth ve Sekhmet gibi sağlık ve hastalık ile ilgili önceki tanrıların arasına katılarak tanrılaştırıldığı

ve Eski Mısır'ın en büyük sağlık tanrısı olduğu tarihçiler tarafından hiyeroglif yazılarında bulunmuştur.⁽³⁾ Ancak İmhotep'i betimleyen hiyerogliflerde günümüz tıp simgelerine benzeyen bir simge ya da özel işaret yoktur.

Eski Mezopotamya'da tıp sembolü

Aynı coğrafyada yaklaşık MÖ 1750'de yazılan ve kendinden önceki krallıkların yasalarını da içinde toplayan meşhur Hammurabi Kanunları'nda tıbbi uygulamalardaki ödül ve cezalar ile ilgili maddeler vardı. Bu kanunların orijinal çivi yazısı kil tabletlerinde 34. Kolon 55. ve 74. satırında geçen A.ZU (A.SU) kelimesi "doktor"

Hammurabi Kanunları'nda yer alan "doktor" anlamındaki çivi yazısı

anlamındaydı.⁽⁴⁾ Ancak bu kelimenin çivi yazısındaki sembolü de günümüzde kullanılan tıp sembolleri ile benzerlik taşımamaktadır.

Eski Yunan'dan Günümüze tıp sembolü: Asklepius Asası

Eski Yunan'da Hipokrat öncesi dönem tıbbın "mitolojik dönemi" olarak adlandırılabilir; o dönem mitolojisinde sağlığın baş tanrısı Apollo idi. Mitolojiye göre tanrı Apollo, ölümlü Coronis oğlu Asklepius olur. Apollon oğluna yarı at yarı insan Kheiron'u öğretmen olarak tutar; Kheiron da Asklepius'a tıbbi öğretir.⁽⁵⁾ Asklepius'un efsanelerdeki bu mitolojik doğum ve hayat hikayesine rağmen, Homer ünlü İlyada'sında Asklepius'tan Truva Savaşı'nda askerleri iyi eden bir (insan) hekim olarak bahseder. Ancak Asklepius'un hikayesi, Truva Savaşı'ndan (MÖ 1260-1180) Hipokrat'a (MÖ 460-370) kadar geçen yüzlerce yılda ölümlü bir hekimden göklerdeki bir tanrıya dönüştürülür. Mitolojiye göre Zeus, hizmetlerinden dolayı onurlandırmak ister; ölümünden sonra sağlık tanrısı Asklepius olarak gökyüzündeki takım yıldızları arasında "Ophiuchus" (Yılan

tutan) adıyla ona da bir yer açılır.⁽⁶⁾ Ölümünden sonra Asklepius tanrılaşır ve adına "Asklepion" denilen sağaltım tapınakları açılır.

İşte asaya sarılı tek yılan figürü yani "Asklepius Asası" ilk kez bu Asklepionlarda ortaya çıkar. Bir nevi Asklepionların simgesidir. MÖ 4. yüzyıl civarında Atina, Epidauros ve Kos'ta yapılan tapınaklarda, MÖ 293 civarı Roma' da bir tapınakta ve MS 2. yüzyıl civarında Bergama Tapınağı'nda yapılan kazılarda bu buluntularda Asklepius Asası sıklıkla görülmektedir. Örneğin Türkiye'de Bergama Asklepiyonu'nda kazılarda bulunan sikkelerin ön yüzünde Asklepius'un portresi arka yüzde ise tek yılanın sarılı olduğu asanın resimleri vardır.⁽⁶⁾

Bergama Asklepiyon kazılarında bulunan sikkeler

Yüz Yıllık Hata: Yanlış Tıp Sembolü “Hermes Asası”

Bununla birlikte günümüzde sık yapılan hatalardan birisi de Hermes Asası'nın tıbbın sembolü olarak kullanılmasıdır. Hermes Asası (Cauduceus) “çift yılanın sarılı olduğu üzerinde çift kanat bulunan altından bir sopa”dır. Eski Yunan mitolojisinde Hermes, tanrıların habercisi olarak bilinirdi. Bununla birlikte habercilerinin, gezginlerin, hırsızların, tüccarların ve hatiplerin koruyucusu olarak kabul edilir. Günümüzde Hermes Asası hâlâ ticarete (ör. Romanya Bükreş Merkez Bankası binası), haberleşmede (ör. İngiltere Sunninghill Postanesi binası) ve lojistik hizmetlerde sembol olarak kullanılmaktadır.⁽⁷⁾ Bu sembolün tıp dünyasında yaygınlaşmasına yol açan talihsizlik 1902 yılında ABD ordusunun Sıhhiye Birimi'nin (Medical Corps) kendilerine özgü bir sembol arayışına girmeleri ve Hermes Asası'nı kendilerine sembol olarak seçmeleridir. Tahminen tıp tarihi ve mitoloji

Hermes
Asası

aynı zamanda hırsızların ve tüccarların da tanrısıdır- kullanması günümüze dek birçok sağlık kurumunun logo seçimini de yanlış etkilemiştir. ABD'de yapılan bir araştırmada sağlık ya da tıp ile ilgili kurumlara ait 242 logo örneğinde mesleki tıp kurumları “Asklepius Asası”nı logo-

bilgisi zayıf bir Amerikan ordu mensubunun Asklepius Asası'nın “sadeliği” yanında Hermes Asası'nın gösterişinden (bir yılanı karşı iki yılan ve ağaçtan sade bir sopaya karşı çift kanat takılı hatta altından bir sopa) etkilenmiş olması ve seçimini bu havalı(!) sembolden yana kullanmış olmasıdır. Ancak Asklepius Asası Hermes Asası'nı -ki maalesef Hermes mitolojide

aynı zamanda hırsızların ve tüccarların da tanrısıdır- kullanması günümüze dek birçok sağlık kurumunun logo seçimini de yanlış etkilemiştir. ABD'de yapılan bir araştırmada sağlık ya da tıp ile ilgili kurumlara ait 242 logo örneğinde mesleki tıp kurumları “Asklepius Asası”nı logo-

ABD ordusu Sıhhiye Birimi'nin
(Medical Corps) sembolü

ticari sağlık kurumlarının “Hermes Asası” nı daha fazla tercih ettiği bulunmuştu (%76). Bu bir tesadüf müdür yoksa Hermes Asası'nın tüccarların simgesi olduğu için bilinçli bir tercih midir bunu bilemiyoruz.

Bu konuda dünyada “Asklepius

Asası”nı logolarında doğru sembol olarak kullanan ve savunan Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Tabipleri Birliği gibi kurumlar örnek teşkil etmektedirler.

Ülkemizde logolarına ulaşabildiğim 48 üniversite hastanesi, 35 eğitim ve araştırma hastanesi ve 121 özel hastane logosu üzerinde yaptığım internet taramasında “Hermes Asası”na

sadece 2 üniversite ve 3 eğitim ve araştırma hastanesinin logosunda (%2,7) rastladım. Türkiye’de resmi ve özel sağlık kurumlarının büyük çoğunluğu bu önemli konuya dikkat ederken 2018 tarihinden itibaren yeniden yapılanan Sağlık Bakanlığı için seçilen yeni logoda “Hermes Asası”nın kullanılması anlaşılır gibi değildir. Daha da ötesi 1953 yılında bir meslek örgütü olarak kurulan Türk Tabipleri Birliği de halen logosunda “Hermes Asası”nı sembol olarak yıllardır kullanmaktadır. Türkiye’nin saygın ve değerli kurumlarının logolarında en kısa zamanda gerekli değişikliği yaparak doğru sembolü kullanacaklarını umuyoruz. •

Dünya Sağlık Örgütü

Dünya Tabipleri Birliği

Kaynakça

1. Ali Haydar Bayat. Tıp Tarihi. Genişletilmiş 3. Baskı. Üçer Matbaacılık Ltd. Şrk. İstanbul 2016 ISBN: 978-975-00024-4-1
2. Imhotep <https://www.britannica.com/biography/Imhotep> Yayın tarihi: 17 şubat 2016 erişim tarihi: 11.12.2020
3. Tolga Candur. Eskiçağ’da Tıp Uygulamaları (Bölüm 3 Mısırlılar). <https://nereye.com.tr/eskicagda-tip-uygulamaları-bolum-3-misirlilar/> Yayın tarihi: 5 Nisan 2018 Erişim tarihi: 18.12.2020
4. Abraham Nordergraphth. Blood in Motion. Springer New York 1978. sy. 16-17 ISBN: 978-1-4614-0004-2 e-ISBN: 978-1-4614-0005-9 doi: 10.1007/978-1-4614-005-9
5. Wikipedia İnternet sitesi. Asklepius <https://en.wikipedia.org/wiki/Asklepius> Yayın tarihi: 7 Aralık 2020 Erişim tarihi: 18.12.2020
6. Suna Yaprak. Eski Yunan’da Tıp: Asklepios Kültü Asklepios, Asklepiion Ve Asklepiadlar <http://www.feniksdergi.org/eski-yunanda-tip-asklepios-kultu-asklepios-asklepiion-ve-asklepiadlar/> Yayın tarihi: 2020 Erişim tarihi: 18.12.2020
7. Wikipedia internet sitesi. Caduceus. <https://en.wikipedia.org/wiki/Caduceus> Yayın tarihi: 08 Aralık 2020 Erişim tarihi: 18.12.2020
8. Friedlander, Walter J. The Golden Wand of Medicine: A History of the Caduceus Symbol in Medicine." New York, Greenwood, 1992

“Bir millet eğitim ordusuna sahip olmadıkça, savaş meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi ancak eğitim ordusuyla mümkündür.”

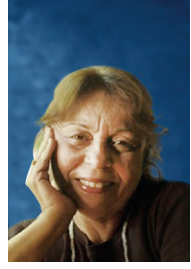
Mustafa Kemal Atatürk

**Karanlık
Tarih ve
Kendi
Öykülerini
Yazamayanlar**

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

İnsanları insanlıktan çıkaran acılarla dolu bu “karanlık insanlık tarihi” içerisinde, çok sayıda insan hunharca yok edilmiş. Peki bu insanları anımsayan var mı? Çok az kısmı, işlerine nasıl geliyorsa öyle hatırlanıyolar.

Peki bu insanları anımsayan var mı? Çok az kısmı, işlerine nasıl geliyorsa öyle hatırlanıyolar.

İnsanlığın, tarihindeki karanlık sayfalarla yüzleşip onları kabul etmediği sürece aydınlığa uzanması zor görünüyor. Uğursuzlukların biri biterken öbürünün başlaması, belki de insanlığın kendi “karanlık tarihi” ile yüzleşip ders alamamasından kaynaklanıyor.

Kimi zaman yazılan tarihle gerçekler uyumuyor. Oysa ki tarihsel gerçekleri örtbas etmeye çalışmanın kimseye yararı yok. Böylesi bir çabanın, kin, öfke ve intikam duygularını yalanlarla beslemekten öte bir işlevi olmayacaktır kuşkusuz.

İnsanları insanlıktan çıkaran acılarla dolu bu “karanlık insanlık tarihi” içerisinde, çok sayıda insan hunharca yok edilmiş. Peki bu insanları anımsayan var mı? Çok az kısmı, işlerine nasıl geliyorsa öyle hatırlanıyolar.

Örneğin, Yahudi Soykırımı’ndan çok önceleri, Namibya’da olanları anımsayan var mı?

Beyaz adam, Afrika’ya yaptığı turistik gezilerde bu öyküleri duymuyor!

Afrika kıtasının gördüğü zulüm, bu karanlık tarihin

yalnızca bir bölümünü oluşturuyor. Bu acıklı öyküler, daha yeni yeni dizilere ve filmlere konu edilir oldu da insanlar gerçeği öğrenmeye başladılar. »

Ben bu gayretleri, “modern zaman yüzleşmeleri” diye niteliendiriyorum. Fakat elbette, hiç yoktan iyidir! Çünkü bu çalışmalarını yapanlar doğal olarak kendi öykülerini anlatıyorlar. İnsanlığın hem kahramanların hem de zalimlerin, hem ezenlerin hem de ezilenlerin gerçek öykülerini öğrenmeye gereksinimi var.

dünyaya anlatabilecekler. İşte tüm mesele bu. Kültürünü, tarihini ve dilini korumayı başarabilirsen, derdini bu modern zamanda dizilerle ve filmlerle pekâlâ anlatabilirsin. Kendi öykülerine yabancı kalmış zavallılar

ise elbette yok olmaya mahkûm olacaktırlar. “Aslanlar kendi öykülerini yazmadıkça avcılarının öykülerini dinlemek zorundayız” sözü tam da bunu anlatıyor.

Rif Savaşı (Melilla Savaşı), İspanya ve sonradan birleşen Fransa ile Fas’ın Rif ve Cibela kabileleri arasında 1920-1926 yılları arasındaki yaşa-

Rif Cumhuriyeti’nin kurucusu Abdülkerim Hatabi (üstte) ve Rif Savaşı’ndan görüntüler.

Örneğin, Riflerin İspanya’ya başkaldırısı, Fas tarihinde çok önemli bir isyan hareketidir. Bu savaşın Morocco (Savaş Zamanı Aşk) adı verilen dizisini yapan İspanyollar, elbette kendi öykülerini ve kendi bakış açılarını ön plana almışlar ama dramalarda gerçekler balçıkla sıvanamayacak kadar açıktır. Çatışmalar derinlemesine olmasa da yeterince ipucu verir.

Bakalım Müslüman Berberiler ne zaman kendi öykülerini yazıp ve dizi ya da film haline getirip

nan bir savaş. Abdülkerim Hatabi ise, Kuzey Afrika’daki İspanyol ve Fransız egemenliğine karşı direniş hareketinin önderi ve kısa ömürlü Rif Cumhuriyeti’nin (1921-26) kurucusu.

Ho Chi Minh’in “silahlı bağımsızlık mücadelesinin ve modern gerilla tekniklerinin öncüsü” olarak adlandırdığı Abdülkerim’i, sömür-

geci güçler ancak askeri ve teknolojik üstünlüğü ile yenebilmişler.

Bu öyküdeki usta bir taktikçi ve yetenekli bir örgütçü olan Abdülkerim, orantısız bir güçle yenilen bir kahraman. Ama kahraman. Onun öyküsündeki kahraman ile Morocco dizisindeki kahramanlar farklı. Ne var ki onun öyküsünü film-dizi yapan yok.

Abdülkerim, sonradan baş danışmanı ve Rif ordusu başkumandanı olan kardeşiyle birlikte, Fas'taki yabancı egemenliğine karşı kabile düzeyinde direniş hareketleri örgütlemeye girişiyor. Haziran 1921'de Annual'da bir İspanyol ordusunu bozguna uğratarak Melilla varoşlarına kadar sürüyor. Bu sırada Rif Cumhuriyeti kuruluyor ve Abdülkerim cumhurbaşkanı oluyor.

Kabilelerarası çekişmeleri bastırarak geleneksel Berberi kabile kurumlarına dayanan merkezi bir yönetim örgütlemeye başlıyor. 1924'te bir İspanyol ordusunu daha yeniyor.

Abdülkerim'in yönettiği hareketin Kuzey Afrika'daki sömürge çıkarlarını tehdit ettiğini gören Fransız ve İspanyollar Madrid'de toplanan Fransa-İspanya Konferansı'nda birlikte eylem kararı aldılar.

Ezici teknolojik üstünlüğe sahip toplam 250 bin kişilik Fransız-İspanyol birleşik gücü karşısında Ab-

dülkerim 27 Mayıs 1926'da teslim oluyor ve Hint Okyanusu'ndaki Réunion Adası'na sürülüyor.

Ayrıca, İspanya kimyasal silah kullanımını yasaklayan Cenevre Protokolü'nü imzaladığı halde, Rif gerillalarının direnişini kırmak için kimyasal silah kullanması, bunların arasında hardal gazı, fosgen, chloropicrin ve difosgen olması, İspanya'nın bu kimyasal silahları Almanya'dan temin etmesi, kimyasal silahların uçaklarla gerillalar dışında siviller, pazarlar ve nehirler üzerine atılması da, korkunç sömürgecilik tarihinin bir parçası.

Tarihçi Sebastian Balfour araştırmalarında **İspanyol ordusunun stratejisinin yoğun nüfuslu bölgeleri kimyasal silahlarla bombalamak olduğunu belirtiyor.**

Tarihçi Sebastian Balfour araştırmalarında İspanyol ordusunun stratejisinin yoğun nüfuslu bölgeleri kimyasal silahlarla bombalamak olduğunu belirtiyor. İki yıl içerisinde 10 bin kutu içinde, 500 ton üzerinde zehirli gaz atılmış.

Sonuç olarak, zehirli gaz kullanımı İspanya ve Fransa'nın savaşı kazanmasında önemli rol oynuyor. İspanya bu rezaleti, kimyasal silaha sahip olduğunu ve kullandığını uzun

Kimyasal silahların zehirli etkileri bugün bile halen Rif bölgesinde hissedilebiliyor. Morocco dizisinde bunlar yok tabii.

yıllar boyunca gizli tutuyor. Kimyasal silahların zehirli etkileri bugün bile halen Rif bölgesinde hissedilebiliyor. Morocco dizisinde bunlar yok tabii.

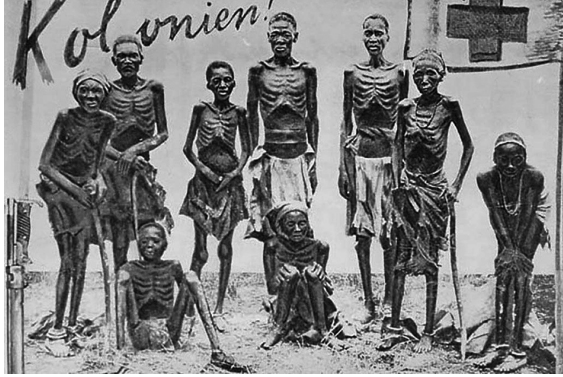
Abdülkerim'den vazgeçmemeleri de çok ilginç. 1947'de Fransa'da yaşama izni alarak Réunion Adası'ndan ayrılıyor ve Mısır hükümetinden siyasi sığınma hakkı alıyor. Beş yıl boyunca Kahire'deki Mağrip Kurtuluş Komitesi'ni yönetiyor. Fas'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra Kral V. Muhammed tarafından Fas'a çağrılıyor.

Ancak Abdülkerim, Kuzey Afrika topraklarında Fransız birlikleri bulunduğu sürece ülkesine dönmeyi reddediyor. 1963'te hayata gözlerini yumduğunda, Kuzey Afrika'daki son sömürge olan Cezayir de Fransa'dan bağımsızlığını kazanmıştı. Sonraları yaşanan Arap Baharı

malûmunuz.

Ve Fas'ı, Kazablanca filminden sonra şimdi Morocco dizisi anlatıyor. Bir de Van Damme'in Legionnaire filmi. Fakat bu öyküler başkalarının. Sömürgecilerin yazdığı öyküler!

Alman koloni kurallarına başkaldıran Herero ve Namaka halkının başına gelen soykırımı kaç kişi biliyor, anımsayan var mı? Onlar da kendilerini öykülerini anlatamayınca; suları zehirlenen, açlığa mahkûm edilen, çocukları kırbaçlanan ve üzerlerinde tıbbi deneyler yapan mazlumlar unutuldu.

Çölde yaşamaya zorlanan ve açlıktan ölen Herero kabilesinin 1907'de çekilmiş bir fotoğrafı
(Kaynak: ABD'deki ovaherero soykırımı derneği)

Alman Güneybatı Afrika'sında yaşıyor bunlar. 1904-1908 yılları arasında, bugünkü Namibya topraklarında, Alman General Lothar von Trotha'nın emriyle gerçekleştirilen katliamlar ve toplama kamplarında sürdürülen kitlesel imha eylemleri, Herero nüfusunun yüzde 80'i ile

Nama nüfusunun yüzde 50'sinin yok olmasına sebep oluyor.

Temerküz kampları önce Afrika'da sonra Avrupa'da boy gösteriyor. Kadın-çocuk demeden sivillerin imhası emirleri veriliyor. Çöktükleri toprakların asıl sahiplerini "siz

bizim vatandaşlarımız değilsiniz" diye çöllere sürüp açlığa ve yavaş bir ölüme mahkum etmek onların oyununun bir parçası. Zulme uğrayanlar, henüz

bu kendi öykülerini anlatamayan Afrikalılar. Öyküleri yazanlar, dizileri ve filmleri çekenler ne yazık ki Beyaz Adam. Ve yine ne yazık ki, Beyaz Adam yalan söylüyor!

Doktor Shirō Ishii'nin dehşet verici 731. Birim Deneyle ise gerçekten tüyler ürpertici. Askeri doktor olan Shirō Ishii, İkinci Dünya Savaşı sırasında işgal altındaki Çin'de bir kampta 400 kişilik gruplar halinde savaş esirlerine akıl almaz ızdıraplar çektiriyor. Şarbon, kolera, tuhaf anatomik transplantlar, dirikesim denilen canlı hayvan üzerinde yapılanları insan üzerinde uygulama da dahil yapmadığı işkence yok bilim adına.

Savaş sonrası ise olanlar daha da korkunç. Yaptığı biyolojik araştırma

ve deneyler sonrasında Amerikan hükümeti ile yapılan pazarlık sonucu Doktor Shirō Ishii ve ekibi serbest bırakılıyor. Doktor Shirō Ishii, 1959 yılında yaşlılığa bağlı nedenlerle ölene dek kendisinden kimse hesap sormuyor!

Doktor Shirō Ishii (sağda) ve kayıt dışı deneyleriyle öldürdüğü insanlar

Tuskegee Frengi Deneyi de bu kara sayfalardan biridir. Tam adı Siyah Irk Erkeklerde Tedavi Edilmemiş Frengiye Dair Tuskegee Çalışması olan deneyler kapsamında, sağlıklı Afro-Amerikalılara frengi aşılıp tedavi edilmeyenlerle tedavi edilenler arasındaki farkı gözlemliyorlar.

1932'de başlayarak tam 40 yıl süren bu utancın sona ermesini sağlayan isimlerden Bill Jenkins'in açık etmesi ve New York Times'ın bu korkunç çalışmayı baş sayfasına taşınması, kamuoyunu ayağa kaldırmak konusunda etkili bir araç oluyor.

ABD'nin Alabama eyaletinde Birleşik Devletler Halk Sağlığı Hizmetleri'nin doktorları tarafından yürütülen çalışmanın amacı, o za-

manlar tedavisi bilinmeyen ve ciddi bir sağlık sorunu olan sifilizin ya da yaygın adıyla frengi hastalığının siyah erkeklerdeki seyrini incelemek ve beyaz erkeklerden farklı olup olmadığını görmeye çalışmış.

ABD hükümeti tarafından görevlendirilen araştırmacıların bu iş için seçtiği yöntem ise bugünkü tıp etiği anlayışının çok uzağında. Buna göre ücretsiz sağlık hizmetleri ve tedavi vaadiyle çalışmaya çekilen 400 siyah erkek rızaları ve bilgileri dışında 40 yıl sürecek bir hak ihlaline maruz bırakılıyor.

Hastalığı latent konumda seyreden, yani enfeksiyonu taşıdığı halde semptom göstermeyen katılımcılara frengili oldukları bilgisi verilmedi. Eğitim ve gelir düzeyi düşük katılımcıların tek bildiği, o dönem pek çok hastalık için kullanılan ortak bir alandırma ile "kötü kan" taşıdıkları.

Amaç katılımcıları tedavi etmek değil, tam tersi tedavisiz bırakmak olunca, verilen ilaçların plasebo niteliği taşıdığından, yani sadece mineral takviyesi ve aspirin olduğundan araştırmacıların dışında kimsenin haberi olmuyor. Katılımcılar hastalıklarından habersiz, tedaviden uzak, tam 40 yıl geçiyor.

Rakamlar net değil ama beyin hasarı, felç, körlük ve hatta ölüme kadar gidebilen frenginin pençesinde hayatlarına devam eden 400 katılımcının 28'i doğrudan hastalık yüzünden, 100 kadarı da hastalığa bağlı komplikasyonlardan hayatını

kaybediyor. 40 tanesi frengiyi eşine de bulaştırıyor. En kötüsü de 19 çocuk frengili doğuyor.

Birleşik Devletler Halk Sağlığı Hizmetleri tarafından Tuskegee Üniversitesi çatısı altında yürütülen çalışmanın aslında gizli saklı bir tarafı yok. Herşey tıp camiasının gözleri önünde cereyan ediyor fakat bilim insanları sessizliğini ısrarla koruyor. 1972 yılında ortaya çıkana kadar devam ediyorlar.

Sonrası mı? Sağ kalanlara tazminat ödenmesi ve Başkan Bill Clinton'dan tarihi bir özür... Beyaz Saray'da sağ kalan 8 kişinin huzurunda söylediği sözler unutulur gibi değil:

"Dünya üzerindeki hiçbir gücü yitip giden hayatları, çekilen acıları, azap ve ızdırarla geçen yılları geri veremez. ABD hükümetinin yaptığı şey utanç vericidir. Bunun için özür diliyorum."

Bizler; bütün bu korkunç günlerin, ateş çemberi coğrafyanın, insanlığın karanlık tarihinin içinden ülkesini ve insanlarını sağ salım çıkarmış Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarının, göz bebeği Cumhuriyetimizin yurttaşlarıyız. Özgürlük bizim tabiatımız.

Kutsal emanetimiz Cumhuriyetimize sadakat ise kendi öykülerimizi anlatmaktan geçiyor. Başkalarının bizim öykülerimizi kendilerine göre yazmasına izin vermemeliyiz.

Saygıyla efendim. •

necefugurlubd@gmail.com

Budama mı? Sulama mı?

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

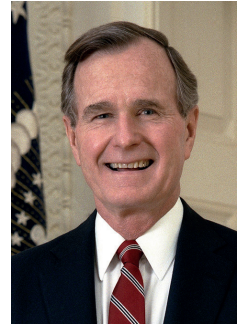
Her yıl ABD’de ve dünyanın çeşitli ülkelerinde mesleğimle ilgili kongrelerin pek çoğuna katılırım. Bu toplantılar, sayıları binleri bulan ve izleyicilerin çoğunluğunu ABD’li cerrahların oluşturduğu, bizim gibi yabancı beyin cerrahlarının pek az katıldığı toplantılardır.

Nisan ve Eylül aylarında Amerika’nın belirli şehirlerinde yapılır.

Bu toplantılarda mesleğimizle ilgili konuların dışında, dışarıdan tıp dışı konuşmacılar davet edilir ve ücret ödenir.

Bu konuşmacılar değişik konularda güncel ait fikirlerini bizlere iletirler.

Bu konuşmacılar; yazarlar, bilim insanları, sanatçılar, görsel ve yazılı medya patronları, astronotlar, eski devlet başkanları ve bazı bakanlar olur. Bu dizi sürer gider. Geçtiğimiz yıllarda toplantının yeri New Orleans’tı. Konuşmacı, eski ABD başkanlarından, birkaç ay evvel vefat eden Baba Bush idi. Konuşmasında

George H. W. Bush

birçok fıkrâ ve topluluğu neşelendiren hikâyeler anlattıktan sonra ciddi konulara girdi. Kendisine yöneltilen ve tenkit konusu yapılan 1. Körfez Savaşı'nda imkânları olduğu halde neden Bağdat'a girilmediği soruldu.

Cevap şöyleydi:

“Giremezdik. Çünkü o bölgenin kuvvetli bir ülkesi, aslında kendisi bölgenin süper gücü olarak da tanımlanabilir; fakat bu gücünün pek farkında olmadığı Türkiye... Irak'ın toprak bütünlüğünün bozulmasını istemedik.”

Henry Kissinger

Bizler orada bulunan 4-5 Türk arkadaşı çok gururlandık. Fakat birkaç yıl sonra tezkere olayı ve 2. Körfez hareketinden sonraki bir yılda yapılan San Diego'daki toplantıda konuşmacı eski ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger idi. Yüzlerce savaş gemisini barındıran deniz üssüne bakan bir salonda *“Neden*

Ortadoğu'ya savaş için gidiyoruz?” dedi gülerek, biraz da alaycı bir tavırla, *“Biz eski Roma'dan güçlüyüz ve dünyayı idare ediyoruz.”* diye devam etti ve ekledi. *“O bölgede demokrasi yok! Tek ülke var Türkiye. O da demokrasicilik oynuyor.”*

Bu kez de çok üzüldük ve öfkelenedik.

Bugün düşünüyorum adamın söylediklerinde doğruluk payı var mı? Adam haklı mı?

“O bölgede demokrasi yok! Tek ülke var Türkiye. O da demokrasicilik oynuyor.”

Bir gazeteci ve eski devlet adamı çok yakın bir ağabeyim, İzmir Atatürk Lisesi'nden büyüğüm bana seneler evvel Washington'da devlet adamlığı sırasında Henry Kissinger ile bir konuşmasını ilettili. Türkiye'nin kendi sahasını bir futbol sahasına benzettiği ve içinde her türlü şekilde oynayabileceklerini ve fakat bu sahanın dışındaki oyunlarında bir faul olabileceğini ilettili. Yani Türkiye'nin kurudukça sulanan, büyüdüğü budanan bir ülke konumunda olduğunu anlattı.

Acaba bugün hangi mevsimdeyiz?

Budama mevsimi mi? Sulama mevsimi mi? •

Promete
Necdet Pamir

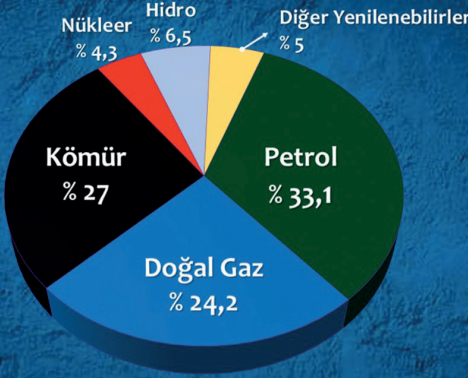

Daha Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin “Yeşil” Hidrojen

Günümüzün fosil yakıt ağırlıklı enerji tüketim profilinin, küresel ısınmaya ve iklim değişikliğine yol açan olumsuz yapısının daha sürdürülebilir bir yapıya evrilebilmesi için, son yıllarda yaygın olarak kullanılan özlü söz: “Enerjide Dönüşüm”¹ »

Dünya Enerji Tüketiminde Kaynakların Payları, 2019 sonu; %

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy, Haziran 2020

Fosil yakıtlar (başlıcaları: kömür, petrol, doğal gaz) enerji çevrim sürecinde, başta CO2 olmak üzere sera gazları² (Metan, Azot oksit, Florlu gazlar, kükürt heksaflorid, vb.) yayarlar. Enerji çevrimi dışında da gene insanlar tarafından; santral yapımı, inşaat, tarım amaçlı faaliyetler nedeniyle yapılan orman-sızlaştırma, ya da ağaç katliamıdır.

Fosil Yakıtlar ve Sera Gazı Salımları

Bir milyon İngiliz Isıl Birimi (Btu)³ ısı elde edecek miktarda yakıt kullanılması halinde salınan CO2 miktarı (pound cinsinden) şöyle verilmektedir⁴: Kömür (antrasit) 228.6, Kömür (bitümlü) 205.7, Kömür (linyit) 215.4, Kömür (bitüm-altı) 214.3, Dizel 161.3, Benzin (etanolsüz) 157.2, Propan 139.0 ve Doğal Gaz 117.0. Görüldüğü gibi kömür, belli bir birim enerji eldesi

için yakıldığında fosil yakıtlar içinde en fazla CO2 yayan kaynaktır. Buna karşın diğer kaynakların da ciddi miktarda CO2 yaydıkları ve küresel ısınmaya neden oldukları açıktır.

Kimilerinin küçümsediği, hatta yok saymaya çalıştığı, fosil yakıtlar kaynaklı küresel tehdit, son derece yakıcı bir sorun olarak karşımızdadır ve “kum saati”, hızla geri dönülmez bir noktaya gelmekte olduğumuzu göstermektedir.

Başta CO2 olmak üzere, sera gazlarının hızla artan salımları nedeniyle; atmosfer ısınıyor, iklim olumsuz yönde değişiyor. Okyanuslar, denizler ve akarsular ısınıyor; buzullar eriyor. Kutup ayılarının üçte ikisinin, bu yüzyılın ortasına kadar yok olabileceği ve son 25 yılda Antarktika’da penguen nüfusunun %33 azaldığı rapor ediliyor.⁵ Denizel yaşam kuzeye kayıyor; karsırgaların sayısı ve şiddeti artıyor. Kuraklık ve yangınlar artıyor; yüksek ısı nedeniyle ölümler artıyor. Astım ve alerjilerde artış görülüyor. Küresel ısınma nedeniyle, bu ısınmaya adapte olamayan birçok canlı türü yok oluyor. Denizlerin asit içeriği artıyor. Denizel yaşamın en önemli barınaklarından olan mercan kayalıkları yok oluyor, vb...

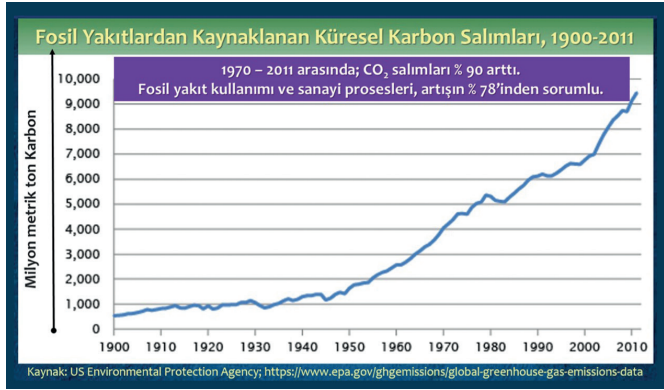
İnsan faaliyetlerinden kaynaklanan CO2 salımları, Sanayi Devrimi sonrasında hızla yükseliyor. Söz konusu salımların %73,2’si enerji

üretiminden kaynaklanırken, %24,2'si sanayide, % 6'sı ulaştırımda ve %17,5'i de binalarda enerji kullanımından yayılıyor. Bu gidişe

“dur” diyebilmenin yolu, tüm bu sektörlerde, fosil yakıtlar ağırlıklı enerji tüketiminden; kademeli (ama mümkün olduğunca çabuk); yenilenebilir kaynaklar ağırlıklı, enerjinin daha verimli kullanıldığı, talep tarafının sorumlulukla yönetildiği, sürdürülebilir bir enerji tüketim yapısına “dönüşüm” yapabilmekten geçiyor.

Elektrikli Araçlar (Bir Başına) Kurtarıcı Olabilir mi?

Gene son yıllarda, bu dönüşümde “kurtarıcı” olarak beklenen bir gelişme, benzinli/dizelli araçların yerine, sayıları/Pazar payları hızla artan elektrikli araçların devreye girmesi... Genel hatlarıyla olumlu olan bu gelişmede “eksik” olan ya da gözden kaçan parametre ise, ülke bazında ya da küresel ölçekte, bu araçların kullanacağı elektriğin hangi enerji kaynağından üretileceği hususudur. Enerjide olduğu gibi, onun bir alt kümesi olarak ifade edebileceğimiz elektrik üretiminde de yenilenebilir kaynakların ağırlı-

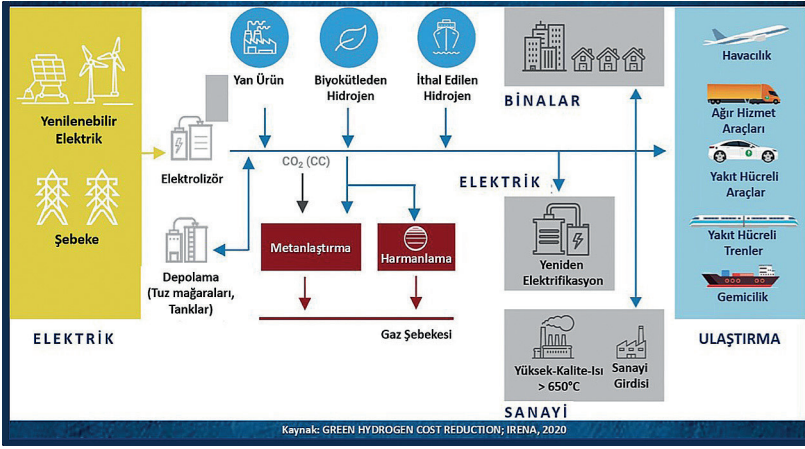

ğının hızla artırılması zorunludur.

“Yeşil” Hidrojen

Geleceğin en önemli enerji kaynaklarından biri olarak gördüğümüz hidrojen için de benzer bir durum söz konusu. Hidrojen, ikincil bir enerji kaynağı ve enerji taşıyıcısıdır. Birden fazla kaynaktan elde edilebilmektedir. Piyasası şimdiden oldukça gelişmiş durumdadır ve mevcut durumda, en yaygın olarak kimya sektöründe kullanılmaktadır. Ancak dikkat çekmek istediğimiz husus ise günümüzde hidrojen üretiminin çok ağırlıklı olarak (%95) fosil yakıtlardan üretilmekte olduğu gerçeğidir.⁶

Bu nedenle, Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (UYEA) Genel Direktörü Francesco La Camera, şunları söylüyor: “Her tip hidrojen; sürdürülebilir, iklim değişikliğine yol açmayan ve “sıfır salım” hedefli bir gelecek için uygun değildir. Sadece “yeşil” hidrojen (yenilenebilir kaynaklardan elde edilen) bu kriterleri karşılamaktadır ve fosil yakıtlar-

dan uzaklaşabilmenin köşe taşıdır. Yeşil hidrojenin yaygınlaşması; havacılık, uluslararası gemicilik, ağır sanayi gibi, enerji yoğunluğunun yüksek olduğu ve salımları azaltmanın çok zor olduğu sektörler için yaşamsal önemdedir.”

“Yeşil” hidrojenin maliyeti, “mavi” hidrojene göre ortalama 2 hatta 3 kat daha fazla.

Ancak doğal olarak, her yeni fikir ve gelişmenin başlangıcında olduğu gibi, bir yandan mevcut “alışkanlıkların” kırılması ya da mevcut yapıdan yararlanan kesimlerin direnci gibi engellerin aşılması kolay olmuyor. Buna bir de henüz gelişme evresindeki teknolojilerin (başlangıç dönemlerinde) yüksek maliyeti de eklenince, bu değişimin bugünden yarına olabilmesi de kolay olmuyor. Örneğin, “yeşil” hidrojenin maliyeti, “mavi” hidrojene göre ortalama 2 hatta 3 kat daha

fazla. Mavi hidrojen, fosil yakıtlardan elde edilen, ancak karbon salımlarının santrallerdeki enerji çevrimi sonrasında, atmosfere bırakılmayıp, yakalanıp-depolandığı (Carbon Capture and Storage) bir süreçle üretilen hidrojene verilen addır. “Gri”

hidrojen ise bu işlemin (karbon yakalama-depolama) yapılmadığı hidrojen üretimini ifade etmektedir. Yeşil hidrojen üretim maliyetindeki en pahalı girdi elektrik maliyetidir. Yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretim maliyeti düştükçe, yeşil hidrojen üretim maliyeti de düşmektedir. UEYA'ya göre, maliyeti azaltabilmek için odaklanması gereken alan ikinci en önemli alan, elektrolizörlerdir.⁷

UYEA, bu konuda çok kapsamlı bir rapor yayınlamıştır. Yazılarımız için ayrılan bölümün sınırları içinde, olabildiğince özet olarak; raporda elektrolizörlerin maliyetlerini azaltmak, ölçek ekonomilerini iyileştirmek, vb. hedeflerine yönelik olarak öne çıkan/önerilen hususlara ana başlıklarıyla değinmeye çalışacağız.

Rapor'un “Yönetici Özeti” Bölümünden:

Yeşil hidrojen üretim maliyetinin en önemli bileşeni (daha önce de belirtildiği gibi) elektrolizör ünitesini çalıştırmak için gereken elektriğin maliyetidir. Yeşil hidrojen üretimini, mavi hidrojenden çok daha maliyetli yapan unsur, elektrolizör maliyetinden ziyade bu maliyettir. Bu nedenle de ucuz elektrik, yeşil hidrojenin rekabetçi olabilmesi için gerekli bir önkoşuldur. Yenilenebilir kaynakların yeterli olduğu ve elektrik üretiminde yaygın olarak kullanıldığı bölgeler, bu açıdan bir fırsat sunmaktadırlar.

Ancak gene daha önce vurgulandığı gibi, düşük maliyetli elektrik

te bir başına yeterli olmayacaktır. Elektroliz tesislerinin maliyetlerinin düşürülebilmesi de rekabetçi yeşil hidrojen için bir diğer önemli husustur. Raporda, bu maliyetlerin kısa dönemde %40, uzun erimde %80 oranında düşürülebileceği ve bunun sağlanabilmesi için anahtar stratejiler kapsamlı olarak yer almaktadır. Bizim sadece başlıklar ve kısa açıklamaları ile değineceğimiz bu stratejileri ayrıntılı olarak incelemek isteyen okurlarımız için raporun bağlantısı aşağıda verilmektedir:

<https://www.irena.org/publications/2020/Dec/Green-hydrogen-cost-reduction>

Elektrolizör tesislerinin tasarımından, daha geniş kapsamlı “yığinsal imalata” (çok miktarda standartlaştırılmış parçaların, çok miktarda imalatı) kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan bu stratejileri şöyle özetlemek mümkündür:

Elektrolizör Tasarım ve İnşası: Modül boyutunun (kapasite) büyütülmesi ve inovasyon, maliyet üzerinde ciddi etki yaratmaktadır. Tesis kapasitesini, günümüzdeki tipik kapasite olan 1 MW'tan, 20 MW'a çıkarmak, maliyette 3 katı azalma yaratabilecektir. Ancak maliyetin yanı sıra, (her imalatçının sistemi farklı olabileceğinden) sistemin performansını etkileyecek uygulama da önemlidir. En iyi performansı sağlayacak olan, verimlilik ve esnekliğin ideal bileşimini sağlayacak olan uygulamadır.

Ölçek Ekonomisi: Yığın

üretimini, 1 GW (1 milyar watt) kapasitesinde otomasyon üretimine yükseltmek, maliyette önemli düşüş sağlayacaktır. Daha düşük imalat hızı koşullarında imalat, toplam maliyetin % 45'i civarındadır. Ancak üretim miktarı arttığında, bu oran %30'a kadar düşebilmektedir. Polimer Elektrolit Membran (PEM) elektrolizörlerde, yeni teknolojilerin yaygın kullanılmaya başlayacağı dönüm noktası, yılda 1 MW kapasiteli 1000 ünitenin üretilebildiği seviye olarak verilmektedir.

Hidrojenin esneklik sağlamada oynayabileceği anahtar rol, yenilenebilir kaynaklardan üretilen elektriğin, mevsimsel depolanması alanında olmaktadır.

Malzeme Tedariki: Az bulunan malzemeler, elektrolizör maliyeti ve çok miktarda imalat açısından önemli bir engel oluşturabilirler. PEM elektrolizör imalatında, mevcut iridyum ve platin üretimi, yılda ancak 3-7,5 GW kapasiteye olanak vermektedir. Oysa 2030 yılı için imalat kapasitesi gereksinimi yıllık 100 GW olarak öngörülmektedir. Bu nedenle, alkalın elektrolizör imalatçıları, PEM elektrolizörlerde, bu gibi nadir malzemelerin kullanımını yerine, farklı teknolojiler uygula-

lamaktadırlar. Buna karşın, Anyon (Negatif İyon) Değişimi Membran elektrolizörleri, bu tür nadir malzeme gereksinim duymamaktadır.

İşletme Verimliliği ve Esneklik: Elektrik üretimi, düşük yükte yüksek oranda verimlilik kaybına neden olur ve bu da sistem esnekliğini sınırlandırarak, ekonomik kayıp yaratır. Birden fazla "yığınsal imalat" ünitesi ve birden fazla elektrik üretim ünitesi kullanımı ile bu sorunun üstesinden gelinbilir.

Hidrojenin esneklik sağlamada oynayabileceği anahtar rol, yenilenebilir kaynaklardan üretilen elektriğin, mevsimsel depolanması alanında olmaktadır. Her ne kadar burada da önemli verimlilik kayıpları söz konusu olsa da uzun erimde %100 yenilenebilir kay-

naklardan elektrik üretimi hedefini gerçekleştirebilmek için bu özellik, bir köşe taşı değerindedir. Söz konusu hedef, ağırlıklı olarak güneş ve rüzgâr gibi değişken kaynaklara dayalı olacağından, hidrojenin bu niteliği, kritik önemdedir.

Sanayi uygulamaları: Özgün uygulamalara yönelik olarak, elektroliz sistemi tasarım ve işletmesi, optimize edilebilmektedir. Bunun örnekleri arasında;

- Duraylı (istikrarlı) bir üretim

(arz) ve düşük lojistik maliyetleri gerektiren büyük sanayi tesisleri;

- Şebekeye bağlı olmayan ve düşük maliyetli yenilenebilir kaynaklara erişimi olan büyük ölçekte elektrik üretebilen, ancak hidrojeni nihai tüketicilere iletebilmek için yüksek maliyetlere maruz kalan üreticiler; ve

- Esneklik için küçük ve yüksek maliyetli modüllere gereksinim duyan, ancak lojistik maliyetleri “sıfır” olan (yerinde tüketim nedeniyle) de-santralize (merkezden uzak) üretim tesisleri sayılmaktadır.

Öğrenme Hızları: Çeşitli çalışmalar, yakıt hücreleri ve elektrolizörler için potansiyel öğrenme hızlarını, Fotovoltaiklerinki ile çok benzer olarak vermektedir. Bu veriler temel alınacak olursa ve 1.5°C iklim hedefine uygun bir yayılma oranı sağlanabilirse; 2030 yılına kadar, elektrolizör maliyetlerinde %40 düşüş sağlanabileceği görülmektedir.

Rapor, hükümetlerin yeşil hidrojen maliyetlerinin azaltılabilmesi ve yaygınlaşabilmesi için, birçok alanda yatırım yapmasına ve desteğine gereksinim olduğuna vurgu yapmaktadır. Bunlar arasında, gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, yatırım ortamının uygun koşullara kavuşturulması, imalat ve yaygınlaştırma hedeflerinin belirlenmesini, vergi teşvikleri sağlanmasını, karbonsuzlaştırma için zorlayıcı kuraların ve sınırlamaların getirilmesini, AR-GE'nin desteklenmesini, tüm

alkalin ünitelerin platin ve kobalt-sız olmasının teminini saymak mümkündür.

Toparlırsak

Hidrojen alanındaki gelişmeler her ne kadar umut verici olsa da, hükümetlerin bu çok önemli enerji taşıyıcısına, hak ettiği önemi verdiklerini söylemek için henüz çok erkendir. Hidrojen Stratejisi'ni açıklayan ülkelerin toplam sayısı, 2019 yılı için sadece 5'tir. 2020'de ise bu sayı 20 civarına ulaşabilmiştir. Yılın son aylarında da 10 ülkenin daha bu toplama katılması bekleniyordu.

Pandeminin yarattığı genel sorunlar, kuşkusuz bu alanda da önemli darboğazlara neden olmuştur. Bardağın dolu tarafında ise, daha temiz, sürdürülebilir bir enerji geleceği için, devreye alınabilecek bir ikincil kaynağın (yeşil hidrojen), “elle tutulur” konuma gelmiş olması gerçeği vardır. •

necdetpamirbd@gmail.com

Kaynakça:

- 1-“Energy Transition”
- 2- En yalın tanımıyla: Isıyı atmosferde kapanlayan (tutan) gazlara, sera gazı denir.
- 3-1 BTU (British Thermal Unit) = 252.16 kalori, 1 pound = 454 gram
- 4-ABD Enerji Bakanlığı-Energy Information Administration; <https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.php?id=73&t=11>
- 5- <http://www.nrdc.org/globalWarming/fcons/fcons2.asp>
- 6- Hydrogen from Renewable Power, IRENA (Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı); <https://www.irena.org/energytransition/Power-Sector-Transformation/Hydrogen-from-Renewable-Power>
- 7- Green Hydrogen Cost Reduction - Scaling Up Electrolysers To Meet The 1.5°C Climate Goal (Yeşil Hidrojenin Maliyetini Düşürme - Küresel Isınmada 1.5°C Hedefini Gerçekleştirmek İçin Elektrolizörde Gelişim), Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı, 2020 (ISBN: 978-92-9260-295-6)

Çağdaş Düşünce

Dr. Ögüt Yazman

Ekonomi 2021

Dünya ekonomileri için 2021 yılının zor bir yıl olacağı anlaşılıyor.

Aralık/ 2019 da başladığı için Covid-19 adlı zalim bir virüs kısa zamanda uluslararası seyahat eden pasaportlu yolcularda gizlenip pasaportsuz sınır tanımadan bütün dünyaya yayıldı. Pandemiye dönüşen bu salgın, giderek artan üzücü can kayıpları, sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik olumsuz etkileriyle tartışılırken bu virüse karşı geliştirilmiş bir aşı da yoktu. Araştırmalar sonucu aşı bulundu diye bir umut doğmuşken, bu kez virüs kılık değiştirip (mutasyona uğrayıp) can almaya devam ediyor. Üstelik kullanılan aşılardan da bu mutasyona etkisinin çok az olduğu belirtiliyor.

2021'de DÜNYA

Dünya 2021 yılında da aynı felaketle uğraşmak zorunda.

Devletlerin bildirdiği resmi sayılara göre Dünya Sağlık Örgütü'nün yayımladığı son raporunda

**Dünya
2021
yılında da
aynı felaketle
uğraşmak
zorunda.**

son bir haftada hastalık tanısı konulan kişi sayısı 2 milyon 727 bindir. Bu sayı aşıların etkisiyle önceki haftaya göre yüzde 16 azalmıştır. Ölümler son bir haftada 81 bin 340 kişi olmuş ve bir önceki 7 güne göre yüzde 10 azalmıştır.

Ancak başlangıcından günümüze dünya’da toplam 108 milyon 247 bin kişi hastalığa yakalanmış ve can kayıplarının sayısı 2 milyon 386 bin 717 kişi olmuştur.⁽¹⁾ Yüz yıldır görülmemiş bir salgın, II. Dünya Sa-

vaşı’nda kaydedilen can kayıplarını geçerek devam etmektedir.

DÜNYA EKONOMİSİ

Salgın sonrası dünya artık eskisi gibi olmayacaktır. Salgın nedeniyle gelişmiş ve gelişen ülkelerin hepsinin çok çeşitli sorunlarla karşılaşacağı kesindir. Değişimin yönü ve niteliğinin nasıl olacağı ise ülkelere göre farklı olacaktır. Çünkü salgına karşı zamanında etkili önlemler alan ülkelerin zararları daha hafif atlatabilme şansları daha yüksektir.

Alınan önlemlerle kapalı iş yerleri, seyahat kısıtlamaları ve yasaklarla boş kalan oteller ve hava alanlarında boş yatan uçaklar nedeniyle hizmet sektöründe (turizm ve ulaştırma dahil) işsiz kalan milyonlarca insan bulunuyor. Birleşmiş Milletlerin çeşitli kuruluşları, 2021’de ortaya çıkacak büyük işsizliği raporlarında belirtmeye devam ediyor.

İŞSİZLİK

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) son raporuna göre işgücü piyasasının 2019’un dördüncü çeyreğine göre 2020’de çalışma saatlerinin yüzde 8,8’i

ri de dikkate alındığında 114 milyon kişinin işsiz kalmasıdır.⁽³⁾

İşgücü kayıplarının yüzde 71’i ni oluşturan 81 milyon kişi işsizlik yerine hareketsiz kalacak şekilde etkilendi. Bu insanlar çalışmadıkları için, belki de pandemi kısıtlamaları nedeniyle işgücü piyasasını terk ettiler veya iş aramayı bıraktılar. İstatistiklerde iş arayanlar arasında olmadıkları için işsiz sayılmadılar. Oysa ekonomistlerin çoğu işsizliğin yılın geri kalanında da artmaya devam etmesini bekliyor.

Bu nedenle işsizliği tek başına ele alarak, Covid-19’un işgücü piyasası üzerindeki etkisinin üzerinde durmak yeterli değildir. Küresel iş-

gücü gelirlerinde (destek önlemleri dahil olmadan önce) yüzde 8,3’lük bir düşüşe neden oldu ve bu da 3,7 trilyon ABD dolarına veya küresel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’nın (GSYİH) yüzde 4,4’üne eşdeğerdir.

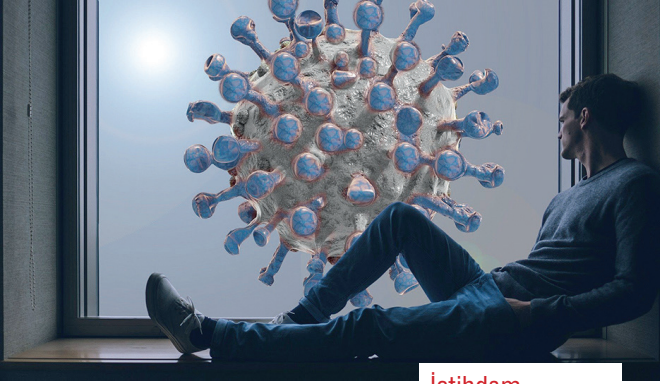
GELİRLERE ETKİSİ

Uluslararası kuruluşlar, dünya ekonomisinde toplam üretimde meydana gelebilecek düşüşlerin oranının yükseleceğini yenededikleri raporlarla açıklamaya devam ediyor.

Salgın nedeniyle yaşanan gelirlerdeki azalmanın nasıl dağıldığına bakmak da önemlidir. Bir ülkede üretim artışının

kaybedilmiştir. Covid-19 nedeniyle kaybedilen işgücü, 255 milyon tam zamanlı işe eşdeğerdir. Bu kayıp, 2009 küresel finansal krizi sırasında kaydedilen işgücü kaybından yaklaşık dört kat daha fazladır.⁽²⁾ Bunun anlamı, istihdam edilenlerin azaltılmış çalışma saatle-

İstihdam edilenlerin azaltılmış çalışma saatleri de dikkate alındığında 114 milyon kişinin işsiz kaldığı söylenebilir.

azalması, o ülkede halkın refah düzeyindeki düşüş, halkın geçim sıkıntısının artmasıdır.

Konunun iki açıdan incelenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Birincisi toplam gelir azalmasının ülkeler arasında dağılımına bakmak gereklidir. Yapılan araştırmalar salgının dünyanın az gelişmiş ülkelerini daha olumsuz etkilediğini göstermektedir. Alınan önlemlerin geç ve yetersiz oluşu ile aşı uygulamasındaki nüfusa göre daha az oranda insanın aşı olabilmesi temel iki neden olarak görülüyor.

Yapılan araştırmalar salgından dünyanın az gelişmiş ülkelerinin; gelişmiş dediğimiz ülkelerde de yoksul kesimlerin etkilendiğini göstermektedir.

İkincisi ise gelişmiş dediğimiz ülkelerde kendi sınırları içinde de salgından daha çok olumsuz etkilenen o ülkenin yoksul kesimleri olmaktadır. Örneğin ABD’de salgın yayılırken, New Orleans, Chicago ve Detroit gibi siyahların (African-Americans) yoğun olarak yaşadığı şehirlerde, Covid-19 sonucu

hayatını kaybeden siyahların oranı beyazlara kıyasla çok yüksek oldu. Chicago’da siyahlar nüfusun yüzde 30’unu oluşturmalarına karşın salgın nedeniyle hayatını kaybedenlerin yüzde 72’si siyah. (New York Times, 8 March 2020)

İngiltere ve Fransa’nın yoksul kesimleri de aynı durumda.

Bunun sonucu dalga dalga yayılan halkın protesto hareketleri bunu gösteriyor.

SALGIN ve TÜRKİYE EKONOMİSİ

Covid-19’un bütün dünyayı etkileyen olumsuzluklarından Türkiye’nin de etkilenmesi kaçınılmazdı.

Yukarıda dünya ekonomisi için sıraladığımız sorunlar Türkiye için de geçerlidir. Ayrıca Türkiye ekonomisinin kendine has sorunları da buna eklendiği için durumun çok daha vahim olduğunu görüyoruz.

Şöyle ki; Türkiye’nin kökleri 50-60 yıl gibi çok eskilere dayanan iki temel sorunu vardır. Bunlar

işsizlik ve dış ödemeler açığıdır. Bu iki kronik soruna zaman zaman artan ve dört nala hızlanan enflasyon eşlik etmektedir. 2008/2009 dünya ekonomik krizinin etkilerini henüz giderme çabasındaiken başlayan ve yaşanan pandemi durumunun olumsuz sonuçlarıyla 2021 yılına girildi.

Bu nedenle 2021 yılı Türkiye ekonomisi için de zor bir yıl olacaktır. Daha kapsayıcı, adil, sürdürülebilir bir ekonomiye ulaşmak ve gerekli kurtarma stratejilerini uygulamak için neler yapılıyor ve daha

neler yapılabilir bir başka yazımın konusu olacaktır. •

ogutyazmanbd@gmail.com

(1) Dünya Sağlık Örgütü (WHO), COVID-19 Weekly Operational Update 16 FEB 2021 / (2) Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Seventh edition 25 January 2021
(3) Kaybedilen işgücü saatleri hatalık (7 Günlük) 48 saatlik çalışmaya göre günlük işgücü kaybı olarak hesaplanmıştır.

Jackson Brown'un "Şu Hayatta Neler Öğrendik Neler" adlı kitabından:

- 1- Kendimi neşelendirmek istediğim zaman en iyi yolun başka birini neşelendirmeye çalışmak olduğunu;
- 2- Bir bebeğin evlilik sorunlarını çözemeyeceğini;
- 3- Bir tartışmayı tatlıya bağlamadan yatağa gidilmemesi gerektiğini;
- 4- İnsanın kendinden daha sorunlu birisiyle evlenmemesi gerektiğini;
- 5- Çalıştırdığımız insanlara iyi davrandığımızda, onların da müşteriye iyi davrandıklarını;
- 6- İnsanlara iyi davranmanın hiçbir maliyeti olmadığını;
- 7- İyi kalpli olmanın mükemmel olmaktan daha önemli olduğunu;
- 8- Kimle evleneceğin kararının hayatta verilen en önemli karar olduğunu öğrendim.

Çok sevdiğin birine karşı sabrınızı yitirdiğinizi anladığınızda, önce biraz düşünün. Kırılan kemikler ve incinen duygular hiçbir zaman onarılamaz. Hepimiz hata yaparız. Fakat öfkeyle ve düşünmeden yapılan şeyler, insanı sonsuza kadar rahatsız eder. Harekete geçmeden önce durun, düşünün, sabırlı olun. Anlayış gösterin ve sevin...

Siyasalın Görünümleri

Barbaros Eneç

YÜKSELEN BASKI REJİMLERİ

Yirminci yüzyılın ikinci yarısı umutlarla doluydu. Refah devleti, kültür ve bilimde ilerleme, sağlıktaki gelişmeler ve insan ömrünün uzaması, birey olma, her türlü tolerans bu umutları yeşertiyordu. Dünya savaşları ve totaliterlikten insanlık büyük dersler almıştı. Siyasi iktidar, göklerden halka inince, iki yüzü olduğunu gösterdi. Antik Atina'dan beri korkulan şey oldu. Halk iktidarı adına büyük tragedya gerçekleşti ama dersini alarak, önlemler almayı öğrendi. Hatta çağın son on yılında tarihin sonu bile gelmişti, otoriterlik tarihe karışmış, özgür ve liberal düşünce küreye yayılmıştı. »

Ama yeni binyıl gözü kararmış bir şekilde başladı. Umutlar yerini, yoksulluk, çaresizlik, yalnız bırakılmışlık, dışlanmışlık duygularına bırakmıştı. İnsanlık artık, kazananlar ve kaybedenler diye ayrışıyor.

Yeni bin yıl, otoriterliğin yükselişi ve küreselleşmesi ile açıldı. Renkli devrimlerle birlikte liberal demokrasi idealine karşı sistemli bir direnç olarak serpidiler. Uluslararası cephede de demokrasinin hem içeriği hem savunuculuğu değişmekte. Batı'nın dış politika aracı

ile karşılaşmaktadır. Büyük Beş diye adlandırılan, Çin, Rusya, İran, Suudi Arabistan ve Venezuela'nın otoriter iktidarları eşgüdümlü ve kararlı hareketlerle, küresel boyutta liberal demokrasiyi sınırlandırmaya çalışıyorlar.

Bu devletler, çeşitli bölgesel örgütlerde, bilgi savaşları ve propaganda teknikleri gibi konularda paylaşımlar yapıyorlar. Uluslararası temel kurumlarda, Büyük Beş, demokrasi ve insan hakları

mekanizmalarını değiştirmek için çalışıyorlar. Birbirleri ile yaptıkları işbirlikleri sayesinde, bu baskıcı rejimler, insan hakları ve demokrasiyi savunmak için kurulmuş uluslararası kurumları şekillendirmeye çalışıyorlar. Demokrasinin evrenselliğine meydan okuyarak, liberal demokrasinin normlarını erozyona uğrattıyorlar. Bu normların yerine devlet güvenliği, medeniyet çeşitliliği ve geleneksel değerler gibi içleri istenildiği gibi doldurulabilen normlar

Otoriter hükümetler daha cesurlaştılar, muhalefet seferberliklerini daha başlamadan bitirir oldular. İçeride demokratların seslerinin kısılması daha sofistike yöntemlerle gerçekleşir oldu.

olarak kullandığı demokrasi ihracı artık kabul görmemekte hatta uluslararası kamuoyunda ciddi direnç

getiriyorlar. 11 Eylül saldırılarını ve antiterör uygulamalarını bu konuları gündeme getirmek için bir

fırsat olarak gördüler. Örneğin kendi terörist listelerini oluşturarak, rejimlerine meydan okuyabilecek kişi ve gruplara tepki gösterdiler.

Otoriter hükümetler daha cesurlaştılar, muhalefet seferberliklerini daha başlamanadan bitirir oldular. İçeride demokratların seslerinin kısılması daha sofistike yöntemlerle gerçekleşir oldu. Bağımsız sivil toplumu yeni yasalarla nasıl baskı altına alabileceklerini öğrendiler. Hem geleneksel medyayı hem de dijital medyayı nasıl manipüle edeceklerini öğrendiler. Belki de en önemlisi, etkilerini sınırların ötesine nasıl ulaştırabileceklerini öğrendiler. Günümüz otoriterliğinin en önemli unsuru, çılgınca fonlarla finanse edilen medya inisiyatifleridir. Rusya'nın RT'si, Çin'in CCTV'si, İran'ın Press TV'si gibi örnekler, bu devletlerin yumuşak güç kullanımlarında araçsaldırlar.

Örneğin, Putin, Rusya'yı yönetebilecek bir şahsileştirilmiş iktidar sistemi kurma yönünde çalışıyor. Bu doğrultuda içeride ve dışarıda çok sert önlemler almaktadır. İçerde, muhaliflere, sivil toplum aktivistlerine ve bağımsız medyaya karşı engellemeler ve sıkı baskı uyguluyor.

Günümüz otoriterliğinin en önemli unsuru, çılgınca fonlarla finanse edilen medya inisiyatifleridir.

Dış politikada, Kırım ya da Suriye olaylarındaki gibi, bu şahsileştirilmiş iktidarı sistemleştirme çabasında. Bu dış maceralar, kamuoyunu içerideki akut iktisadi ve toplumsal sorunlardan uzaklaştırmayı hedefliyor. Dış politika amacı olarak, Batı'nın etkisini hem Rusya içinde hem de dışında sınırlandırmaktadır. Bu çerçevede Kremlin sempaticanı bir lobi ağı oluştururken, Şangay İşbirliği Örgütü gibi bölgesel örgütlerde, liberal olmayan diğer devletler ile işbirliğine gidiyor.

İran'da, otoriter ve acımasız baskıya karşı, genç ve hareketli bir demokrasi savunucusu kitle var. Her ne kadar, yönetim bu hareketliliğe bir nebze kadar göz yumsa da, iktidar çok dar bir seçkin grupta

Baskıcı yönetimler, televizyonun kontrolü ve ustaca kullanılması sayesinde, hem yurt içinde hem de yurt dışındaki kitlelere alternatif bir siyasi gerçeklik sunuyorlar.

kalmıştır. Benzer anlayışlara sahip Rusya ve Çin ile ilişki içindedirler.

Temel sebep, rejimin güvenliği için iktisadi ve diplomatik destek ihtiyacıdır. Gözetim teknikleri, siber uzamın kontrolü stratejilerinde Çin'e yüzünü dönmüştür. Rusya ve Çin gibi yumuşak gücünü yansıtmak için Orta Doğu ve Balkanlar'da yoğun uluslararası medya etkinliği göstermektedir.

Otoriter rejimler, baskıcı uygulamaları için hukuku, kullanma, kötüye kullanma ve kullanmama yollarını duruma göre uyguluyor. Hukuk devleti artık anlamını yitirmiş halde. Sivil toplum gruplarının finansmanı özellikle de dışarıdan yardım alınmasını kısıtlayan yasal düzenlemeler cenderesinde. Ayrıca uydurma örgütler, zombi seçim gözetmenleri gibi oluşumlar yaratarak meşruiyet serabı geliştirdiler. Bu oluşumları diğer devletlere de ihraç ediyorlar. Otoriter gayretler, sadece içeriği düzenlemek için değil,

uluslararası camiayı da bu yönetim biçimine uygun hale getirmek amacıyla.

Tarafsız seçim gözetimi, seçmen katılımı ve hesap verilebilirlik konusunda hayati bir önem taşır. Baskıcı rejimler bunu çok iyi kavradılar. Bilgiye erişimi engellemek, siber saldırılar, yasal gücün kötüye kullanılması, seçim hileleri, sonuçların manipüle edilmesi gibi taktiklerle yurttaşların seçim gözetimini engellemeyi başarıyorlar. En yaygın olan uygulama ise, devletin yayın kanalı ve hükümete yakın medyanın dezenformasyon için kullanılmasıdır.

II Eylül saldırıları Berlin Duvarı'nın yıkılmasından bu yana sivil toplum adına oluşan olumlu havayı kararttı. Bu örgütlerin terör grupları ile bağlantıları kamuoyunda şüphe yaratır oldu. Hükümetler sivil toplum örgütlerini ciddi kontrol altında tutmaya başladılar. Milli güvenlik ve egemenlik söylemleri bu örgütlerin faaliyetlerine sınır ve yasaklamalar

getirmeye yaradı. Baskıcı yönetimler, televizyonun kontrolü ve ustaca kullanılması sayesinde, hem yurt içinde hem de yurt dışındaki kitlelere alternatif bir siyasi gerçeklik sunuyorlar. Bu strateji sayesinde kamuoyundaki tüm söylemleri tekelere altına alıyorlar. Kendi işlerine gelen doğrultuda, hakikat ile kurgu arasındaki çizgiyi bulanıklaştırıyorlar. Bu ise komplo teorilerine daha hassas kitlelere yol açıyor.

Siber teknolojilerin özgürleştirici özellikleri, baskıcı rejimler yüzünden sivil toplumu daraltıcı araçlara dönüştüler. Siber teknolojiler üzerinde 3 tip kontrol görüyoruz. Bilgiye erişimi engelleyen savunmacı kontroller. Özel sektörün faaliyetlerini kısıtlayan düzenlemeler. Ve hedefe yönelik siber saldırılar ve gözetimi kullanan saldırgan kontroller. Bu 3 kontrol türü, tüm dünya tarafından, aşırılığa, fanatizme ve terörizme karşı kullanılırken, baskıcı rejimler, kendi baskıcı uygulamalarının meşruiyeti için kullanıyorlar.

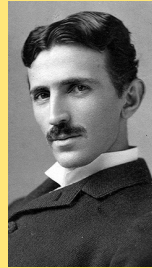
Eğer bir siyasetçiyi:

- demokrasinin kurallarını sözleri yada eylemleri ile reddederken
- muhaliflerin meşruiyetini reddederken
- şiddete göz yumarken ya da teşvik ederken
- basın ya da muhaliflerin hak ve özgürlüklerini kısıtlamayı gündeme getirirken görürseniz, rejimin baskıcı bir yöne gidişini tecrübe etmeye başlamışsınız demektir.

2008 krizi ve öncesindeki neo-liberal uygulamalar bireyi yalnız ve güçsüz bıraktı. Savunmasız bireylerin, korku, hayal gibi duygusal durumlarına hitap eden liderler, siyasi yelpazenin hem sağ hem solunda güç kazanıyorlar. Denetim teknolojilerinin yaygınlığı ve insan yaşamının her noktasına nüfuz edebilme yetenekleri, insanlığı çok savunmasız bıraktı. Baskıcı rejimlerin yerine gelecek yeni ve daha liberal rejimlerin bu uygulamalardan vazgeçeceğine dair çok da olumlu işaretler yok önümüzde. •

barbarosenecbd@gmail.com

Nikola Tesla bilimin geç tanınmış kahramanlarından biriydi. 1884'te Sırbistan'dan Amerika'ya geldi ve Edison için çalışmaya başladı; bazılarında Edison'un da kendine pay çıkardığı radyo, robotik ve elektrik alanlarında önemli buluşlar ortaya koydu. (Ampülü icat eden Tesla'dır, Edison değil.) Tesla, sadece bilimsel arayışında takıntılı değildi. Muhtemelen obsesif kompulsif bozukluğu vardı, saçta, inci küpelere, biraz kirli olan her şeye dokunmayı reddederdi. Ayrıca, 3 numaraya takıntılı hale geldi, 3 kez binanın etrafında yürümeden binaya girmezdi. Ve her öğünde, yemek kaplarını parlatmak için tam 18 peçete kullanırdı.

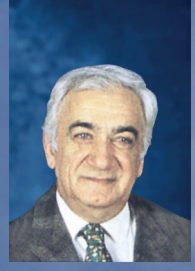

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Sporun Evrensel Gücü

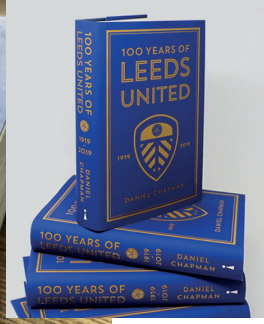
Salgın günlerinin tüm dünyayı endişeye düşüren tehlikesi ve ölümcül yüzü, ne yazık ki bir kâbusa dönüştü. Tüm ülkelerin normal yaşam düzenlerini sekteye uğratan bu salgın karşısında, önlemleri benimseyenler, adeta prangalı bir yaşam biçimini kanıksamak durumunda kaldılar.

Bir yılı aşkın süredir devam eden bu durumun yol açtığı psikolojik etkiler giderek artarken, sıkıntıyı dağıtmak ve gelecek günlere umutla bakabilmek için sporun birleştirici ve olumlu yanı, en büyük umut olarak öne çıktı. »

Leeds United takımının tanıtımı için basılan kitaplar

İngiltere'nin 1966 yılında Dünya Kupası'nı kazandığı ünlü kadroda yer alan futbolcu kardeşlerden Jackie Charlton'un, bir sezonda tam 11 gol attığı ve bunun bir savunma

oyuncusu için bunun büyük bir başarı olduğu belirtildi. Ve sonra Don Revie ile Jackie Charlton'un diyalogu mizahi

tümcelerle basıldı.

Bu olay, ülkemizin tarihi çok derinlere giden takımı Ankara-gücü'nün (1910) Avrupa Kupası karşılaşmalarında Leeds United ile

İngiltere'nin Bristol kentinin belediye yönetimi, dev posterler yaptırarak, Bristol'un futboldaki geçmişini genç beyinlere görsellerle sunmak istedi. Ve bir dönem İngiltere'yi kasıp kavuran Leeds United takımının ünlü kadrosu binlerce kitapçık halinde basılarak, özellikle genç futbolseverlerin ilgisine sunuldu.

Adanın en önemli teknik direktörü Don Revie'nin otoriter yapısı anlatıldı. Ve de İngiltere'nin en ünlü futbolcu kardeşleri Jackie ve Bobby Charlton'un, Leeds United'da oynayan Jackie'in, Don Revie tarafından nasıl kadro dışı bırakıldığı fotoğraflarla genç futbol severlere bir öykü gibi sunuldu. Bu kitapçık büyük ilgi gördü ve beğenildi.

Don Revie (üstte) Jackie ve Bobby Charlton kardeşler (altta)

eşleştiği günlere rastlar. Leeds United takımı antrenmandadır ve Don Revie oyuncularıyla konuşmaktadır.

Don Revie, Jackie Charlton'a döner ve şöyle der:

"Jackie lütfen bir adım öne çık. Seni son haftalarda bir hayli formsuz görüyorum. Hakkında iyi raporlar alın-caya dek çalışmalarını ikinci takımla sürdüreceksin."

İngiltere'nin gelmiş geçmiş en ünlü savunma oyuncularından biri olan Jackie Charlton, Revie'nin talimatını aldıktan sonra A takımı antrenmanından ayrıldı ve koşarak ikinci takım çalışmalarına katıldı. Bu davranış, olağanüstü bir profesyonellikti.

Belediye yönetimi hazırladığı kitapçıklarda bu öyküye de yer verdi ve yaptığı çalışma ile salgının getirdiği olumsuz ruh hali içindeki kentlilere, sporseverlere hoş bir sürpriz yaptı.

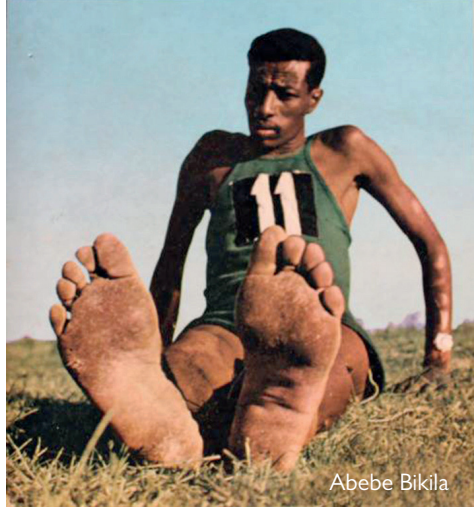
Pek çok Avrupa ülkesi bu süreçte, uluslararası arenada ün kazanmış, rekortmen sporcularından yararlandı.

Örneğin; geçtiğimiz günlerde aramızdan ayrılan İtalyanların ünlü golcüsü Paolo Rossi'nin uluslararası bir turnuvada rakip kaleye attığı golün fotoğrafı büyük ebatlarda ve yanında Portekizli ünlü Ronaldo ile birlikte poster şeklinde cadde ve sokaklara asıldı.

İtalya'nın ünlü gazeteleri ve Torino kökenli Juventus takımının

büyük destek verdiği posterin bir tarafında ve irice şunlar yazılıydı:

"Korona kalelerini bombardıman edeceğiz..."

Abebe Bikila

Ve 1960 yılında çıplak ayakla Roma'da olimpiyat şampiyonu olmuş Etiyopyalı ünlü maratoncu Abebe Bikila'nın tabanlarını gösterir çıplak ayakları, ünlü maratoncunun adına kurulmuş Korona ile mücadele vakıfına büyük gelir sağladı.

Uyanık bir Fransız fotoğrafçı ünlü maratoncunun tabanlarını gösterir fotoğrafını servise koydu ve şunları yazdı:

"Acaba şampiyon maratoncunun tabanlarına kaç adet çivi saplanmıştı?"

Kim bilir virüs illetinden kurtuluncaya dek, sporcun evrensel ve iyileştirici gücünü gösteren daha nice örnekle karşılaşacağız... •

metingorenbd@gmail.com

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

Melun- canlar ve Barış Manço

Çok özel, çok güzel bir insandı. Yerel ezgilere, tarihe ve özellikle antikalara çok meraklıydı. Amerika'nın New York şehrinde yaptığımız "Türk Günü Yürüyüşü" için kendisini davet ettik ve bir konser hazırlamıştık. JFK Havaalanı'ndan almaya yetişemediğim için arkadaşlarım ve Federasyon görevlileri gitmişti karşılamaya. Ben doğrudan otele gittim. Beni görünce "Neredesin sen?" dedi, gülererek devam etti, "Bizi karşıladılar, karnınız açtır diye yol üstünde bir kebabçıya götürmek istediler."

Şaka sanıp güldüm, meğer gerçekmiş.

New York'ta yayın yapan ve o zamanlar Amerika'da yaşayan Türklerin en önemli iletişim aracı olan "Türk'ün Sesi" radyo programını hazırlıyordum. Programa "Zordur Almak Bizden Kızı" parçasıyla giriş yaptım, parçanın sesini kıstım ve rahmetli Barış Ağabey konuşmaya başladı. O an radyonun tüm telefonları kilitlendi. Radyovinden çıkarken inanılmaz bir kalabalık bizi bekliyordu. Bu kadar ünlü olup, bu kadar mütevazı olan sanatçı sayısı gerçekten azdır.

Türk tarihine çok meraklıydı. Uzun uzun "Aksakallıları" anlatır, insana, hayvana, doğaya verilen önemden bahsedirdi. 7'den 70'e programlarını yaparken bir telefon geldi. "Seninle işim var." dedi. "Hayırdır?" dedim. "Meluncanları araştıracağız. Melun kalmış, lanetlenmiş canlar, anlatacağım" dedi.

Muhteşem bir hikaye.

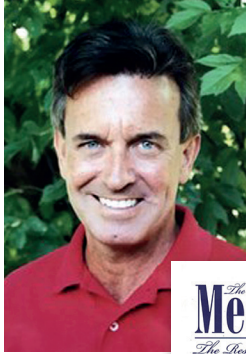
Konuyla ilgili en çok araştırmayı da TED'li ve ODTÜ'lü Bülent Pakman yapmış. bpakman@wordpress.com'da müthiş yazıları var. Hem iznini almak hem de teşekkür etmek için aradım kendisini. »

Amerika'ya yerleşmek zorunda kalan ilk Türkler!

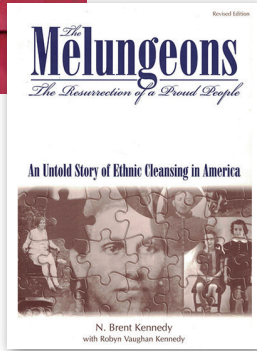
Bizler Amerika'ya ilk yerleşen Türklerin hikayesini sürerken ilk karşılaştığımız I. Dünya Savaşı sonrası Kırım'dan göçmek zorunda kalan soydaşlarımızdı. Onun akabinde de 1950 ile 60'lı yıllarda gelen ve çoğunluğunu doktor ve mühendislerin oluşturduğu Türklerdi. Oysa Amerika'ya ilk gelen Türkler Amerika'ya ilk gelen kolonilerdenmiş. Yani kıtanın keşfinden hemen sonra.

Hikayemiz Brent Kennedy isimli bir Amerikalının hastalığı ile başlar.

Kennedy bir Meluncan'dır. Tabii o zamanlar bunun ne anlama geldiğini kendisi de bilmiyordu. Amerika'nın Virginia eyaletinde, Wise şehrinde yaşayan akademisyen Kennedy'e bir hastalık musallat olur. Eklem ağrıları, başdönmesi, görüş bozukluğu, aşırı halsizlik gibi şikayetlerle hastaneye yatar. Kimse ne olduğunu bulamaz. Daha derin yapılan araştırmalar sonucu Türkiye'de sık görülen bir kansızlık problemi tespit edilir. Akdeniz ülkelerinde çok sık rastlandığından bu genetik hastalığa "Akdeniz Anemisi" denilmektedir.

Brent Kennedy ve kitabı, Yeni Hayat Bulan Gururlu İnsanlar: Meluncanlar

İnsanlar: Meluncanlar, Amerika'daki Etnik Temizliğin Anlatılmamış Hikayesi ve Türk olduğu için gurur duyduklarını söyleyen Kennedy Meluncanlar vakfını kurar ve benim de Federasyon Başkanı olduğum dönemlerde Türkiye ile ilgili her konuda Türklere destek olur. Evi ve

Kennedy şaşkıncıdır. İrlanda, İngiltere kökenli olduğunu düşünen Kennedy daha sonra annesi Nancy'den duyduklarını da göz önüne alarak DNA testi yaptırmaya karar verir. Test sonucunda Türkiye, Azerbaycan ve o zamanlar Türk toprakları olan Lübnan, Filistin genleri ile beraber bir de Amerikalı yerli genleri tespit edilir. Şaşkınlığı artar.

Ulaşabildiği 200'e yakın Meluncan dostlarından alınan kan örneklerinde de sadece Akdeniz halklarında görülen Sarkoidoz, Talasemi, Behçet Hastalığı gibi izlere rastlanır. Bir çok sefer Türkiye'ye gelen, araştırmalar yapan, bu konuda kitaplar yazan Kennedy artık kendisini Türk asıllı bir Amerikalı olarak tanıtmaktadır.

The Resurrection of a Proud People: The Melungeons. "An Untold Story of Ethnic Cleansing in America / Yeni Hayat Bulan Gururlu

ofisi Türk bayrakları, Türk halıları, nazarlıklar, Türkiye ziyaretleri ile ilgili gazete haberleri ile doludur.

Brent Kennedy, “The Resurrection of a Proud People: The Melungeons. An Untold Story of Ethnic Cleansing in America / *Yeni Hayat Bulan Gururlu İnsanlar: Meluncanlar, Amerika’daki Etnik Temizliğin Anlatılmamış Hikayesi*” ve “From Anatolia to Appalachia: A Turkish American Dialogue / *Anadolu’dan Apalaşlara: Bir Türk Amerikan Diyalogu*” kitaplarını yazmış ayrıca “Unutulan İnsanlar, Meluncanlar” isimli bir de belgesel çekmiştir. Temmuz 1997’de “İlk Buluşma” sloganıyla Virginia’nın küçük Wise kasabasında 600’ü aşkın Meluncanı ilk kez bir araya getiren de yine Brent Kennedy’dir.

Dostluklarımızın ilerlediği yıllarda Meluncanlar’ın yoğun olarak yaşadığı Virginia eyaletinin Wise kenti ile İnebahtı Savaşı’nın meydana geldiği Çeşme kardeş şehir oldu. Çeşme’de bir ana caddenin adı “Wise” olarak değiştirildi. 1996’da Çeşme’de deniz manzaralı bir tepeye “Meluncan Dağı” adı verildi. Burayı ziyarete gelen 30 kadar Meluncan’ın adları küçük metal plakalara yazılarak kayalıklar üzerindeki ağaçlara çakıldı.

Meluncanlar’ın yaşadığı Wise’da bulunan Virginia Üniversitesi ile İstanbul Üniversitesi 1998’de imzalanan bir anlaşma ile kardeş üniversite oldular. Virginia Üniversitesi ile Dumlupınar Üniversitesi

tesisi arasında da akademik değişim programları uygulanmaya başlandı. Ayrıca girişilen bu karşılıklı birbirini tanıma çabası halklar arasında da karşılık buldu. Meluncanlar, 1998 senesinde Anıtkabir’e gidip Atatürk’ü ziyaret ettiler. 2-4 Temmuz 1999’da Denizli’de 7. Türk Kurultayına Kızılderililerle birlikte katıldılar. Türkiye’den de Amerika’da Meluncanlar’ın öteden beri yaşadıkları Appalachian bölgelerine gidildi. Türkiye’deki 1999 depremlerinden sonra Meluncanlar yardım yaptılar, ailesiz ve evsiz kalmış Türk çocuklarını evlatlık edinmeyi önerdiler. West Virginia Senatörü Robert C. Byrd’un desteğiyle Appalachian-Türk Ticaret Projesi kuruldu. Meluncanlar Ermeni soykırım iddialara karşı Amerika’da Türkiye’yi savundular.

Meluncanlar Ermeni soykırım iddialara karşı Amerika’da Türkiye’yi savundular.

2 Haziran 2007’de New York Türkevi’nde düzenlenen “Meluncanlar Bizlerle” etkinliğine Brent Kennedy ve kardeşi Richard Kennedy, Meluncan olan ABD’nin eski İstanbul Başkonsolosu David L. Arnett, Film Direktörü Julie Dixon, Meluncan Derneği Başkanı S. J. Arthur başta olmak üzere toplam

20 kişilik bir Meluncan ekibi Virginia'dan gelerek katıldı. Ayrıca 45 dakikalık programda Meluncan müziğinden örnekler sunuldu.

Meluncan'lar kimdir, Amerika'ya ne zaman ve nasıl geldiler

Evet, şimdi gelelim hikayenin özüne. Amerika'ya ilk yerleşenler arasında Türklerin de olması asırlar öncesine dayanan olağanüstü bir hikaye. Amerika'ya ilk gelen koloniler, 1607 senesinde İngiltere'den Virginia eyaletinin Jamestown şehrine yerleşmiş, 1627 senesinde de Mayflower gemisiyle ikinci bir koloni gelmiştir. Amerika'da tarih kitaplarında bunlardan da önce bir koloninin geldiği ancak sonucun kesin olarak bilinmediği yazılıdır. Bu koloni 1583'te, Kuzey Carolina'daki Roanoke Adası'na gelmiştir. "Kayıp Koloni" veya "Roanoke Kolonisi" olarak adlandırılan bu koloninin Türklerle çok yakın ilgisi vardır.

Osmanlı donanması ile Haçlı (İspanyol, Venedik, Ceneviz, Papalık ve Malta) donanmaları arasında 1571'de İnebahtı Deniz Savaşı'nda (İspanyolca: Batalla de Lepanto, İtalyanca: Battaglia di Lepanto) Osmanlı donanması ağır yenilgiye uğramış, 300 gemisinden 260'ı batırılmıştır. 5 bine yakın Türk leventi İspanyollar tarafından esir alınıp, forsa (*kürek mühkumu*) yapılmıştır.

Kayıp Koloninin ne olduğunu araştıran "The Roanoke Voyages / Roanoke Seyahatleri" adlı kitabın yazarı İrlandalı tarihçi David Beers Quinn'e göre İspanyollar bu esirleri Güney Amerika'daki kolonilerine götürmüşler. O yıllarda Güney Amerika'da savaşan İngiliz Kaptan Sir Francis Drake İspanyolların elinde bulunan söz konusu Türk esirlerden bir kısmını alıp kendi gemisine aktarmıştır. Esirler arasında Güney Amerikalılar ve Portekizliler de vardır. Drake'in amacı düşmanı olan İspanyollara karşı Karayipler'de bu esirlerden yararlanmak ve sonra Küba'da kuracağı koloniye

yerleştirmektedir ancak 1585'te fırtınaya yakalanınca Küba rotasından vazgeçmek zorunda kalır ve Amerika sahillerine yönelip, bugünkü Kuzey Carolina eyaletinde bulunan Roanoke Adası'na demir atar. Drake burada Kraliçe Birinci Elizabeth

tarafından 1583'te Amerika'ya Yeni Dünya'da koloni kurması için görevlendirilen ünlü kaşif Walter Raleigh ile karşılaşır. Drake, yerlilerle olan çatışmalar ve İngiltere-İspanyol savaşının patlak vermesiyle ülkelerine dönme için gemi bekleyen bu insanları görünce esir Türkleri teknelerle gemiden indirip vatan-daşlarını gemiye alarak İngiltere'ye doğru yola çıkar.

Kayıp Koloninin 438 yıllık haritası

İngiliz kaşif John White tarafından 1580'de çizilen ve 1866 yılında British Museum tarafından korumaya alınan bir harita bize koloninin nereye gittiğine dair ipucu veriyor. Haritayı inceleyen tarihçi

Kayıp koloninin 438 yıllık haritası

James Horn'a göre yerleşim kurmak istedikleri yerler son derece açık. Haritadaki işaret ve iki eklemeler, Pamlico Nehri ve etrafındaki yerleşimcilerin çizimini düzeltmek için kullanılmış. Diğeri ise silik bir kale sembolü içeriyor. Haritadaki bu eklerin Jamestown'a giden yolu işaretlediğini düşünülüyor. Birçok başarısız koloni girişiminin ardından Jamestown 1607'de kuruluyor.

İngiliz arşivlerine göre, Amerika'da kalanlar dışında, Drake, Güney Amerika'da gemiye aldığı leventlerin bazılarını daha önce Kolombiya'daki Cartagena şehrinde ya da Santo Domingo'da serbest bırakmış, Amerika'ya gelenlerden sadece 100 kadarı 1586-87'de Osmanlı topraklarına geri gönderilmiş. Esirlerin Osmanlı'ya gönderilme sebebi İngilizlerin Osmanlı padişahından leventlerin geri gönderilme masraflarını almış olmasına dayanıyor. İngilizlere fazlasıyla ödemiş.

İspanya'nın 1565'te Florida'nın St. Augustine bölgesinde başlattığı Kuzey Amerika kolonizasyonu ile ardından patlak veren 1585-1604 İspanya-İngiltere savaşı sırasında İngilizlerin İspanyol gemilerinden

ele geçirdiği başka Türk esirlerin de benzer şekilde Amerika'daki İngiliz kolonilerine götürüldüğü sanılıyor.

Meluncanların kendi

kültürlerine çok yakın buldukları Amerikalı yerlilerle evleniyorlar. Bunların içinde Cherokee, Creek, Shawnee, Powhatan, Wyandot, Chickasaw gibi Kızılderili kabileler var.

Esir alınarak hiç bilmedikleri diyarlarda yaşamak mecburiyetinde kalan ve orada unutulun bu insanlar Tanrı'nın kendilerini lanetlediklerini düşünerek, kendilerini "lanetli kişi" anlamına gelen "Meluncan" olarak

tanıtmışlar. Yunanca'da "siyah, karanlık", Afrika Portekizcesinde "denizci" anlamına gelen meluncan adı ilk kez 1813'te Virginia'daki tarih kitaplarında görülür.

İlk Meluncanlar Müslümandı. Hatırda kalanlardan biri, eskiden belirli bir yöne dönerek, günde beş vakit yere çömelip kalkarak bazı hareketler yaptıkları. Sonra Hristiyan oldular ama koyu Hristiyan olmadılar. Meluncanların dokudukları kilim ve battaniyelerin desenleriyle Türk motifleri arasında benzerlikler var. Amerika'da bilinmeyen ve yenilmeyen bulgurun çeşitli yemeklerini yapıyorlar ve bulgura "bulcur" diyorlar. "Sus" karşılığı olarak "şuş" diyorlar. "Gam"a "gami-gaomy" diyorlar. Doyduklarını belirtmek için çenelerinin altına ellerinin tersiyle birkaç kez dokunuyorlar. Eskiden hayır demek yerine başlarını kaldırıp "cık" sesi çıkarıyorlarmış. Omuz silkme ve kaldırma eskiden yaygınmış. Amerika'da

pek tercih edilmeyen kuzu ve koyun eti yiyorlar. Yemekleri Türkler gibi soğanlı salçalı ve baharatlı pişiriyorlar. Nazara inanıyorlar, nazardan korunmak için tahtaya vurup kulak

çekiyorlar, kahve falına bakıyorlar. Kahveleri Türkler gibi telveli. Eskiden erkekler sünnet oluyorlar, siftah yapınca parayı sakallarına sürüyorlarmış. Amerikalılar karşılaştıkları insanlara sarılmazlar, kucaklamazlar, sadece el sıkışırlar, ama Meluncanların birbirlerini kucaklayıp elle sırtlarına vurma geleneği yıllardır aileler arasında sürdürülmekte. Amerika'da hiç görülmeyen erkeklerin birbirini öpme adeti var. Appalachian halk oyunlarında Türk dans

**Meluncanlar
Amerika'da
bilinmeyen ve
yenilmeyen
bulgurun çeşitli
yemeklerini
yapıyorlar ve
bulgura "bulcur"
diyorlar.**

figürleri var. Kanun ve kemeçe benzeri sazları var. Aile bağları Türklerdeki gibi kuvvetli. Fiziksel özellikleri de Türkler'e çok benziyor. Yolda yürürken "tek el cepte" olma alışkanlığı da var. Çocuklarına Didima, Alanı ve Mahala adları koymuş Meluncanlar var.

Meluncanlarla akraba Kızılderili kabilesi Cherokee'lerde anne "ana-ta" baba ise "atta" diye geçer, Azeri, Başkurt, Özbek, Uygur, Tatar, Kazak, Kırgız lehçelerindeki "ata" gibi. Cherokee Kızılderililerin reisi Sequoya'nın (1775-1843) türbanlı kıyafeti 16. yüzyıl Osmanlı denizcilerinin giyimlerine benziyor.

Meluncanlarla bir diğer akraba kızılderili kabilesi Creekler kutlu adamlarına "Haco" diyorlar ve türban takıyorlar. West Point, Virginia'da Amerikan yerlilerinin yaşadığı pamuk ekilen verimli topraklara sahip "Pamunkey" diye bir yöre var. Bazı mezarlarının üzerinde sandukalar, sandukaların çevresinde

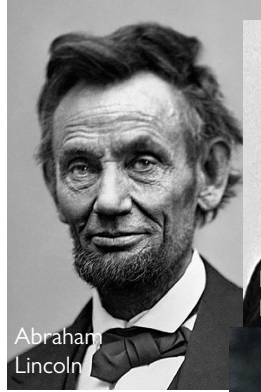
Çeroki şefi türbanlı Sequoya

Osmanlı mezar taşı deseni ile parmaklıklar var.

Bazı ünlü Meluncanlar; Abraham Lincoln, Elvis Presley, Ava Gardner, Tom Hanks, Steve Martin, George C. Scott, Cher, Heather Locklear, Lauren Hutton, Jimmy Martin, Loretta Lynn, Gary Francis Powers,

Lisa Alther.

Amerika'da çoğu Güneybatı Virginia'da olmak üzere Doğu Kentucky, Doğu Tennessee'de yoğunlaşmış 75 bin Meluncan yaşamaktadır. 250 bin kadarı

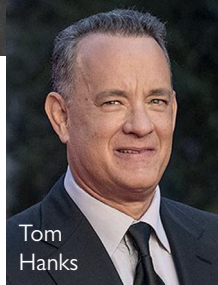
Abraham Lincoln

Elvis Presley

Cher

Tom Hanks

Meluncan olduğundan haberdar olmayanların sayılarının milyonu bulunduğu inanılıyor. •

kayaboztepebd@gmail.com

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Aşağıdakilerden hangisi “buzul bilimi” anlamına gelir?

- a-Tremoloji
- b-Aysbergoloji
- c-Glasyoloji
- d-Abisoloji

2-Su altında soluk almaya yarayan boruya ne denir?

- a-Şnorkel
- b-Aquatherm
- c-Çekvalf
- d-Neopren

3-Tramvay kullanan kişiye ne ad verilir?

- a-Kaptan
- b-Pilot
- c-Makinist
- d-Vatman

4-Karayollarının kenarında,yol düzeyinden aşağıda kalan bölüme ne ad verilir?

- a-Şarampol
- b-Kasis
- c-Uçurum
- d-Viyadük

5-İyi gitmeyen, iyi işlemeyene ne ad verilir?

- a-Yitik
- b-Pasata
- c-Aksak
- d-Yeksenak

6-“Jonglör” ne demektir?

- a-Komedyen
- b-Akrobat
- c-Savaşçı
- d-Centilmen

7-“Sedat” ne anlama gelmektedir?

- a-Çekingenlik
- b-Masumiyet
- c-Doğruluk
- d-Haylazlık

8-Su yüzeyindeki sıra kayalara ne ad verilir?

- a-Mercan
- b-Duvara
- c-Kayakaç
- d-Resif

9-Belli bir konuda düzenlenen oturum veya panele ne ad verilir?

- a-Brifing
- b-Sempozyum
- c-Konferans
- d-Seminer

10-Haberci,haber ve önemli mektup taşıyanlara ne ad verilir?

- a-Ulak
- b-Ukte
- c-Uluç
- d-Servis

11-Divan şiirinde şairlerin kullandığı takma ada ne denir?

- a-Müflis
- b-Tecahül
- c-Mahlas
- d-Münşeât

12-Herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazı veya eserlerin bütününe ne ad verilir?

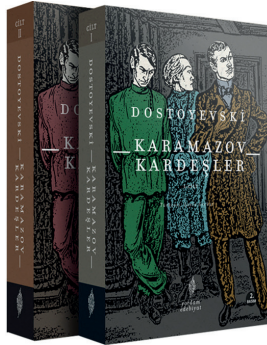
- a-Satirik
- b-Retorik
- c-Linguistik
- d-Literatür

Dostoyevski, Karamazov Kardeşler’de Sanatının Zirvesindedir

Değerli yazarlarımızdan Buket Uzuner, 8 Nisan 2019 tarihli Eğitim Reformu Girişimi Söyleşisi’nde çok güzel ifade etmiş. Usta kalem diyor ki: “Tek mucize vardır hayatta demiştim; o da iyi bir öğretmene rastlamaktır. İyi bir öğretmen, mutlaka okulda olması gerekmiyor. Bu işte, köydeki bir ağabeydir, okuldaki

üst sınıftan bir abladır. Mahallede ailenizden bir büyüktür. Benim ki Atilla İlhan’dı mesela. Çok gençken iyi bir öğretmene rastlarsanız, iyi bir öğretmen orda sizin önünüzü açan yapabilirsin diyen, meraklarınızı törpülemeyen, aksine meraklarınızın önünü açan kişidir. Ondan sonra zaten ortaya

ne çıkacağıını, tıpkı bir çiçek gibi, bilemezsiniz.”

Buket Uzuner'e bütün kalbimle katılıyorum. Benim de hayattaki mucizem, en büyük şansım: Lise birinci sınıftaki edebiyat öğretmenim Cemile Hocam'dı. O yıllarda, edebiyat ve kompozisyon derslerimiz ayrı saatlerde, aynı öğretmen tarafından okutulurdu. Her hafta 4-5 saat edebiyat dersimiz, haftada iki saatte kompozisyon derslerimizde, güzel yazı yazabilme alışkanlığını kazanırdık.

O, tane tane yüksek sesle okuyor ve biz de bu işin sonunun nereye varacağını merak ederek heyecanla yazıyorduk.

Cemile Öğretmen sabırsızlıkla beklediğimiz, güzel kompozisyon derslerimizin birisinde bize adeta sınav yapacakmış gibi, “çocuklar birer kâğıt çıkarın, üzerine adınızı - soyadınızı ve numaranızı yazın” dedikten sonra; satır satır elindeki kitaptan bir bölümü âdeta dikte etmişti. O, tane tane yüksek sesle okuyor ve biz de bu işin sonunun nereye varacağını merak ederek heyecanla yazıyorduk. Yazdığımız bölüm şöyleydi:

“Husuz, hırçın bir kocakarı varmış, günün birinde ölmüş. Ömründe küçük bir hayır bile yapmamış. Şeytanlar kaptıkları gibi ateş

gölüne fırlatmışlar onu. Koruyucu meleği ise durmuş, düşünüyormuş: Ah yaptığı bir iyiliği anımsasam da Tanrı'ya söylesem. Anımsamış sonunda, söylemiş Tanrı'ya: Bir gün bostanından bir baş soğan koparıp dilenciye vermişti. Tanrı şöyle yanıt vermiş: O soğanı al, göldeki kocakarıya uzat, ucundan tutup oradan kurtulmaya çalışsın, başarırsa varsın cennete girsin, soğan koparsa şimdi bulunduğu yerde kalacak kocakarı. Melek kocakarının yanına koşmuş, soğanı uzatmış: Tut ucundan, kadın, tut da orada kurtulmaya çalış. Melek yavaş yavaş dikkatlice çekiyormuş onu gölden, yarı beline dek çekmiş ki...”

Derken Cemile Öğretmen her zamanki kusursuz diksiyonu ile heyecanı vurgulamış ve cümlelerin sonunu getirmeden, aniden durmuştu.

“Çocuklar yazdığınız satırları dikkatli bir şekilde bir daha okuyun.” dedi. Ondandı sonra da “... bu yazının devamını, sizlerden istiyorum, sizce bu okuduğum yazı nasıl devam edecektir; hayal gücünüzü kullanın ve bölümü siz bitirin.” dedi. Dersin sonuna kadar vaktimiz vardı. Serbesttik, istediğimizi yazabilecektik ve inanın, bu serbestlik işin en zor tarafıydı. Hem uyum içinde, yaratıcı olmak hem de güzel bir şekilde, yazının bütünlüğünü bozmayacak şekilde ifade etmemiz istenmişti. Dersin sonunda kâğıtları topladı ve hepimize teşekkür ederek o günün dersini bitirdi. Hepimiz merak ediyorduk. Hayal ettiğimiz

satırlarımız beğenilecek miydi? Hocamız bizi nasıl değerlendirecekti? Yazının devamını en doğru bilen bir arkadaşımız mı en yüksek notu alacaktı?

Heyecanla geçen bir haftanın sonrasında ilk kompozisyon dersimizde, Cemile Öğretmen, kâğıtlarımızı dağıttı ve her birimize yazdığımız satırları okuttu. Kırk kişilik sınıfta neredeyse kırk değişik netice vardı. Cemile Öğretmen her birimizi ayrı ayrı tebrik etti: “Çocuklar beni çok heyecanlandırdınız; çok güzel hayaller, çok değişik heyecanlar yaşattınız bana, bu yaratıcılığınızı, güzel hayal gücünüzü, etkili ifade tarzınızı hiç kaybetmeyin ve hep titizlikle koruyun,” dedikten sonra metnin özgün devamını bizlere okudu. Yazar, parçanın devamında şöyle demişti:

“Göldeki öbür günahkârlar görmüşler onu, kurtulmak için kocakarının eteğine yapışmışlar. Ne var ki, kocakarı hain olduğu için tekmeleme başlamış onları: ‘Beni çekiyor yukarı, sizi değil; soğan benimdi, sizin değil.’ Bunu söyler söylemez soğan kopuvermiş. Kocakarı da gene göle düşmüş, o gün bugündür yanarmış orada. Melek ağlayarak uzaklaşmış yanından.”

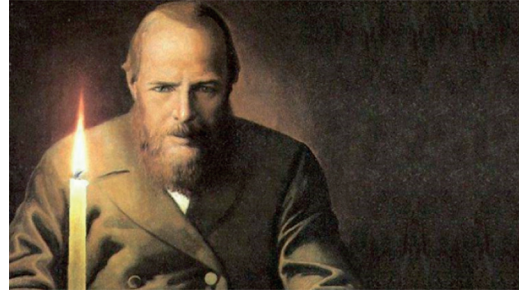
Hiç unutamadığım bu kısa öykü beni etkilemişti. Yıllar sonra, çok büyük bir hayranlık ve merakla Dostoyevski’nin ünlü eseri Karamazov Kardeşler’i okurken Cemile Öğretmen’in yazdığı metnin karşına çıkması beni çok şaşırttı. Evet, okumakta olduğum satırlar, bizim

kompozisyon dersimizde yazdığımız parçaydı. Cemile Öğretmen’in bizlere yazdırdığı pasaj, Karamazov Kardeşler’in ünlü Bir Baş Soğan bölümüydü. Böylece ben öğrencilik yıllarımın lise birinci sınıfında, kim olduğunu bilmeden, Dostoyevski ile tanışmış ve etkisi altında kalmıştım.

Soğan hikâyesi Rusya’da çok ünlüdür, folklorik bir öğedir neredeyse... Hatta, Rusya’daki büyük tarihi yapıtların çatılarındaki soğan başlarının bu öyküden geldiği söylenmektedir.

*

Dostoyevski hiç şüphesiz edebiyat aleminin en büyük yazarlarından birisi, belki de en büyüğü... Büyük ustanın son ve en kapsamlı eseri Karamazov Kardeşler de dünya edebiyatının en önde gelen romanlarından...

Genelde kabul edilen görüş, yazarın yapıtlarını yazılış sırasına göre okumaktır. Ancak onun eserlerinin çok büyük bir özelliği de zamana ayak uydurmasıdır. Herhangi bir gün ve saatte Karamazov Kardeşler’den rastgele bir bölümü açın, önünüze çıkan herhangi bir sayfayı okuyun. O satırlar, o gün sizin his-

setmekte olduğunuz duygularınız için ve sizin için yazılmış gibi durur. Her daim güncel olmasını, yazarın en önemli özelliklerinden birisi olarak kabul ediyorum.

Dostoyevski'nin ilk yapıtı İnsancıklar, onu bir gecede üne kavuşturan eseri olarak çok önemlidir. Ancak, İnsancıklar'ın bir başka özelliği de yıllar sonra romanlarında karşımıza çıkacak ana karakterlerin ve temaların bir çoğunun kökenlerini barındırmasıdır.

İnsancıklar'daki, veremli öğrenci Pokrovski yıllar sonra Suç ve Ceza'nın Ras-kolnikov'u olacaktır. Katip Gorşkov, adını temize çıkarabilmek için taşradan gelmiştir ve ailesi ile birlikte

fakirliğin en dibinde yaşamaktadır. Yoksulluk çukurunda acı çeken bu insanlar, başta Suç ve Ceza'da Marmelodov Ailesi'ne, Karamazov Kardeşler'de yüzbaşının ev halkına gebedir. Romanda betimlenen pis kokan St. Petersburg sokakları, fakir mahalleleri, döküntü evleri, daha sonra Dostoyevski romanlarında sık sık karşılaşılaçağımız perişanlıklardır. İnsancıklar'da anlatılan, ek-selansın Devuşkin'in elini sıkması sahnesi, bireylerin kötü kaderlerinde maddi şeyler kadar manevi şeylerin de önemli olduğunu vurgulanması, Karamazov Kardeşler'de Büyük Engizisyoncu bölümünün ayak izleri gibidir.

24 yaşında, 1846 yılında yazdığı İnsancıklar'da Dostoyevski'nin ilk kahramanı Devuşkin, son romanı Karamazov Kardeşler'de de son kahramanı İvan Karamazov'dur ve her ikisi de, yeryüzündeki hak-sızlıklardan dolayı Tanrı'ya isyan etmektedir.

Devuşkin, sokakta karşılaştığı dilenci kızı, Varvara'ya yazdığı mektubunda anlatır: "Zavallı ür-kek çocuk yuvasından düşmüş bir kuş yavrusu gibi boşuna titreyecek

Karamazov Kardeşler için Dostoyevski, "Bu kitabı dar bir kitle için yazdım ve külliyyatımın doruk noktası olarak görüyorum." der.

soğukta. Elleri, ayakları donacak. Soluğu kesilecek. Biraz sonra öksürmeye başlayacak. Hastalık muzır bir sürüngen gibi yerleşecek göğsüne. Bakımsız, yardımsız, bir köşede ölüp gidecek. Hayat budur işte onlar için! Hayatta neler oluyor görüyorsunuz! Ah Varvaracığım, insanın "Allah rızası için" diyerek dilenen birisinin yanından "Allah versin" deyip geçmesi öyle zor ki!"

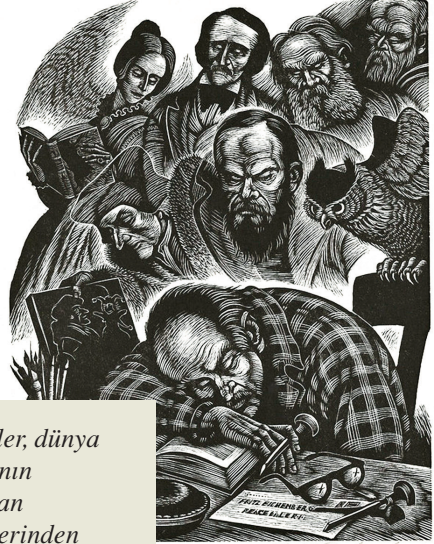
Dostoyevski'nin ilk romanındaki "... zengin ve güçlülere, daha az şanslı kardeşlerine karşı biraz sorumluluk hissetmeleri çağrısı, Devuşki'nin adaletsizliklere isyanı, romanın sonuna doğru Tanrı'ya karşı çekinerek bir isyana dönüşecek

ve bize Dostoyevski'nin bundan sonraki yapıtlarıyla ilgili ipucunu verecektir.

Karamazov Kardeşler için Dostoyevski, "Bu kitabı dar bir kitle için yazdım ve külliyatımın doruk noktası olarak görüyorum." der. Elinde 'Tanrıtanımazlık' ve 'Büyük Bir Günahkârın Yaşamı' isimlerini vermeyi düşündüğü iki romanın taslağı vardır ve Karamazov Kardeşler bu iki taslağın birleşimi sonucu ortaya çıkar. Ayrıca romanın devamını da yazacağını bizlerle paylaşmıştır. Ancak vefatı dolayısıyla Karamazov Kardeşler'in devamı gelmez. Bin sayfalık bu hacimli roman Dostoyevski ile ilgili dini bilgiler, On dokuzuncu asır Rusya'sı ve Hıristiyan geleneği hakkında bilgiler, romanı, sanatını ve yazarı derinden etkileyen kültürel ve dini gelenekler içermektedir. Karakterler, dünya edebiyatının ünlü roman karakterlerinden alıntılar yapmaktadır. Ayrıca yazar, içinde yaşadığı Rusya'ya ve diğer yazılarına da göndermeler yapmaktadır. Yapıtın kritik boyutlarının derinine inebilmek, arka plandaki kurguları çözümlmek ve yazarın felsefi öngörülerini için uzman yardımı gerekebilir.

Northwestern Üniversitesi Rus edebiyatı profesörü Susan McReynolds, Karamazov Kardeşler'i bize şu şekilde tanıtmaktadır: "Bu ro-

manların kahramanlarının (yitirdiği Hıristiyan inancını tekrar bulmaya yola çıkan bir Rus) bazı özellikleri nihai metinde Dmitri, Ivan ve Alyoşa Karamazov arasında paylaşılmıştı. Dostoyevski 1870'te, Büyük Bir Günahkârın Yaşamı hakkındaki planlarını ele alırken şöyle yazmıştı: "Asıl ve her bir bölümde vuku bulacak mesele, hayatım boyunca

Karakterler, dünya edebiyatının ünlü roman karakterlerinden alıntılar yapmaktadır. Ayrıca yazar, içinde yaşadığı Rusya'ya ve diğer yazılarına da göndermeler yapmaktadır.

bilinçli veya bilinçaltında mücadele ettiğim meseledir- Tanrı'nın varlığı." Karamazov Kardeşler'de karşı karşıya kaldığımız bu 'asıl

mesele'nin ana hatları- Tanrı'nın var olup olmadığı ve varsa neden masumların acı çekmelerine müsaade ettiği- Dostoyevski'nin fevkalade sanatsal stratejisi sayesinde anlaşıla-

bilir kılınyor. Roman bizi rasyonel savlarla Ivan'ın Tanrı'nın yaradılışına karşı isyanı veya Zosima'nın imanını tasdik etmesi hakkında menfi veya müspet bir karara zorlamıyor; onun yerine Tanrı'nın yargılanması ve savunması resmedilerek şiirsel olarak ilerliyor.”

Karamazov Kardeşler, bugüne kadar yapılan dünya roman sıralamalarında hep en tepelerde, bir çoğunda da ilk sırada yer almıştır. Dostoyevski bu son romanında bütün bir yaşamın tecrübesini adeta imbikten geçirircesine işlemiş ve gönlünde kopan tüm fırtınaları bizlere sunmuştur. Felsefenin ana konularını cismanileştirmiş, karakterlerde be-denselleştirmiş ve okuyucuyu bir uçtan öbür uca savurmuştur.

Yazar Karamazov Kardeşler'de sizi acabalarla dolu bir dünyada bırakır, şüphenin içine atar ve hep gerilim hattında yürütür. Farklı karakterler arasında sizi dolaştırırken aslında kendi içinizde gezersiniz. Karakterlerini arafta varlıklar olarak sunarken okuyucuyu da berzahta bırakır. Katilin kim olduğunu bilmenize rağmen mahkeme sahnesinde sizi de jüri üyelerinin arasına oturtur ve eldeki verilere

bakarak size de yanlış karar aldirtir. Romanda toplumsal yapı veya sınıfsal bilinç yoktur. Tam tamına insanın kendi içine girer, kendi içindeki cehenneme, içindeki cennete vurgu yapar. İnsanın irrasyonel bir varlık olduğunu, çelişkiler barındırdığını, “hem iyi hem de kötü olduğunu vurgular. Onu için insanın hakiki varlığına dokunmuştur Dostoyevski. İşbu diyalektik içerisinde Dostoyevski bu romanda karakterlerine adaletli davranmaktadır. Hepsine söz hakkı tanır. Kendi iç dünyalarını paylaşabilmeleri için zaman tanır,

mekan sağlar, sınırlama getirmez. Bu adalet okuyucuyu daha da çok baskılar.

Orhan Pamuk şöyle diyor: “Bana göre geçen bin yılın kitabı Dostoyevski'nin Karamazov Kardeşleri'dir. Bu dünyada yaşamın, öteki insanlarla birlikte olmanın ve

öteki dünyayı düşlemenin bütün sorunlarını, neredeyse ansiklopedik bir boyuta varan bir genişlik ve yürekten gelen böylesine sarsıcı bir yoğunlukta dramlaştırabilen bir başka kitap bilmiyorum. (...) Bu roman öylesine bir ahenk ve güçle gidip gelir ki insan, okumanın verebileceği en büyük armağanı alır: Kendi hayat deneyimimizin de insanoğlu-

**Karamazov
Kardeşler, bugüne
kadar yapılan
dünya roman
sıralamalarında
hep en tepelerde,
bir çoğunda da
ilk sırada yer
almıştır.**

nun deneyiminin bir parçası olduğunu derinden hissetmek.”

Karamazov Kardeşler’in asıl edebi varlığı elbette İncil’in ve genel anlamıyla dini edebiyatın varlığıdır. Ancak Karamazov Kardeşler nihayetinde bir laik edebiyat eseridir. Karamazov Kardeşler, Rus ve dünya edebiyatının roman tematiğinde, yapısında ve dokusunda derin izler bırakmıştır.

Rusya’da katıldığım konferans ve edebiyat söyleşilerinde, bazı kişilerin Dostoyevski’den pek haz etmediklerini gözlemlediğimde; hem şaşırmış, hem de sebebini daha iyi anlamıştım. Dostoyevski insanın en gizli, en mahrem noktalarına

Dostoyevski insanın en gizli, en mahrem noktalarına dokunduğu için bizi çıplak dünyayla, içimizdeki korkularla yüz yüze bıraktığı içindir ki büyük yazarın seveni kadar, sevmeyeni de vardır.

dokunduğu için bizi çıplak dünyayla, içimizdeki korkularla yüz yüze bıraktığı içindir ki büyük yazarın seveni kadar, sevmeyeni de vardır. Gerçekten de Dostoyevski insanı huzursuz eder. Ancak, bu huzursuzluğu öyle bir sanat gücü ve öyle güzel bir kalem ustalığıyla yapar, ayrıntıları, ince noktaları öylesine derin işler ki satırların arasında sadece kaybolmakla, inlemekle, kavrumakla kalmaz, iyi bir edebiyat eserinden insanın alabileceği en büyük coşkuyu duyarsınız.

Romanın Büyük Engizisyoncu kısmı (ayrı kitap olarak da basılmaktadır) ve hemen sonrasındaki, Rus Rahibi bölümlerinde Dostoyevski edebiyat sanatının zirvesindedir. Her bir bölümü başlı başına sanat eseridir diyebileceğim bu güzel romanın Temiz Hava’da kısmınınsa gönlümdeki yeri ayrıdır.

Yazımın başında belirttiğim bana edebiyat sanatını sevdiiren Cemile Öğretmen, aynı zamanda benim babaannemdir. Hayatta değer verdiğim, kendime ilke edindiğim bütün güzel duygu ve fikirlerimin ilk sahibi kendisidir. Kendisini her zamanki özlemimle, sevgiyle anıyorum. •

demiraytacbd@gmail.com

(Karamazov Kardeşler yazısı devam edecektir.

Kurtuluş Savaşından
Zeki Sarhan

Önemli Bir Kitap

Türkiye tarihinin en önemli dönemlerinden biri olan Kurtuluş Savaşı'nı anlatan binlerce yayın var. Savaşı askerî, politik, dış ilişkiler açılarından olduğu gibi anılarla anlatan kitapların da ayrı bir önemi bulunuyor.

Kurtuluş Savaşı Türkiye'si'nin sosyolojik yapısını inceleyen kitaplar sınırlıdır. Bunun nedeni Türkiye'de sosyal araştırmalar geleceğinin geç oluşmuş bulunmasıdır. Gene de Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu gibi romanlar, o dönemde yayımlanan gazete yazılarından oluşan Sodom ve Gomore gibi kitaplarda toplumsal yapı ile ilgili

izlenimler edinilebilse de bu kitaplar savaş yılları sosyolojisini bütünüyle vermekten uzaktır. Tek Adam, İkinci Adam gibi monografiler ise Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrası da içinde olmak üzere bir önderin hayatı çevresinde örülmüştür.

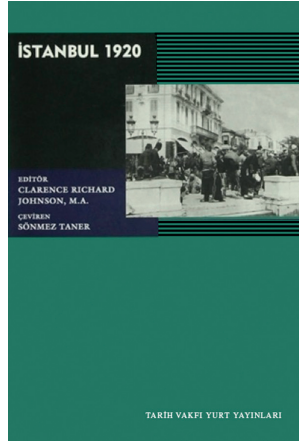
Sözünü edeceğim kitap ise bütün bu yayınlardan ayrılan, başlı başına sosyolojik bir incelemedir ve Türk-

çe'ye çevrilmiş adıyla İstanbul 1920 adını taşıyor. İşin ilginç yanı kitabın Türkler tarafından değil, Amerikalılar tarafından yazılmış olmasıdır.

Türkiye Birinci Dünya Savaşı'nda Amerika ile savaşmadı. Bu nedenle savaş sonrasında ülkenin çeşitli yerlerini, özellikle de İstanbul'u işgal eden ülkeler arasında

ABD yoktur. Yalnız İstanbul'da elçilik görevi yapan Amerikan Yüksek Komiserliği vardır. Bu komiserlik tahmin edilebileceği gibi Türk Amerikan ilişkilerinin yürütülmesinde rol almaktadır. Fakat kitabın yazılmasını sağlayan komiserlik değil, Amerikalılar tarafından İstanbul'da 1863'te açılmış bir özel okul olan Robert Kolej'dir. Devlet okulu Galatasaray'ın Fransızca eğitim yapmasına karşılık Robert Kolej İngilizce eğitim yapmaktadır. Bu okul 1971 yılında Türkiye Devleti'ne bağışlanarak Boğaziçi Üniversitesi adını almıştır ve halen bu adla faaliyet göstermektedir.

Robert Kolej hocalarının öncülüğünde 15 kişilik gönüllü bir grup, İstanbul gibi uluslararası bir kenti Amerikalı okuyuculara tanıtmak için kolları sıvamış, aralarında işbölümü yapmış ve dört dörtlük bir şehir kitabı oluşturmuşlardır. Kitapta anlatıldığı gibi böyle bir

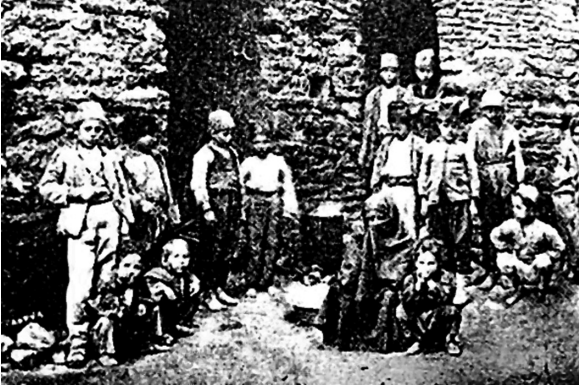
kitabın dünyada örneği pek azdır. Kitaba önsöz yazar Zafer Toprak'ın anlattığına göre o tarihlerde İzmir için de böyle bir çalışma yapılmış ama yayımlanmamıştır.

358 sayfalık, özgün adı Contantinobl Tудay olan kitapta neler vardır? İstanbul'un hemen her şeyi. Robert Kolej Müdürü Calep F.

Gates'in önsözünden sonra kitaba editörlük yapan Clarence Richard Johnson'un "Giriş" bölümünün ardından İstanbul hakkında bilgi verilmeye şehrin tarihinden başlanıyor. Kentin nüfus yapısının nasıl oluştuğu, bunların birbiriyle ilişkileri ve şehrin tarihinde ve yapısında oynadıkları rol, Rum, Yahudi, Ermeni, Türk ve yabancılar olarak ayrı ayrı ele alınıyor ve yüzyıllar içinde şehrin bu açılardan geçirdiği değişim de ihmal edilmiyor. 60 sayfalık bu kapsamlı bölümden sonra kent yönetimi kapsamında valilik, belediye, emniyet örgütü, mahkemeler sağlık yönetimi, bütçe gibi kurumlar anlatılıyor.

"Toplumsal Örgütlenme" bölümünde kiliselerin yönetimi, bunların cemaatleriyle ilişkileri, cemaatlerin faaliyetleri, kulüpler, camiler, tarikatlar (tekkelerinin sayılarına kadar), Yahudi sinagogları ve bunların yardım programlarına kadar sıralanıyor.

“Sanayi Yaşamının Bazı Yönleri” başlıklı bölümde, ücretler, çalışma saatleri gibi ilginç ayrıntılar verildikten sonra, İstanbul’daki mültecilerin durumu ayrıntılı olarak inceleniyor. Amerikan yardım kuruluşları faaliyettedir. O tarihlerde

Cami önünde mülteciler

İstanbul’da mültecilere yardım yapmak için kurulmuş Ermeni, İngiliz, Fransız, Rum, Rus ve Hilali Ahmer gibi Türk kurumları da vardır. Mülteciler nasıl besleniyor ne giyiyor, nasıl konutlarda barınıyorlar, eğitim olanakları nedir? Kitap bu sorulara araştırmaya dayanan yanıtlar veriyor.

Bir savaşın nelere mal olduğunu gösteren olgulardan biri de yetimhanelerin durumudur. Kitap bu konuya özel bir bölüm ayırmıştır. Türk, Rum, Ermeni, Yahudi yetimhanelerinin durumu aslında savaşın her millet için nasıl bir yıkım yarattığına canlı bir örnektir. Benzer bölümlerden biri de başka kitaplarda değinilip geçmekte olan dul kadınlardır. “Yetişkinlerde Suç”un ele alındığı bölüm de öteki bölümler kadar bil-

gilendiricidir. Örneğin, 1920’de Eski Merkez Hapishanesi’yle ilgili istatistikte 1.530 mahkûmun bulunduğu, bunların 1.098’inin Müslüman, 1.057’nin bekâr 841’nin 25 yaşında veya daha düşük yaşta olduğu gibi bilgilere yer veriliyor. Yeni Merkez

Hapishanesi’nde de 717 mahkûm vardır. Bu bölümde İstanbul’da fuhuş olayı da genelevlerde çalışan kadınların sayıları ve bunların milliyetlere göre ayrıntısına varıncaya kadar anlatılıyor. İstanbul’da 1920’deki okullar da ders programlarına, eği-

tim kurumlarının fiziki yapılarına, öğretmen maaşlarına kadar gözler önüne seriliyor.

Kısacası, araştırmacılar, İstanbul Ansiklopedisi denebilecek büyük bir yapıt hazırlamışlardır. Kaynakları ise yazılı belgeler, araştırma yaptıkları kurumlarda uyguladıkları anketler, röportajlar ve gözlemlerdir. Kitap haritalar ve özgün siyah beyaz fotoğraflarla, tablolarla görsel olarak da doyurucudur.

İstanbul 1920, Kurtuluş Savaşımızda vatanın önemli bir bölümü olan İstanbul’u anlatmakla Kurtuluş Savaşı tarihimize de gerçeklere dayanan önemli bir belge bırakmış oluyor. •

zekisarihanbd@gmail.com

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Kenti Kurtlar Sarmıştı

“Kurt Salgını’ nı yazmaya karar verdiğinde, önce kenti anlatmak istemiştin. Pisliği, bırakılmışlığı, çamuru, karanlık yolları, sevgiden yoksun, korkulu insanlarıyla kurtların kol gezdiği büyük bir kentin romanı.” -Peride Celal

Peride Celal, yazı dünyasına çok genç yaşta girdi. Dergilerde, gazetelerde öykülerinin yer alması için az çaba vermemiştii.

1940'ların gazetelerinde tefrika edilen romanları, birbirini izleyen kitapları ona enikonu ün kazandırdı.

Gitgide genişleyen bir okur çevresi de oluştu. Ancak edebiyatçılar bu "pembe romanlar yazarı"nı meslektaşları saymakta oldukça kışkançtı. Örneğin yakınları arasında yer aldığı Nâzım Hikmet, yazdıklarını yalnızca beğenisi, eğitimi sınırlı genç kızlar izliyor diye ona "küçük hanım romancısı" demektedir!

Nâzım Hikmet, yazdıklarını yalnızca beğenisi, eğitimi sınırlı genç kızlar izliyor diye Peride Celal'e "küçük hanım romancısı" demektedir!

Mesleğinin ikinci döneminde Peride Celal'in yazdıkları artık ilk yapıtlarından çok ayrıydı. Bu dönemdeki yapıtları onun (F. H. Dağlarca ile paylaşarak) Sedat Simavi ödülünü almasını, yayıncılığın saygın kuruluşu TÜYAP'ın onur konuğu olmasını sağlayacak, "Kurtlar" romanı da ona "Orhan Kemal Roman Ödülü"nü kazandıracaktı.

Özyaşamın kurmacayla birleştirilmesi anlamına "otofiksiyon" diye adlandırdığı bu romanında bir kadın yazarın yarım yüzyılı aşan süreçte hangi koşullarda ürün verdiğini, nelerle karşılaştığını, yaşama nasıl baktığını anlatıyordu.

Romanda, adını gazetelerde yazdıklarıyla duyurmaya başlamış

kadın yazarı, kitapçı Sarkis, ilk romanını basmak için dükkânına çağırıyor: Sevimli bir Ermeni'ymiş.

"Çok para vereceğim ama, önce 'şöhret olun hele" demiş. Bir Halide Edip olabileceğini söylemiş. Ama bu da yeterli değilmiş. Biraz daha acıklı serüvenler istemiş. "Bizim okuyucu ağlamaya bayılır," demiş!

Bu yüzden de o dönemdeki kendi yapıtlarını, yazarımız,

"Yaşayamadığın sevdaların, tanıyamadığın insanların, atılamadığın serüvenlerin öyküleri... Tutkulu, kösnül kişilerle dolu çoğu," diye eleştiriyor.

"Kurtlar"da yazarın kendisine çok benzeyen bir kadın romancıyla karşı karşıyayız. Artık altmışlarını yaşayan bu yazarın evinde yalnız başına geçirdiği bir güne tanıklık ediyoruz. Anlatıcı 24 saat boyunca önümüze kendi yaşamından sayfalar açıyor. Yazmayı tasarladığı "Kurt Salgını" romanından söz ediyor. O sırada Mine adlı genç kızla ilgili uzun öykü üzerinde çalışmaktadır. "Kurtlar" romanındaki romancının "Kurt Salgını" adlı romanı, Mine'nin öyküsü karşılıklı aynalara yansımış içiçe görüntüler gibi birbirini tamamlayarak 2. Abdülhamit

döneminden 1980'lere uzanan dönemin insanlarını, toplumsal çalkantılarını, sorunlarını, siyaset, sanat dünyasını dile getirmektedir.

Öyküdeki Mine, yazar-anlatıcıyla çok benzeyen bir yaşamöyküsüne sahiptir, onunla neredeyse ortak kişilik çizgileri taşır.

Yazarlığa hevesli genç kıza koruyucu elini uzatmış görünen anlatıcı (romandaki yazar), Mine'yi Babıali'de Peride Celal'in kendisinin de bol karşılaştığı sıkıntılardan uzak tutma, ona "masum, doğal, dirençli, cesur ve sağlıklı" bir kimlik kazandırma çabasındadır. Ancak toplumun, kültür-sanat dünyasının yaşayageldiği değişmeyen sıkıntılar, üzücü olaylar yüzünden yazarın bu isteği bir türlü gerçeklesemeyecek, bu nedenle de "Ağacın

Üstündeki Ev" öyküsü çöp sepetini boylayacaktır.

Romandaki romancının yazmayı tasarladığı ama bir türlü tamamlamadığı asıl büyük yapıtı, "Kurt Sılgını" adlı romandır.

Bunalım içindeki yaşlı kadın, uzayan gece boyunca yalnızlığını içkiyle paylaşıp geçmişiyile hesaplaşırken, "Kurt Sılgını" romanı da sık sık gündeme gelir:

"Senin yapmak istediğin, romancının yaşam boyunca hayalle gerçek arasında gidip gelerek çektiği çileyi anlatmak; kurtlarla çevrili, yozlaşmış büyük bir kentin çukurunda, yalnız bir kadının kendi kendisiyle hesaplaşması, böyle bir şeyler..."

"Kurt Sılgını" nı yazmaya karar verdiğinde, önce kenti anlatmak istemiştin. Pisliği, bırakılmışlığı, çamuru, karanlık yolları, sevgiden yoksun, korkulu insanlarıyla kurtların kol gezdiği büyük bir kentin romanı."

Böyle bir ortamda bütün bireylerin teker teker kurtlaşması da kaçınılmaz olacaktır:

"İnsanların yükselme tutkusunu, onları kurtlaştırmakta en büyük etken belki de. Kurt postu altında önlerine çıkanları, karşı

"Kurtlar" da yazarın kendisine çok benzeyen bir kadın romancıyla karşı karşıyayız.

koymaya çabalayanları basıp geçerek, gerektiğinde koyun gibi gırtlardan parçalıyorlar.”

“Yaşadığımız korkunç dönemi saptayacak bir belgesel yazmak istiyorum ve daha hazır değilim,” diyen yazar sonuçta yenilgiyi kabul edecek, “Ağacın Üstündeki Ev” gibi “Kurt Salgını” da yazılmadan kalacaktır.

Peride Celal

500 sayfayı aşan “Kurtlar” romanı boyunca kimi devlet örgütü içinde çalıp çırpan, kimi devlete yaslanarak çıkar sağlayan, kimi de çevresindekileri sömüren çıkarıcılar görülmektedir. Çelebioğlu Ailesi'nin en eski üyesi olarak tanıdığımız Osmanlı paşası, “Musul, Medine, Bağdat gümrüklerinde küpünü doldurup İstanbul'un en güzel tepelerinden birine Pembe Konağı diken bir hursuz” diye tanıtılmıştır.

Basın, edebiyat çevresinin 1930'lardan sonraki yarım yüzyıl içinde ün salmış kalem sahipleri, türlü özellikleri öne çıkarılarak canlandırılmıştır.

“Romancı için en kahredici olay, yakınlarının, durmadan sayfaları karıştırıp yazılanı değil, yazarı araştırmalarıdır!”

Peride Celal Türkiye'nin Bern Basın Ataşeliği'nde üç yıl sekreterlik görevinde bulunmuştu. Bu dönemde tanıyıp etkilendiği büyükelçi Yakup Kadri Karaosmanoğlu, roman kahramanlarıyla zaman zaman karşı karşıya getirdiği Ahmet Hamdi Tanpınar, Asaf Halet Çelebi, Halide

Edip Adıvar'la ilgili olarak anlatılanlar romanın ilginç sayfalarını oluşturmaktadır.

Tanınmış kişileri roman çerçevesine yerleştirirken çoğunlukla onlara büsbütün başka adlar verdiği de olmuştur. Kimi zaman “Li, D., F., M., Küçük

Hoca, Yazar, Şair'in arkadaşı köşe yazarı” gibi işaretler, örtük adlar, anlatımlar kullanmıştır.

Peride Celal bu adlar arkasındaki gerçek kişilerin araştırılmasından, tedirgin olduğunu sık sık dile getirmiştir:

“Romancı için en kahredici olay, yakınlarının, durmadan sayfaları karıştırıp yazılanı değil, yazarı araştırmalarıdır!”

Ne var ki anlatı kişilerinden biri olan “Şair”in kimliğinin neredeyse apaçık sergilenmesinde sanki sakınca görülmemiştir:

Anlatıcı-romancı da, Peride Celal'in kendisi gibi Nâzım Hikmet'le

yakın ilişkiler içinde olmuştur. Şair'in cezaevinden çıktıktan sonra evlendiği M. ile de yakın dosttur. İlerlemiş yaşında askere alınmak istendiğinde, dışardaki işlerini düzenledikten sonra askerlik şubesine teslim olmak için Şair yasal izin istemiş, anlatıcı ona kefil olmuştur. Ardından Şair'in yasadışı yolla yurtdışına çıkması kadın yazarın başını derde sokmuş, bu dönemde ağır baskılarla karşılaşmıştır!..

Romanda basın-edebiyat yaşamının çevresi Babîâlî'dir. Bu çevredекiler yalnız kendilerinin egemen olduğu bir dünyaya sahip olmaya çabalamaktadır. Onlar da kurtlardan farksızdır: Daha aşağıdakileri ezmeye, onların sırtından geçinmeye, onları yok etmeye çalışırlar:

“Kitabı gazetenin sahibi, üç kardeşten birinin önüne koyuyorsunuz. Yokuşta cimriliği ile nam salmış, güleç yüzlü bir adam. Sevecen bakışlarla bakıyor yüzüne, gençliğine, yaptığı işe acır gibi. ‘Satır bir kuruş. Ödeme forma başına. Peşinat yok,’ ” diye kestirip atıverir!

Kadının toplumsal konumu, aile içinde, taşrada ve kentte onu kuşatan güçlükler aydınların dünyasında da başka türlü değildir. Edebiyat dünyasında “yazar” olarak değil öncelikle “kadın” olarak algılanması bu sorunların başındadır:

“Babîâlî de romanların, öykülerinle değil, kadınlığınla ilgi topladığını, kadınların hangi meslekte,

nerede olursa olsun dişiliklerinin önde geldiğini, çünkü erkeklerin çoğunun birer kurnaz kurt olduğunu...” sık sık vurgular.

Romanda 1940'lar, Atatürk'ün ölümü sonrası, kurtların palazlanmaya başladığı yıllar diye tanımlanır.

Yazarın en yakın çevresini oluşturan üçlüden gazeteci Li, işten çıkarılmış, kitapları toplatılmıştır. Telefonları dinlenir. Dergilere uydurma bir adla sanat yazıları yazmakta ansiklopedilere çeviriler yapmaktadır.

Romanda 1940'lar, Atatürk'ün ölümü sonrası, kurtların palazlanmaya başladığı yıllar diye tanımlanır.

Kitabında kurtların egemen olmaya başladığı yıkımın başlangıcını, “1940'ların ilk yarısını kapsayan savaş yılları korkunç bir enflasyon, ona bağlı baş döndürücü vurgunculuk yılları” diye anlatmıştır.

Üçlüdeki dostlardan Küçük Hoca, gerçek yaşamda ilerici bir arkeoloji profesörüdür. Geleceğin karanlık yüzünü dile getirerek aydınları uyarır:

“ ‘Bu ülke yoksul, bu toplum geri kalmış. Şimdi de théocratique bir yola saplandı! diyor, ‘Atatürk ilkeleri, demokrasi! Uzaklaşıyoruz gitgide... Daha kötü olmayalım,

olmamak için aklımızı kullanalım, çaba gösterelim.’ ”

Üçlünün sonuncu ayağı, Fran-
sa’da doktorasını yapmış bir hukuk-
çudur. Sağcı bir doçentin muhbirliği
yüzünden üniversiteden uzaklaştırıl-
mış bir yazardır. Anlatıcı ona gönül
yakınlığı duymaktadır:

*“O başka biri. Gerçekdişi,
Çehov öykülerinden çıkmış
gibi, belki de Kafka’ dan!
Gizemli bir kişiliği var. Seni
başından beri meraklandırıan,
kimi zaman ürküten...”* diye
tanımlar. Yaşam kavgasını ve
inandığı toplum düşüncesini
alını açık yürüten bir hümanisttir.
Yaşamını kazanmak için yaptığı
çevirilerin birkaç sayfasına yardım
eden dostlarının adlarını üste, kendi
imzasını alta koyarmış. Bu önder
aydının Vedat Günyol olduğunu, bir
söyleşisinde Peride Celal’in kendisi
açıklamıştır.

Romanın konusu olan 24 saat bo-
yunca “kurtlar”la ilgili izlenim-
ler, çağrışımlar gitgide artar:

*“Kurtlar, doğaya da dişlerini
taktılar. Kenti kurtlardan kimse kur-
taramaz artık.”*

*“Önceki gece kurtların şöleni
vardı ve ateş yakmak için komşu ev-
lerden birine girip kitaplığını talan
ettiler. Kitapları kamyonla götürüp
tepelere yaktılar.”*

*“Kent ulumalarla inliyordu.
Kurtlaşmamak için direnen kimseye*

yer yoktu aralarında.”

*“Aydın düşmanlığı, salgın
hastalık gibi kurtlardan halka bu-
laşmaya başlamıştı. (...) Yavaştan
alışmaya başlamıştı kent, kurt sal-
gınına. Suçlular ne aramıyor, ne de
tutulaniyordu.”*

“Kent ulumalarla inliyordu. Kurtlaşmamak için direnen kimseye yer yoktu aralarında.”

Şu satırlar yapıtın ilginç bir
kahramanı, anlatıcının teyzekızı,
rol modeli, rakibi, ağır hasta Nilü-
fer’in, ölmeden hemen önce yazdığı
mektuptadır:

*“ ‘Kurt Salgını’ üstüne konuşur-
ken, yeni romanda kendini arayan
bir kadını anlatmak istediğini söyle-
miştin. Ben de içimden gülmüştüm:
‘Şuna bak Kurtların arasında kuzu
sanıyor kendini’, diye. Kurtların en
korkuncu teyzekızım benim.”*

Basın-edebiyat dünyasının da
içinde yer aldığı topluma ayrın-
tılılarıyla tanıklık eden “Kurtlar”
romanındaki bu karanlık görüntü
Küçük Hoca’nın umutlu direnişiyile
aydınlanmaktadır:

*“On yıl, yirmi yıl” diyor,
“Her şey değişecek, kurtları
susturacağız.”*

konurertopbd@gmail.com

Önemli olan yaşamak değildir, başarmak hiç değildir.

Önemli olan insan kalmayı bilmektir. **-George Orwell**

Anka
Berk Yüksel

Okültizm ve Teozofi

*"Yolun kendisi olmadan
yolu takip edemezsin."*

H.P. Blavatsky

Okültizm, geçmiş çağlarda doğa, insan ve evren ilişkileriyle ezoterik gelenekler yoluyla edinilmiş derin bilgiler bütünü olarak tanımlanır. Latince "gizlemek, saklamak" anlamına gelen "occulere" sözcüğünden gelen, "gizli, saklı" anlamındaki "occultus" sözcüğünden türetilmiş olup, "gizli ve saklı olanın bilgisi" anlamına gelir. »

Alev Alatlı "Ruhların dünyasına ve kâinatın sırlarına dair batını bilgileri temel alan teoriler, uygulamalar ve ritüeller olarak tarif ediliyor." der. Gizli bilimler de denilen okültizmin kapsadığı alanlar arasında maji, simya, astroloji, nümeroloji, sembolizm, kâhinlik sayılabilir. Okültistler içinde en tanınmış simalar Eliphas Lévi (1810-1875), Paracelsus (1493-1541), Papus (1856-1916) ve Nostradamus (1501-1566) sayılabilir."

Okültizm kelimesinin Türkçe karşılığı "gizli bilim, gizlilik" olarak ifade edilmektedir. Gizli bilimler denilince, eski geleneğin devamını sağlayan ezoterik (batını) doktrin anlaşılmaktadır.

Okültizmin üç ana yasası vardır: **Tek tanrı; tekâmül ve tekrar doğuş.**

Ezoterik bilgiler denildiği zaman, herkese açıklanmayan, ancak belli eğitimlerden geçip o bilgileri almaya hak kazanmış kişilere verilen bilgiler kastedilmektedir.

Okültizmin üç ana yasası vardır: Tek tanrı; tekâmül ve tekrar doğuş. Bu esaslar üzerine inşa edilmiş inceleme ve araştırma konuları şöyle sıralanabilir: Ölüm ötesinde ne vardır? Nereden gelip nereye gidiyoruz? Bu dünyadaki hayat tarzımız ne olmalıdır? Kendi kendimizi ıslah edebilir miyiz? Doğa kuvvetlerin-

den yararlanmayı nasıl başarırız?

Görünen, görünmeyenin tezahürüdür. Her şeyin kökenindeki temel hakikat budur. Bu ilkedен hareketle görünenden yola çıkarak, 'görünmeyen' esas güce, ana sebebe doğru uzanmaya çalışmaktadırlar. Eflatun'un "idea"ları, Jung'un "arketip"leri ve daha pek çokları bu görünmeyen ilkeleri ifade etmektedirler.

Okültizmin üç ana esası şöyle sıralanabilir:

- 1-Tanrı, **ilkeler** koymuştur.
- 2-Doğadaki tüm olaylar, bu **ilahi ilkeler** dâhilinde meydana gelir.
- 3- İnsan doğadaki olaylarla **ilahi ilkeler** arasındaki orantıları tanımlama çalışarak yasaları araştırır.

Teozofi ise (Teos-Tanrı, Sofi=Bilgelik) Yunanca Tanrı bilgeliği ve ilahi hikmet anlamına gelir.

Teozofi denildiğinde, öncelikle, kaynağını esas olarak Hint mistisizminin insan ile evren ve Tanrı arasındaki ilişkileri açıklayan felsefesi denebilecek Hint teozofisinden almış olmakla birlikte, Batı teozofisi aklı gelir. Batı teozofisi bir yandan okült gelenek, diğer yandan Doğu gelenekleri üzerine kurulmuş, ezoterik bilgilerden yararlanan felsefi bir sistemdir. Teozofiyi Batı'da kurumsallaştıran kişi H.P. Blavatsky'dir. Teozofi de denilen Teozofi, bir başka tanımlamayla, tüm din ve inançların 'İlahi'yi bulmak, ulaşmak için olduğunu öngören ve böylece her din ve inancın hakikatın bir

Helena Petrovna
Blavatsky ve kitabı
The Secret Doktrine

ken, ikinci cildi “Anthropogenesis” insan ırkının devinimleri, yedi kök

ırk ve yedi alt kök ırklar, Lemuria (Mu) ve Atlantis gibi kayıp uygarlıklar, reenkarnasyon ile insanların ruhsal ve psişik tekamülünü anlatmaktadır. Kitabın tamamı Tibet manasturlarından edinilen

“Dyzan Stanza”ları diye adı geçen kadim bir kutsal metnin satır satır açıklanmasıdır.

bölümüne sahip olduğunu ileri süren düşünceler bütünüdür. Teozofi, tutarlı bir düşünce sistemi olarak, Helena Petrovna Blavatsky'nin çalışmalarından geliştirilmiştir. Henry Steel Olcott, William Quan Judge ile birlikte Blavatsky, 1875'te Teozofi Derneği'ni kurmuştur. “Cemiyetin üç amacı vardır: Evrensel insan kardeşliğini kurmak, kadim din, felsefe ve bilimlerini araştırmak ve açıklamak, doğa kanunlarını araştırmak ve insan içinde potansiyel olarak yatan ilahi güçlerini geliştirmek.

H. P. Blavatsky'nin en önemli eseri 1888'de yayınlanan "The Secret Doctrine"(Gizli Doktrin)dir. Gizli Doktrin'in ilk cildi “Cosmogogenesis”, evrenin yaratılışı, yapısı ve arkasındaki kozmik yasaları anlatır-

Evrendeki her şey, kendine özgün egemenlik veya bilinç alanındadır aralarında karışıklık ve çok özel evrensel nedenler dışında ilişki olmaz çünkü özgünlük geçerlidir. Her bilinç düzeyi kendi türünde ve farkındalık planında var olur.

İnisiyatik öğretilerde temel olarak üç esas konu vardır: Tanrı, İnsan, Doğa. Diğer tüm konular bunlar arasındaki ilişkilerin derecelerinin ve niteliklerinin araştırılmasıdır. Dünya bilim tarihinde buluş sahiplerinin çoğu ezoterik akımlara dahil insanlardır, çünkü sebepleri araştırırlar. Dolayısıyla modern matematiğin, modern fiziğin arkasında da güçlü bir ezoterizm vardır.

Ezoterik bilginin hedefi, kişinin

Gerçek insan her yolu araştırır.

Ruhunun çıktığı bu uzun spiritüel yolculukta ihtiyacı olan tamamlanma için her fikre açıktır, ön yargı ile yaklaşmaz.

kendi Tanrısallığına kavuşarak zaten bir olduğunu anlaması, bir diğer deyişle özne ve nesne arasındaki uzaklığın geçici bir süre için de olsa ortadan kalkmasıdır. Okült bilgi ise, madde ve dünya olayları üzerinde etkili birtakım güçler elde etmeye ve bunları uygulamaya yöneliktir.”

Teozofinin temel eserleri halen Tokumaya değer ve ortaya koyduğu gerçekler zamanının çok ötesindedir. Duyusal dünyanın ötesine uzanan yolları arayanlar gelişigüzel dolanmayacaklardır. Bu yolların yolcuları zaman zaman kaybolda da olduğundan, görüldüğünden fazlası olmayı hissetmiş ve arayışa geçmiş az sayıda kimsedirler.

Büyü, fal ve kehanet çalışmaları haline gelen bir okültizmin sonu her zaman hüsrandır. Simyacı kendi üzerinde çalışır, kendini tanımak için çabalar. Evreni, doğayı, insanı öğrenmek ister. Pek çok farklı kaynağı kullanarak, kendi stilini yaratma sanatının ustasıdır. Eklektik bir bakış açısı ile hakikati ezoterik

bakış açısıyla arar. Bilginin saklı olduğu perdeleri teker teker açmak ister. Bilginin on katmanda açılışına Kabala’da Sefirot denmektedir. Teozofi ve okültizm farklı ancak özde birbirine yakın yollardır. Gerçek insan her yolu araştırır. Ruhunun çıktığı bu uzun spiritüel yolculukta katman katman merkeze doğru ilerleme gayretini gösterirken ihtiyacı olan tamamlanma için her fikre açıktır, ön yargı ile yaklaşmaz. Bir yolun koşulsuz takipçisi olup diğer yolları yok saymaz. Kendi bileşiminde kendi yolunu kendi ihtiyacına göre kendi çizer. Kendine yardımcı olacak avadanlıkları çok geniş olan seçeneklerinden temin eder.

Rene Guenon: “*Rönesans sonrası bütün buluşlar, bilim denen şey, aslında ezoterizmin bulunduğu fakat tadında bıraktığı şeylerdir.*” •

berkyukselbd@gmail.com

Kaynakça: Okültizm; Ege Meta Yayınları / Büyünün, Cadılığın ve Okültizmin Tarihi; W. B. Crow / Sessizliğin Sesi”; H.P. Blavatsky, / Okültizm - Tarih Boyunca Gizli Bilimler”; M. Reşat Güner / Teozofi Nedir?”; Helena Petrovna Blavatsky / Teozofi”; Rudolf Steiner, / Ezoterizm Kavramına İlişkin Değerlendirmeler; Ezoterizme Genel Bir Giriş”; Refik Algan

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Sizi bilmem
ama ben sıradan
günleri severim.

Hani, “Günlerin nasıl geçiyor?”
ya da “Görüşmeyeli neler yaptın?” sorularına pek çok kişi biraz sitemkâr bir şekilde “Ne olsun, sıradan günler işte! İşe-okula git, eve gel, ye, iç yat, uyu derken geçiyor günler..” Ya da “Çok sıkıcı, tüm gün evde tıklıp kaldım.” diye yanıt verir ya, o günlerden söz ediyorum. Bu yanıtlarda günlerin monotonluğu vurgulanır üstü kapalı olarak. »

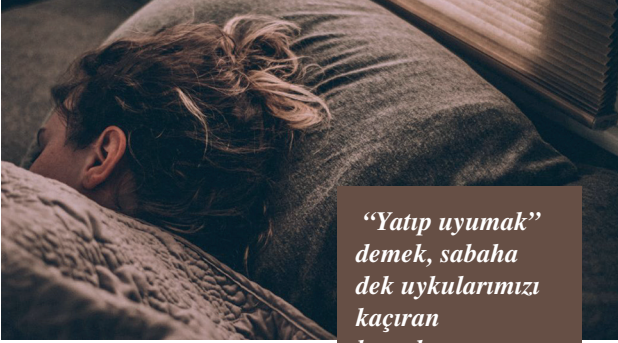
Sıradan Günler

Sürekli aynı yerler, aynı yollar, aynı insanlar derken rutine dönmüşen yaşamdan bıkkınlık gizlidir o yanıtlarda.

Ne yazık ki, “sıradan” dediğimiz günlerin değeri çok geç anlaşılır.

Oysa işe gitmek, okula gitmek demek, çalışmakta olduğumuz bir işimiz, okuduğumuz okulumuz var diye şanslıyız demektir.

*“Yatıp uyumak”
demek, sabaha
dek uykularımızı
kaçıran
kaygılarımız,
düşünmek zorunda
olduğumuz büyük
sorunlarımız,
ağrıdan sızlayan
bedenimiz yok
demektir.*

“Ye, iç, yat” demek, karnımızı doyuracak kadar şanslı ve yiyebilecek, içebilecek kadar sağlıklıyız demektir. “Yatıp uyumak” demek, sabaha dek uykularımızı kaçırarak kaygılarımız, düşünmek zorunda olduğumuz büyük sorunlarımız, ağrıdan sızlayan bedenimiz yok demektir.

“Evde tıklıp kalmak” demek, başımızı sokacak bir evimiz, kirayı ödeyebilecek gücümüz var demektir.

Sıradan günler hep yanı başımızda olan, bizi mutlu etmek için elinden gelen her şeyi yapan ve yaptıklarını gözümüzün içine sokmayan, hayatımıza kattıklarını doğal

hakkımızmış gibi bize sunan, “o hep sonsuza dek bizim yanımızda olacak” duygusuyla zaman zaman hırpaladığımız, nazlandığımız, bir gün aniden yitirdiğimizde ardından asla doldurulamaz koca bir boşluk bırakan sevdiğimiz gibidir.

Evet, “sıradan” dediğimiz günlerin değerini de yaşarken bilmiyoruz

ne yazık ki.

İnsan, ne yazık ki, sevdikleri ya da kendisi ciddi bir sağlık sorununu yaşarken, ekonomik sıkıntılar içinde kirayı nasıl ödeyeceği, eve nasıl ekme

götürebileceği konusunda kaygılandığında, beklenmedik felaketlerle karşı karşıya kaldığında anlıyor “sıradan” günlerin aslında en

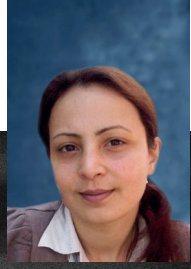
özel günler olduğunu.

Sevdiklerimiz yanımızda sağ ve sağlıklıysa, akıl ve beden sağlığımız yerindeyse, kafamızı sokacak bir evimiz varsa, karnımız tok, yatağımızda huzur içinde uyuyabiliyorsak ne mutlu bize!

Bana “Ne var, ne yok?” diye sorarsanız, yanıtım hazır:

“Sıradan günlerin tadını çıkaracak kadar şanslıyım.” Ya siz? •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Neden 'can sıkıntısı tanrısı'na tapiyorum?

Saat sabahın altı buçuğu ve yine iş başındayım. Bu okuduğunuz yazıyı yazıyorum.

Her sabah güneş doğarken yazı yazmak için masama oturuyorum. Yüzüme takındığım ciddi bir ifadeyle planlı bir biçimde yazmaktan söz ediyorum. Bu bir oyun değil. Bunu acayıplık olsun diye yapmıyorum. Para için de (çoğunlukla) yapmıyorum. Keyif almak için de...

Yapıyorum çünkü yapmam gerekiyor. Yapıyorum çünkü yöneticiler yöneticilik yapar, doktorlar doktorluk ve yazarlar da yazar. Yapıyorum çünkü eğer bugün yazmazsam, yarın

da yazmamak için mutlaka bir neden bulacağım. Ve bu da kaçınılmaz olarak zincirleme bir "yarın yaparım" reaksiyonu başlatabilir.

Bazen yazma süreci aslında günümün en sıkıcı bölümlerinden biridir. Ve bu pratik sayesinde, aslına bakarsanız can sıkıntısı hissini sevmeye başladım. Can sıkıntısı tanrısına tapiyorum! Sıkılmayı seviyorum. Ve insanların benim sıkıcı olduğumu düşünmelerini de seviyorum. »

Bu mantığa aykırı bir durumdur ve karşı kültürdür. Çünkü kimse can sıkıntısını istemez ve hiç kimse sıkıcı biri olarak nitelendirilmek de istemez. Fakat ben seviyorum. İnsanlığın tarih boyunca icat ettiği şeylerin pek çoğu, bir biçimde can sıkıntısını gidermek için olmuştur. Yine de ben can sıkıntısından yanayım. Öyle ki kendime “yaşayan en sıkıcı adam” adını verdim.

Duyusal yoksunluk (izolasyon) tankı

Sıkılmak ne demektir? Pek çok insan bunun “yapacak hiçbir şey olmaması” anlamına geldiğini düşünür. Ya da heyecan verici hiçbir şeyin olmaması. Çoğu insan bunun yetersiz uyarım anlamına geldiğine inanarak, bir şeylerin bu durumu değiştirmesini umar ve bekler.

Yine çoğu insan can sıkıntısının yaratıcılıkla çeliştiğini düşünür. Bana göre, hiçbir şey gerçeğe bu denli aykırı olamaz. Sıkılmaya başlamanız, zihninizin size düşünecek eğ-

lenceli şeylerin tükendiğini söyleme yoludur. Zihninizdeki çizgi romanda ‘son’ yazısını gördünüz. Müzik durdu. Zihninizdeki projektörde son sahne belirdi ve şimdi tiyatrodaki kalabalık ayrılmak için yerlerinden kalkıyor. Fakat siz arka sırada sıkışmış durumdasınız. Can sıkıntısı, Facebook’taki haber akışınızı en sonuna kadar kaydırıp artık görecek başka içerik olmadığını fark etmek gibidir.

Ben buna ‘kurtulmak’ diyorum. Bu yetersiz uyarım hissini, duyuusal yoksunluk tankının içindeykenki denli güçlü bir biçimde hiç hissetmemiştim. Duyusal yoksunluk tankı, tamamıyla ses ve ışık geçirmez, vücut sıcaklığımızda ısıtılan tuzlu

suyla dolu bir havuzdur. İçine girdiğinizde, vücudunuz suyun üzerinde yüzerken, midenizin guruldaması, kalbinizin atması ve zihninizdeki düşünceler dışında başka hiçbir şey hissetmezsiniz. Bu, bir yetişkinin tecrübe edebileceği anne rahmine en yakın ortamdır. Ve korkunç derecede sıkıcıdır.

İlk yarım saat boyunca zihniniz susmayacak. Bu tankın içinde kendinizle baş başa yüzmek, bir akıl hastasıyla hücreye kapatılmak gibi-

dir. Bitmek bilmez bir gevezelik!

Fakat bir süre sonra, ne olursa olsun tankın içinde kalmanız gerektiğini fark ettiğiniz zaman, ürpertici bir sakinlik duygusu başlar. Ve ardından fikirler yağmaya başlar. Bir fikir sağanağı...

Bir süredir bu yaratıcı patlamalara yol açan sıkılma duygusunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışıyorum. Ve bunu ifade etmek gerçekten zordu. Fakat şimdi can sıkıntısını anlamada ilerleme kaydettiğimi düşünüyorum.

Can sıkıntısı, beyninizin, dikkat dağıtıcılardan kopma lüksüne erişmesidir. Budur. Yaptığımız şeylerin çoğu, dikkatimizi dağıtmak yoluyla can sıkıntısını yaşamımızdan çıkarma çabasıdır. Amaçsızca sosyal medyada dolanır, bize biraz dopamin salgılayacak bir şeyler ararız. “İçimizdeki” can sıkıntısını susturmak için kulağımıza kulaklıklarımızı yerleştiririz ve zaman geçirmek için videolar izleriz.

Peki ya can sıkıntısını benimsersek ne olur? İçimizde bizi rahatsız eden tüm sıkıntı duygusuyla oturduğumuzda ve onu bastırmak için bir şeylerin sesini açmadan öylece durduğumuzda ne olur?

Can sıkıntısı, tüm dikkat dağıtıcılar kaybolduğu için içimizde

bir boşluk yaratıyor. Dış dünya ile düşünceleriniz arasında oluşan bu sessiz “hiçlik” boşluğu, beyninizi yaratıcı olmak için özgür kılmanın ilk adımıdır. Düşüncelerinizin gerçek anlamda dış etkililerle kirlenmediği ve saf olduğu tek yer orasıdır. Bu düşünceler gerçekten size aittir. Bu boşluk, sizin “siz” olduğunuz yerdir. “Hiçbir şey yapmanın” düş kırıklığı yerine, orada muhtemelen sonsuz sayıda yeni fikir ve ilham bulacaksınız.

Can sıkıntısı, beyninizin, dikkat dağıtıcılardan kopma lüksüne erişmesidir. Yaptığımız şeylerin çoğu, dikkatimizi dağıtmak yoluyla can sıkıntısını yaşamımızdan çıkarma çabasıdır.

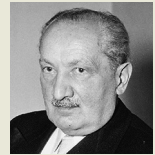
Can sıkıntısının, dinginliğin başka bir söyleniş biçimi olduğuna inanıyorum. Ve hepimizin biraz dinlenliğe gereksinimi yok mu? •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: “Why I Worship The God of Boredom”, Daniel Dipiazza, under30ceo.com, 3 Ekim 2016

Can sıkıntısı bizi zaman ve varlık problemine götüren bir araç olarak, aynı zamanda bir fırsattır da.

Martin Heidegger

Gezdike Gördükçe
zlen Şen Toker

Küçük bir festival kenti:

Tecklenburg

12. yüzyılda Almanya'da Teutoburg Ormanı'nın batısındaki bölgede "Tecklenburg Kontluğu" yer alıyordu. Bir kalesi ile 19. yüzyıla kadar bir kontluk olan ve bir zamanlar aristokrat ailelerin yaşadığı kasaba ve çevresi, günümüzde turistik bir bölgeye dönüşerek "Festival Kenti" anlamına gelen "Die Festspieltadt" olarak adlandırılmış. 10.000 kişilik nüfusu ile aslında kentten çok kasabayı andıran Tecklenburg, bu adı merkezinde ve yıkılmış kalesindeki açık hava tiyatrosunda düzenlenen konser, müzikal,

Tecklenburg kalesi

tiyatro ve etkinliklerden alıyor. 2.300 kişilik kapasitesiyle ülkenin en büyük açık hava tiyatrolarından birine ev sahipliği yapan kasaba, tarihi merkezindeki otel, restoran, kafe ve mağazaları, kaplıca merkezi, çevredeki yürüyüş ve bisiklet rotaları ile her yıl pek çok ziyaretçiyi ağırlıyor.

Ben de Münster kentinden yaptığım günübürlük bir ziyaret ile Tecklenburg'un tarihi merkezini geziyorum. Yemyeşil bir vadideki kaplıca merkezinin geniş parkında,

dev ağaçların, şifalı bitkilerin, gelinciklerin, mor ve pembe çiçeklerin arasında dolaşıyorum. Ortasında 400 yaşında bir ıhlamur ağacının bulunduğu kasaba meydanına yürüyorum. Meydandaki Otto Modersohn Müzesi, 17. yüzyılda yapılmış ve restore edildikten sonra 2015 yılında kapılarını müze olarak açmış güzel bir binada yer alıyor. Alman

manzara resminin önemli bir temsilcisi olan Modersohn'un resim, çizim ve eskizlerinin sergilendiği müzenin önünden devam ederek 19. yüzyılda Tecklenburg'da hakim olarak çalışan kardeşine yaptığı ziyaretlerde ona ilham veren kasabanın dar sokaklarına giriyorum. Bu sokaklardaki 16. ve 17. yüzyıllardan kalma, beyaza boyanmış, yarı ahşap evler beni sanki yüzyıllar öncesine götürüyor. Kafe, mağaza, restoran ve otellerin olduğu caddeden, kilisenin yanından geçerek yerdeki parke

Kasaba meydanı

Otto Modersohn Müzesi

taşları arasına dizilmiş, üzerinde oyuncak bebek kafası resimleri olan renkli taşları takip etmek beni Oyuncak Bebek Müzesi'ne getiriyor. Oyuncak bebek ve oyuncak bebek evlerinden oluşan, bölgenin en değerli oyuncak bebek koleksiyonlarından birinin sergilendiği bu müzenin önünden devam ederek kültür merkezi, Wier Kulesi ve açık hava tiyatrosuna geliyor, oradaki bir üzüm bağının yanında oturup dinleniyorum.

Tecklenburg küçük bir kasaba olmasına rağmen turistlere pek çok seçenek sunuyor. Açık hava tiyatrosundaki etkinlikler, müzeler, kaplıca parkında düzenlenen şifalı bitki ve yürüyüş turları, kaplıca merkezindeki sağlık uygulamalarına ek olarak bölgede çok sayıda yürüyüş ve bisiklet rotası bulunuyor. Kasabanın dışındaki bölgede etrafı içi su dolu bir hendekle çevrili

Haus Marck Kalesi, kumtaşı oluşumları ve zümrüt yeşili Lengericher Kanyonu görülebiliyor, nostaljik at arabası gezileri ve buharlı tren yolculukları yapılabiliyor. Sardunya, keten ve el sanatları pazarı gibi geleneksel etkinlikler, şarap festivali ve Noel pazarı da ziyaretçileri buraya çekiyor. Ayrıca

düzenlenen özel turlara katılarak bir zamanlar burada yaşayan Kontes Anna'nın öyküsünü, efsaneleri din-

leyebiliyor, bir gece bekçisi turunda bu Ortaçağ kasabasının karanlık yönlerini keşfedebilirsiniz.

Bu kasabanın benim en çok sevdiğim yanı ise, farklı yerlerde karşıma çıkan her biri birbirinden güzel birer tablo ya da fotoğraf karesi gibi görüntüler oluyor. Yemyeşil bir park, arıları cezbeden büyüleyici bir çiçek, ağaçlık bir patika, altından geçtiğim bir geçit, penceredeki zarif bir perde, evin kapısına asılmış güzel bir süs gibi... •

izlensentokerbd@gmail.com

1960'lı yıllarda İtalya'da ortaya çıkan düşük bütçeli kovboy filmleri "Amerikan özentisi" bulunmuş ve bu nedenle de küçümsenerek "Spaghetti Western" adı ile anılmaya başlanmıştır.

Sinemada
Bir Dönüm

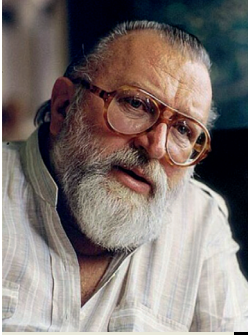
SPA GHETTI WES TERN

Yazan: İREM SERA BÖKE

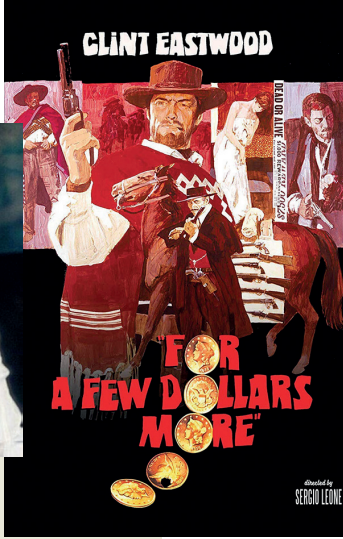
Hepimiz az çok "Western" türüne hâkimiz. İlgisi olmayan biri bile eminim ki pazar sabahları televizyonda yayınlanan Western filmlerine denk gelmiştir. Biraz açıklamak gerekirse Western kültürü, Amerikan değerlerini vurgularken kovboy yaşam tarzını, onların at sırtında geçen macerayla dolu hayatını izleyiciye sunar. Fakat bugün daha özel bir türü ele alacağız: "Spaghetti Western"

1960'lı yılların başında televizyonun yaygınlaşmasıyla Western, Amerika'da popülaritesini yitirmeye başlar. Fakat Avrupa'da hâlâ heyecanla takip edilir.

Dolayısıyla sinemacılar türün devamı için Avrupa'ya yönelir. 1960'larda bazı İtalyan sinemacıların

Sergio Leone, ve ünlü filmi "Birkaç Dolar İçin" filminin afişi

Amerikan Western filmlerinden esinlenerek çektiği düşük bütçeli filmler aslında "Spaghetti Western"ın başlangıcı olmuştur. Bugün bu türü ele aldığımızda aklımıza öncelikle Sergio Leone ismi gelmektedir. Sergio Leone, "Spaghetti

Western"ın ilk eserini bizlere sunan kişi olmasa da türe biçim kazandıran, onu değiştiren, geliştiren en önemli şahıstır. O, Amerikan Western'inin temelindeki pastorallık, şiddet, kan, stilize sahneler,

yakın planlar, anti kahramanlar gibi unsurları alır. Onları biçimci bir bakış açısı ile zenginleştirir; müziğe ve ses efektlerine önem verir, hızlı kurgu uygular, panoramik çekimler yapar, şiddeti realist bir biçimde ele alır, Amerikan değerlerine övgüyü ortadan kaldırır. Sergio Leone, yabancı olduğu bir türü değiştirip başlı

başına yeni bir türün öncüsü olmayı başarmıştır.

Peki bu türün ismi nereden gelmektedir? 1960'lı yıllarda İtalya'da ortaya çıkan bu düşük bütçeli kovboy filmleri "Amerikan özentisi" bulunmuş ve bu nedenle de küçümsenerek "Spaghetti Western" adı ile

Yazarımızı tanıyalım: 2000 yılında doğan İrem Sera Böke, Saint Joseph Fransız Lisesi'nden mezun oldu. Sinema servası küçük yaşlarda başlayan İrem Sera Böke halen Galatasaray Üniversitesi'nde sinema öğrencisidir. Duygu ve düşüncelerini insanlara görsel bir şekilde aktarmak istediğini lise yıllarında fark eden yazarımızın, kendini düşünmeye teşvik eden filmleri ele almak, sinema kültüründen beslenerek toplumun bilgi dağarcığına katkı sağlamak en büyük tutkusudur.

anılmaya başlanmıştır. Tür, Sergio Leone önderliğinde gelişmiş ve Italo-Western, Euro-Western, Western All'Italiana şeklinde de adlandırılmıştır.

Spaghetti Western'i üç adımda incelenebilir. Sergio Leone'nin Akira Kurosawa'nın Yojimbo adlı filminin düşük bütçeli bir uyarlaması olan Bir Avuç Dolar (*Per un Pugno di Dollari*) adlı filmi çekmesi ile başlayabiliriz. Bu film, İtalya'da büyük bir heyecan yaratır ve Leone'nin Birkaç Dolar İçin (*Per qualche dollaro in più*) ve İyi, Kötü ve Çirkin (*Il Buono, il brutto, il cattivo*) adlı iki devam filmi daha üretmesiyle ünlü "İsimsiz Adam Üçlemesi" oluşur. Bu üçleme ile birlikte Leone, besteci Ennio Morricone ve aktör Clint Eastwood dünya çapında ünlenir. Bu gelişme ile "Spaghetti Western" in de özgün özellikleri oluşur; anti kahramanlar, dramatik müzikler ve abartı sayılabilecek kadar sert ve kanlı sahneler... Leone, 1968'de Once Upon a Time in the West adlı meşhur filmini çeker; bu film yüksek bütçeli olmakla birlikte kaidenin dışına çıkar ve Henry Fonda, Claudia Cardinale ve Charles Bronson gibi ünlü isimleri de kadrosunda

Once Upon a Time in the West adlı yüksek bütçeli film Henry Fonda, Claudia Cardinale ve Charles Bronson gibi ünlü isimleri de kadrosunda barındırır.

barındırır.

"Spaghetti Western" in ikinci evresinin öncüsü ise büyük sinemacı Sergio Corbucci'dir. Django adlı kült filmindeki baltayla kulak kesme sahnesi döneminde büyük olay yaratır. Bu dönemde ayrıca sınır mücadeleleri ve karşı devrim gibi konuları işleyen "Zapata Western" türü de önem kazanmıştır. Daha sonraki dönemde ise "Spaghetti

Ennio Moricone, Sergio Leone'nin filmlerinin kurgusuyla büyük uyum gösteren müzikler bestelemiş, western filmlerine özgün bir yapı kazandırmıştır.

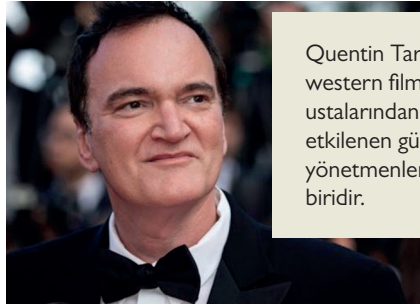
Western” kültürü daha çok bir ironi aracı olarak kullanılmış ve parodi filmler çekmeye yoğunlaşmıştır. Böylece bu türe olan ilgi azalmıştır.

“Spaghetti Western”in üzerine konuşurken belli lokasyonlardan da bahsetmek gerektiğini düşünüyorum. O dönemde İtalya’nın kuzeyinde Fellini gibi büyük sinemacılar eserlerini üretirken güneyde, Roma’da ise Cinecittà Stüdyosu Amerikan filmlerinin ucuz uyarlamalarını üretir. Dolayısıyla düşük bütçeli bu “Spaghetti Western” filmlerinin çekimleri de Roma’da bulunan Cinecittà gibi stüdyolarda yapılır. Dış çekimler ise, İspanya’nın güneyinde, genelde Tabernas Çölü ve Sardunya Adası veya Palma di Mayorka Adası’nda yapılır.

Bu türün bir diğer önemli sanatçısı besteci Ennio Morricone’dır. “İsimsiz Adam Üçlemesi” ile tanınan besteci daha sonra Leone, Corbucci ve daha birçok yönetmenin filmlerinin de bestesini yapmıştır. Türün müziğinin

öne çıkan özelliği, “psychedelic” yapısı ile akılda kalıcı olmasıdır. Kurguyla büyük bir uyum gösteren müzikler, türe de özgün bir yapı kazandırmıştır.

Böylesine farklı bir tür tabii ki zamanın genç sinemacılarının üzerinde bir iz bırakmıştır. Bunun en büyük kanıtı da Quentin Tarantino sinemasıdır. Tarantino, Leone’nin sinemasındaki şiddet kullanımının; hayatın realitesini yansıtan, kendini ve kalıpları aşmış bir bakış açısı olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, Leone’nin sinemasındaki

Quentin Tarantino western filmlerinin ustalarından etkilenen günümüz yönetmenlerinden biridir.

müziğin kurguyla olan uyumu da onun sinemasını etkilemiştir. Daha önceden bahsettiğim Corbucci’nin

Django filmindeki kulak kesme sahnesi, Tarantino'nun Reservoir Dogs filminde de kulanılan bir unsur olmuştur. Bunun yanı sıra 2012'de çektiği Django Unchained filmi de Corbucci'den esinlenilmiştir.

Tarantino'nun son filmi olan *Once Upon a Time... in Hollywood* filmi ise usta yönetmen Sergio Leone'nin *Once Upon a Time in the West*'inden etkilendiği hatta kendi tabiriyle "büyülenmesiyle" ortaya çıkmıştır. Kısacası benim de bugünün sinemasındaki en sevdiğim yönetmen olan Quentin

Tarantino'nun son filmi olan *Once Upon a Time... in Hollywood* filminin afişi

The Return of Ringo (*Duccio Tessar, 1965*) •

Kaynak: www.filokalist.com

Tarantino'nun sinemasının temelinde "Spaghetti Western" rüzgârları eser. Bu tür, geçmişten günümüze sinemanın dönüm noktalarından biri olmuştur.

Yazımı sonlandırırken sizlere birkaç öneride bulunmak isterim:

- **The Good, the Bad and the Ugly** (*Sergio Leone, 1966*)
- **Django** (*Sergio Corbucci, 1966*)
- **Once upon a Time in the West** (*Sergio Leone, 1968*)
- **Sabata** (*Gianfranco Parolini, 1969*)

Desierto Tabernas

(*Tabernas Çölü*) İspanya'da ilginç bir yer. Ünlü İtalyan yönetmen Sergio Leone tarafından keşfedilen ve 60'lı 70'li yıllarda 300'den fazla filme ev sahipliği yapan çöldeki stüdyolar turistik amaçlı kullanılıyor. Clint Eastwood, Lee Van Cleef, Brigitte Bardot, Yul Bryner, Anthony Quinn, Sean Connery, David Lean, Orson Welles, Alain Delon, Harrison Ford, Steven Spielberg gibi ünlü sinema oyuncularının ve yönetmenlerin film çekimleri sırasında yürüdükleri yollardan geçen turistler, şimdilerde o dönemin canlandırıldığı şovları izleyip, kovboy filmlerinin vazgeçilmez sahnelerini andıran figürlerin önünde hatıra fotoğrafı çektiriyor.

Yaşanmış
Kış
Öyküleri

İçinde bulunduğumuz kış mevsimi ülkemizin kuzey ve doğu bölgelerinde günlük yaşamı zora sokarken güney bölgelerimizde neredeyse yazdan kalma günler yaşanıyor.

Geçen yüzyılın son çeyreğinde dünya atmosferinde yaşanan küçük bir değişiklik tüm gezegeni etkileyecek bir küresel ısınma başlattı. Bu nedenle önümüzdeki mevsimlerin bize neler getireceğini bilemiyoruz. Günümüzden kırk sene önce yazların gerçekten yaz gibi, kışların ise tam anlamıyla kış gibi yaşanacağını bilerek girdik yeni mevsimlere.

Şimdilerdeyse kışın yazdan kalma günleri yaşamak, yaz mevsimindeyse afet denilecek denli şiddetli yağışlara hatta tropik fırtınalara maruz kalmak bizler için artık sürpriz olmaktan uzak. Oysa çocukluğumu yaşadığım altmışlı yıllarda Marmara, hatta Ege bölgemizde bile şiddetli kışların yaşanması olağan sayılırdı. Bugün sizlere o dönem, kış mevsimlerinde yaşadığım iki unutulmaz anımı anlatmak istiyorum.

Bizim Yüzümüzden Mağdur Oldular:

Yıl 1968. Ailecek, ablamın ilköğretmeni olarak atandığı şirin bir Anadolu köyünde yaşıyorduk. Köyde ilkökul olduğu halde ortaokul bulunmadığı için kardeşimle birlikte her gün kilometrelerce yol yürüyerek kasabadaki ortaokula gidip gelmek zorundaydık. Henüz on iki yaşındaydık ve o yaşta içinde bulunduğumuz şartlar bize çok zor geliyordu. Karda, yağmurda, çamurda, soğukta ve sıcakta o yolları yürümek bizi perişan ettiği gibi köyde elektrik ve şebeke suyunun olmaması da ayrı bir çileydi. Onca yorgunluktan sonra solgun bir gaz lambası ışığıyla aydınlanan ve çeşmeden kovalarla taşınan suyun idareli harcanmak zorunda olduğu bir eve gelmek de bizim için ciddi bir moral bozukluğu yaratıyordu. Hele karanlık kış günleri sabah ezanından önce yola düşüp karanlık patikalarda yürüyerek okula gitmek çocuk yaştaki bizler için büyük bir cefaydı. Oysa İstanbul'dayken eski dolmuşları beğenmez, kalabalık diye belediye otobüslerine burun kıvrırdık.

Şubat ayında bir sabah feci bir kar fırtınasına uyandık. Göz gözü

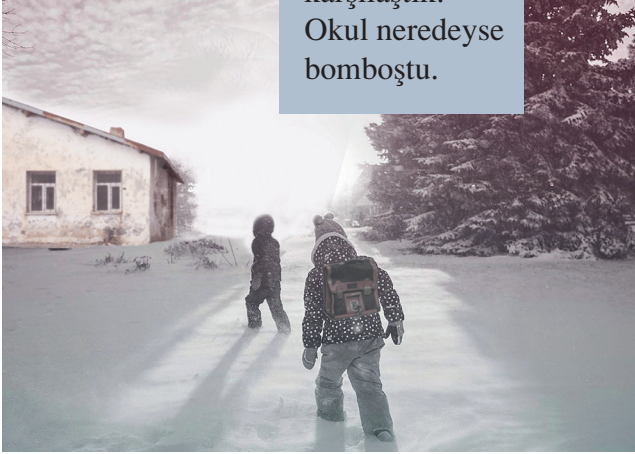
görmüyor, rüzgârın uğultusundan evin içinde konuştuklarımız bile zor duyuluyordu. O şartlarda okula gitmek için yürümek zorunda olduğumuz on kilometrelik zorlu patikayı düşününce haklı olarak sızlanmaya başladık. Kardeşim benden daha cesur çıkıp:

“Bu havada onca yolu yürüyerek okula gidemeyiz.” dedi.

Desteğini beklediğimiz ablam, kardeşimin bu sözüne çok kızdı. “Haydi, çabuk giyin paltolarınızı, botlarınızı ve yola düşün, okuldan kaçmak yok.” diye çıkıştı.

Çaresiz giyinip yola düştük. Kar fırtınası yüzünden göz gözü görmüyordu. Yürümek zorunda olduğumuz patikanın bir yanı dağ bir yanı uçurumdu. Beyaz bir karabasan içinde nereye bastığımızı bilemiyorduk. Bir kaç kez hendeklere yuvarlandık, kaybolma tehlikesi geçirdik ve giderek şiddetlenen kar fırtınasının sonucu olarak adeta yürüyen birer kardan adama döndük. Hatta bir ara sağ salım kasabaya varabilme umudumuzu kaybedip, soluğumuzu kesen kar fırtınasından kurtulmak için sığınacak bir yer arasak da bulamadık.

Saatler sonra perişan bir halde okula vardığımızda çok tuhaf bir manzarayla karşılaştık: Okul neredeyse bomboştu. Hemen okulun yakınındaki evlerde oturan öğrencilerin bile çoğu gelmemişti. Açıkçası, biz o korkunç kar fırtınasında on kilometre uzaktan yürüyerek gelmişken, kasabada yaşayan öğrencilerin çoğu birkaç dakikalık yolu yürümeye üşenmiş ve okulu asmışlardı. Bu durum karşısında ne diyeceğimizi bilemedik, en çok da bizi bu kötü havada okula gitmeye

Saatler sonra perişan bir halde okula vardığımızda çok tuhaf bir manzarayla karşılaştık: Okul neredeyse bomboştu.

zorlayan ablama içerledik. Oysa o gün evde kalıp sıcacık sobamızın başında keyif yapsaydık ne güzel olurdu. Aslında kaldığımız köyde bizim gibi bir kaç ortaokul öğrencisi daha vardı fakat onlar da kar fırtınasında onca yolu yürüyerek gelmeyi göze alamamışlardı. Sınıf öğretmenimiz o şartlarda okula geldiğimiz

için kardeşimle bana teşekkür etti. İkinci derste kar yağışı iyice şiddetlendi, yollar, izler örtüldü. Köye nasıl döneceğiz diye kara kara düşünmeye başladık. Sonunda ablam köyden zar zor bir jip bulup bizi almaya geldi ve bu karabasan fazla uzamadan kurtulduk.

A radan üç gün geçip kar durduktan sonra tekrar okula gittik. Sınıfımız bu kez öğrencilerle doluydu. Aynı zamanda müdür yardımcısı olan sınıf öğretmenimiz önce bir-

kaç dakikalık mesafede oturdukları halde kar fırtınasını bahane edip okula gelmeyen öğrencileri tahyata kaldırdı. Ardından kaldığımız köyün yerlisi olan ve on kilometrelik yolu yürü-

meyi göze alamadıkları için okula gelmeyen arkadaşlarımızı da yanına çağırdı. Sonra bizi göstererek onları azarlamaya başladı:

“Bu çocuklar buranın yerlisi değil, buna rağmen o gün canlarını dişlerine takıp okula geldiler, peki siz neden gelmediniz, neyiniz eksikti?” Ardından hepsinin kulaklarını

uzata uzata çekti.

Sonuç: Bizim yüzümüzden öğretmenden azar işitip kulakları çekilerek mağdur duruma düşen sınıf arkadaşlarımız uzunca bir süre

bizimle selamı sabahı kestiler. Keşke o sabah biz de ablamı dinlemeyip evde kalsaydık. Onun okul aşkı yüzünden hem biz hem de arkadaşlarımız mağdur olduk.

Kış Geceleri, Mercimek Çorbası ve Mutluluk

Çocukluğumun ilk on iki senesini, kesintisiz olarak İstanbul'da geçirdim. O dönemlerde son derece sert geçen kış gecelerinde, kardeşimle cam kenarında oturup annemin işten dönmesini beklerdik. O zamanlar Boğaziçi köprüleri henüz yapılmamış olduğu için İstanbul'un bir

Soğuk kış gecelerinin en gözde yemeği; mercimek çorbasıyla tereyağlı pilavdı.

zi kapımızın önünde bulurduk. O filelerde çoğunlukla bizim için aldığı meyveler ve kitaplar olurdu. Füme rengi bir tüvit mantosu vardı annemin. Üzerindeki kar taneleri minik kristaller gibi

parıldardı. Onu kapıda gördüğümüz anların mutluluğunu aradan bunca sene geçmiş olmasına karşın unut-

yakasından diğer yakasına ancak vapurla ulaşım sağlanabiliyordu. Çoğu eski model ve küçük olan o vapurlar sisli ve fırtınalı havalarda işleyemez, Avrupa yakasında çalışan annemiz bu yüzden eve dönemezdi. Böyle durumlarda ya karşı yakada yaşayan bir akrabamızın evinde ya da iş yerinde kalırdı. Özellikle karlı havalarda saatlerce beklediğimiz halde eve dönemeyişi bizi çok mahzunlaştırırdı.

Bazen de tersi olur, ayazlı ve rüzgârlı bir akşam, geç bir saatte elinde dolu dolu iki fileyle annemi-

madım. İçeri girer girmez üstünü değişen annemiz günün yorgunluğuna karşın önce sönmeye yüz tutmuş olan sobamızı odunluktan getirdiği çıralı tahtalarla harlar, ardından mutfığa girip bize yemek hazırlamaya girişirdi. Böyle soğuk kış gecelerinin en gözde yemeği; mercimek çorbasıyla tereyağlı pilavdı. Annem, mercimeğin çok faydalı bir besin olduğunu sık sık tekrarlar, hatta mercimek yemezseniz bile hiç değilse yılda bir kez mercimek tarlasının yanından geçin diye bizi pişirdiği çorbayı içmeye teşvik

Eğer kış kıyamette hep birlikte sofraya oturup yemeğimizi yiyebiliyorsak bunun anlamı; annemiz başımızda ve bu huzurumuzu ona borçluyuz demektir.

ederdi. Zor zamanlardı. Annemin tek başına çalışarak kazandığı para biz beş çocuğu geçindirmekten çok uzaktı. O günlerde en pratik ve günümüze kıyasla hayli ucuz mal olan mercimek çorbası hem doyurucu hem de ucuz olduğu için kış akşamlarımızın şaşmaz menüsüydü.

Aslına bakarsanız, annemin elinin değdiği bu lezzetli çorba, onun evde olduğunu, koruyucu ve şefkatli kollarıyla bizim için elinden geleni sonuna kadar yapacağını göstergesiydi. Bunu bilmek bize güven verirdi.

Eğer kış kıyamette hep birlikte sofraya oturup yemeğimizi yiyebiliyorsak bunun anlamı; annemiz başımızda ve bu huzurumuzu ona borçluyuz demektir.

Bu nedenle bazılarının pek sevmediğini tahmin ettiğim mercimek çorbası bizim için güven içinde yaşayan mutlu ve huzurlu bir ailenin sembolü haline gelmişti. Bu gerçeği şimdi çok daha iyi anlıyorum, o güzel günleri özlemle anıyorum. •

mehmetunverbd@gmail.com

Hayatımıza Yön Veren Sözler

“Eğer gelecek hakkında düşünmezseniz, asla bir geleceğiniz olmaz.”

HENRY FORD

“Erişmek isteği hedefi olmayanlar çalışmaktan zevk almazlar.”

EMİLE RAUX

“En büyük zaman hırsız kararsızlıktır.” **C. FLORY**

“İnsanı ihtiyarlatan geride bıraktığı yılların çokluğu değil, ideal yokuşudur. Yıllar ciddi buruşturur, fakat idealsizlik ruhu öldürür.”

G. GENERAL MACARTHUR

“Eğer bir hedefiniz yoksa o hedefe nasıl varabilirsiniz?”

MARTİN KONE

“Nereden başlayacağını bilmiyorsanız başlayamazsınız.”

GENERAL S. PATTON

“Gideceğiniz yeri bilmiyorsanız vardığınız yerin önemi yoktur.”

PETER F. DRUCKER

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Dünya Şiir Günü

Anadolu'yu gençliğe armağan eden ünlü şair Mehmet Emin Yurdakul, Bırak Beni Haykırayım şiirinde şunları yazmıştır:

*“Bırak beni haykırayım,
susarsam sen mâtem et;*

*Unutma ki şâirleri haykırmayan
bir millet,*

*Sevenleri toprak olmuş öksüz
çocuk gibidir...”*

Şiir, duygu ve düşünceleri en etkileyici, en gerçek ve en kısa bir şekilde ifade etme sanatıdır. Şiir, gönüllerde esinti ve gözlerde buğu-

lar yaratır. Anılara, hayata, insana ve geçmişe götürür, geleceğe köprü olur...

İlk kez 1999 yılında UNESCO tarafından ilan edilen ve 21 Mart'ta dünya çapında kutlanan Dünya Şiir Günü'nün amacı “farkındalık yaratmak ve ulusal, evrensel, bölgesel şiir hareketlerine taze bir enerji sağlamak” olarak nitelendiriliyor.

Şiirin sorgulayarak çeşitlilik yarattığını belirten UNESCO, dil çeşitliliğini kutlamak ve dilin önemini vurgulamak için 21 Mart gününün “Dünya Şiir Günü” olarak ilan etmiştir.

Türkiye’de yazar ve şair örgütleri 21 Mart Dünya Şiir Günü’nünde çeşitli etkinlikler düzenliyor.

Şiir okumayı, yazmayı, yayınlamayı teşvik etmeyi amaçlayan Dünya Şiir Günü, önceleri 5 Ekim’de kutlanırken 20. yüzyılın sonlarına doğru 15 Ekim’de kutlanmaya başlanmış. Uzun süredir 21 Mart’ta kutlanan Dünya Şiir Günü, bazı ülkelerde halen bu tarihlerde kutlanıyor.

Türkiye’de yazar ve şair örgütleri 21 Mart Dünya Şiir Günü’nünde çeşitli etkinlikler düzenliyor.

Şiir çağın yankısıdır. Yüreklere sesi, şairin ve yaşamın nefesidir. Şiirsiz hayat olmaz.

Prof. Dr. şair Muharrem Gerçeker *“Bir rüzgâr gibi geçti zaman / O mutlu günlerin ardından / Hayal, düş gibi hatırlanan / Bir bakışın hatıra kaldı...”* diyor.

Şiir, seslerinin yankısını taşır: Kahkahalar, çığlıklar, ıslıklar... Aşk şarkılarına marşlar karışır, ağıtlarda çocuk sesleri harm anlanır. Çok sesli bir korodur şiir, bir orkestra.

Şairler söz ustasıdır. Ana dildir ustalığın nedeni. Vay şairlere ana dilini yasaklayanlara. Vay insanlara şiiri yasaklayanlara! Her dilde aş-

ğlanmalı insanın düş gördüğü dilde yazmasını, şarkı söylemesini engelleyenler. Onlar için sövgüler bile armağan sayılmalı. Adları silinmeli tarihten.

Siir, seslerinin yankısıdır. Şair bu sesleri işler olan gücüyle. Aşk şarkıları, yaşama övgüleri duyulsun ister şiirinde. Hıçkırıklar aşktan kopsun, bir ağlayış olacaksa çocuğun ilk ağlayışı olsun.

Ve kadınlar, sesleri yüzyıllardır savaşları lanetlemekten yorgun, ağıtlardan kısık, şiirler söylerler güzel günler için, rüzgâra karışır. Onlara şiir yazılmaz, yazılanlar aşka övgüdür belki.

Şiir, hayatın kendisi, özü, sözü ve sesidir. Sokaklardan kopup gelen seslerin uğultusudur. Zafer şiirlerinde ölen askerlerin analarının ağıtı duyulur. Aç çocuk ağlayışları ve kadınların çığlıkları. Bu yüzden ürperir bu şiirleri okuyanlar. Göz yaşı, gönül yaşına ve söz yağmuru fırınaya karışır.

“Öyle ki hiç bir şair, nesir diline hâkim olmadıkça, büyük bir şiir

yazamaz.” **Eliot**

“Bir matematikçi, şair ruhlu olmadıkça tam bir matematikçi olamaz.” **Weiertras**

Şair, duygularını, algılarını, gözlemlerini, özlemlerini, tutkularını, ilham ve tasarımlarını sözcükler, imgeler, deyimler, tamlama ve betimlemelerle dizelere aktarır. Şiir, dünya kültür mirasına ışık tutar, insanı ve doğayı ısıtır ve yansıtır. Siyasi ve sosyal tarih şiirle bütünleşir. Tasavvuf şiirleri “nefes”lerle ilahi geçeceği yücelere taşır:

“Şairlerin nefesleri, cennetin anahtarıdır.” **Hadis-i Şerif**

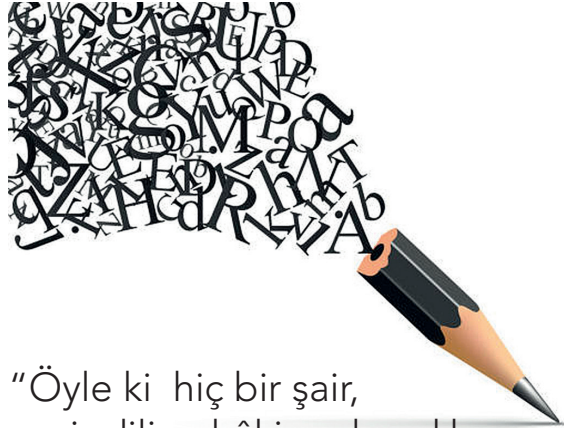
Gönüllülerin sesi olan şiirler, şarkılarda nağme, türkülerde ezgi olup gönüllere ve dillere geri dönerler. Şiir, şarkıların, türkülerin ve dünyanın temel ögesidir. Yoğun duyguları ile algıları, sesle uyumu ve uyumlu anlamı bütünleştirerek söz sanatına aktaran şair, bir çağlayan gibi

gürleyerek yücelerden sonsuzluğu serinletir. Bir deniz rüzgârı gibi ılık ılık eserek gönüllere su serper, gözlerde umut, rüzgârda ses, ozanda nefes olur. dizelerden yaptığı basamaklarla yücelere çıkar. Yarattığı eserin temasında kendini bulur. Güzel sanatlarla tema, kanat ve kol olur.

Prof. Dr. Erhan Güzel, Matematik ve Şiir makalesinde şunları ifade

ediyor: “Şiir, yüksek bir matematiksel düzenek olan evrenin küçük bir örneğidir. Şairin özgün bir kurgulamayla kağıda aktardığı yetenek-matematiksel zekâ uyumu, belki de evrenin gizli şifrelerini barındırdığı için şiir her çağda insanların vazgeçilmezi olmuştur.”

İtalya’nın Verona kentinde doğan ünlü şair Catullus (İÖ 84-54) İznik kentine gelir, daha sonra Troia’ya kerdeşinin mezarını ziyarete gider ve bu ziyaretini şiire aktarır:

“Öyle ki hiç bir şair, nesir diline hâkim olmadıkça, büyük bir şiir yazamaz.”

“Birçok ülkeler, birçok denizler aşım geldim, / Yeraltına bu acıklı göçüne, kardeşim, / Son ödevi yapmak için ölümünde sana, / Sessiz küllüne sesleneyim diye boşuna. / Yazgı ayırdı seni bir kere benden artık, / Zamansız yitirdiğim mutsuz kardeşim yazık. / Ana-babamın eski türesince bugün de / İşte acı sunularım yeraltı göçünde, / Bol bol

*döktüğüm kardeşçe göz yaşlarımı
al, / Sonsuzluk içinde, kardeşim, gü-
le güle kal."*

Gözlerden gönüllere, nefes-
lerden seslere, kişilerden
kişilere ve topluma bir rüz-
gâr gibi esen, bir saġnak gibi yağan
ve çağlayanlar olarak geleceğe hep
taşınan şiir hayattır.

Edebiyat Defteri yıllığında yer
alan "Bir Ses Bir Nefes" şiirimden:

*"...ölü seher yeli esmez oldu / bir
can suyu gözleyen güz gülleri / bir
ömür gibi sararıp soldu,*

*yaz yorgunu, güz vurgunu insan
/ çıkamadı yedi katlı kabuğundan /
yenildi azgın zamana... /*

*mezarsız köyün aġıtçısı / aġıtlar
yaktı / çağlayanlı vadilerde şimşek-
ler çaktı/yıldırımlar düştü yeryüzüne
insan yerine ağaçlara, / bi-
lemedi insan / can suyu hayat
ağacının öldüğünü / geleceğinin
söndüğünü..."*

Nâzım "Memleketimi Seviyo-
rum" şiirinde, kentlerimizi, iz bır-
rakmış bilginleri, doğal güzellikleri,

ağaçları, çiçekleri, insanları ve kuş-
ları betimlemiştir:

*"...Memleketim: Ankara ova-
sında keçiler: Kumral, ipekli, uzun
kürklerin parıldaması, / Yaġlı, ağır
fındığı Giresun'un, / Al yanakları
mis gibi kokan Amasya elması, /
Zeytin, incir, kavun ve renk renk sal-
kım salkım üzümler, / Ve sonra kara
saban ve sonra kara sıġır /Ve sonra:
İleri, iyi, güzel her şeyi /Hayran
bir çocuk sevinciyle kabule hazır /
Çalışkan, namuslu, yiğit insanların
/ Yarı aç, yarı tok..."*

Ünlü şair Arif Eren şöyle de-
mekte: "Şair, ses ipine söz asan
insandır.* Şiir, ses ipine söz asmak
sanatıdır."

Hayata ruh ve anlam katan kadın
ve erkek tüm şairlere selam olsun.
Gönüller şiirlerle dolsun. İnsanlar,-
şiir penceresinden hayata bakarak
huzur bulsun, "Dünya Şairler Gü-
nü" kutlu olsun. •

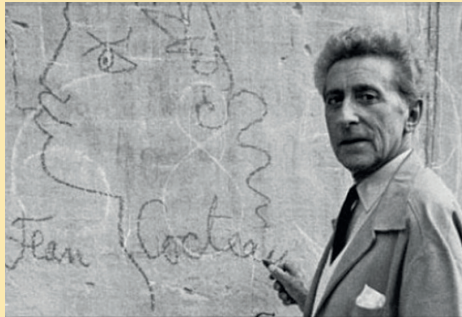
yahyaaksoybd@gmail.com

(*) Şiirin konuştuğu yerde, nesir susar. / İnsanları
sağır olan bir yerde, şiir okunmaz...

ŞİİRİN KURALI

Ne masayı anlatacağım
diye masa sözcüğünü
kullanacaksınız; ne kuşu
anlatacağım diye kuş
sözcüğünü; ne de aşkı
anlatacağım diye aşk
sözcüğünü...

Jean Cocteau

Şiirin

DORUKLARINDA

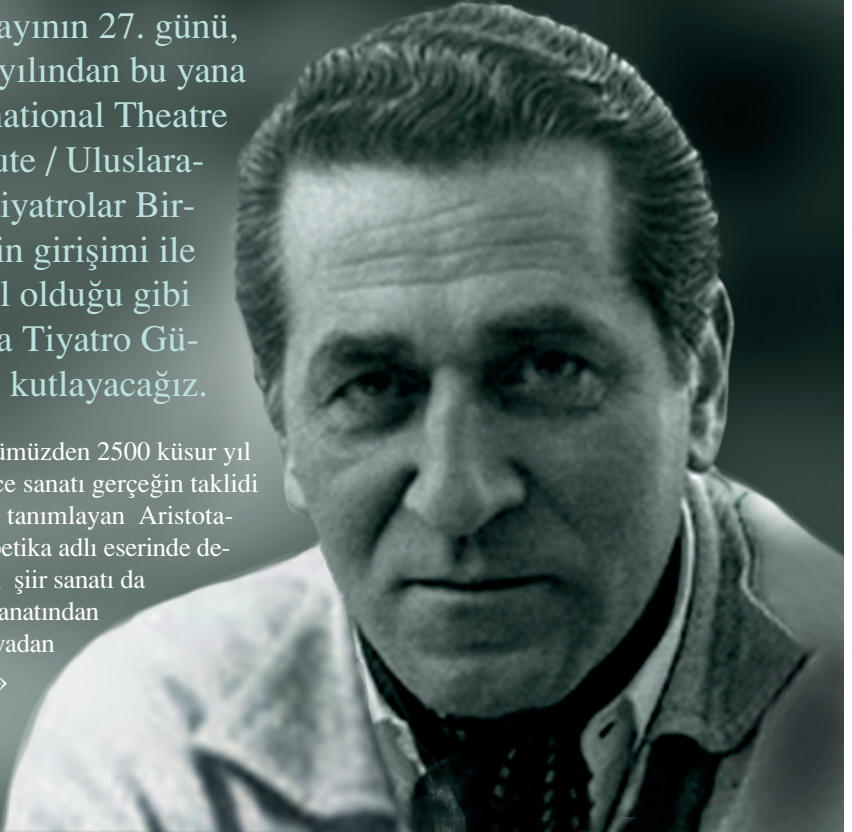
“Gerçeklik savaşının fedailer mangasından”

Cahit Irgat

Yazan: SABRİ KEMAL

Mart ayının 27. günü, 1961 yılından bu yana International Theatre Institute / Uluslararası Tiyatrolar Birliği'nin girişimi ile her yıl olduğu gibi Dünya Tiyatro Günü'nü kutlayacağız.

Günümüzden 2500 küsur yıl önce sanatı gerçeğin taklidi o olarak tanımlayan Aristoteles'in Poetika adlı eserinde dediği gibi şiir sanatı da tiyatro sanatından / tragedyadan doğdu. »

Dünya çapında birçok Tiyatro sanatçısının aynı zamanda şair olmaları da kanımca bu yüzden. Bunlardan biri de ünlü tiyatro, sinema sanatçımız; romancı ve şair Cahit Irgat.

Cahit Irgat, 1915 yılında Kırklareli’nde Lüleburgazda doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra öğrenimine Vefa Ortaokulu, İstanbul Muallim Mektebi ve Edirne Öğretmen Okulu ve son sınıfta ayrıldığı Ankara Devlet Konservatuvarı’nda devam etti. Daha öğrencilik yıllarında dayken edebiyata yönelen ve okul temsillerinde rol alan Irgat, şair olarak 1935 yılında Varlık dergisinde Cahit Saffet adı ile yayımlanan “Bu Akşam da” şiiriyle tanındı. İlk şiirleri arasından yaptığı seçki Bu Şehrin Çocukları, 1945 yılında kitaplaştırıldı. Bunu Rüzgârlarım Konuşuyor (1947) ve Ortalık (1952) adlı şiir kitapları takip etti. Bütün şiirlerini, yeni şiirleriyle birlikte Irgatın Türküsü (1969) adını verdiği

kitabında bir araya topladı.

Edebiyat tarihimizde Attilâ İlhan’ın ifadesi ile “gerçeklik savasının fedailer mangasından” diyerek tanımlanan ve 1940 uşağı şairleri arasında anılan Cahit Irgat’ın edebiyatla uğraşısı asıl olarak şiirle olmuştur. Şiirlerinde Cahit Sıtkı’nın, Orhan Veli’nin şiirlerinden esintiler olsa da Garipçilerin şiir anlayışı ile toplumcu gerçekçilerin dünya görüşünü birleştirme çabası hakimdir. Kimi şiirleri Garip şiirinin humor, yaşama sevinci gibi bazı özelliklerini taşısa da genel olarak şiirini bireycilikten öte kavgacı bir toplumsallığa oturtmasıyla onlardan ayrılmış; zamanla her türlü etkinin uzağında özgün bir bireşim kazanılabilmektedir. İnsanoğlunun yaşantısında gözlemediği mutsuzluğu ve kötülüğü sınıfsal temelde şekillenen toplumsal ilişkilere bağlayan Cahit Irgat, 1972 yılında yaşama veda etmiştir.

Dünya Tiyatro Günü’nüz kutlu olsun.

AĞAÇ

Ağacım, dört kol çengi kıyamet,
Her dalımda bir memleket,
Uzar kollarım uzar,
Taşımda toprağımda bereket,
Köklerimden başlar hürriyet,
Bana çarptıkça anlar
Yağmur yağmur olduğunu,
Rüzgâr, rüzgâr.

Taşımda toprağımda kıyamet
Köklerimden başlar hürriyet.

ARA SOKAK

Gözlerim kan denizi,
Geleceğe sığıyor geçmişteki sızı.

Bir lokma bir hırka olmasa da
olur,
İnsanoğlu ancak acılarla yoğrulur.
Dost, düşman yan yanalaştı;
Trafığı zor bir çamur kavşaktayız:
Yaşamak geç, ölüm dur!

BİR GARİP YALNIZLIK

Çalması kapımı kimseciklerim,
Boş bulut yıldız yalnızlığında,
Çok uzun gözlerinin içindeyim,
Çalması kapımı kimseciklerim.

Çok uzun gözlerinin içindeyim,
Sonsuzluğumu içiyorum
bebeklerinden,

Körkütük zehir zıkkım,
Çalmayın, kapalı kapım.

Küflü bir akşamüstü, terli
Uludum arınmamış camlarda,
Ne telefon, ne kapı zili
Çalması ben evde yokum.

Çok uzun gözlerinin içindeyim,
Çalması kapımı kimseciklerim.

BİRİSİ

Bu topraktan biriydi
Adı Orhan Veli'ydi
Elleri dost omuzunda
Yaşamak kaderiydi.

Kendi gitti ismi kaldı yadigâr.
Çiçek verdi, gülesiyi
Şiir verdi, kıyasıya
Yaşaması ölesiyi
Kendi gitti ismi kaldı yadigâr.

BÜTÜN ŞEHİR ŞAHİTTİR

Başımı rakı değıl döndüren
Bu öğle sığağında,
Ekmek kokusundan da güzel
Alnının ter kokusu.

Ver meyveni mürdüm ağacı,
Arzum gibi yağ yağmur,
Bütün şehir şahittir,
Bu kadımı sevdiğime.

DERT Mİ ARARSIN

Malum paradan yana çektiğimiz,
Dert mi ararsın sen bizde,
Dertten yana salkım saçak
yüklyüz;

Gülümse talihimiz, göster çocuk
yüzünü

Hasretiz neşeye, güler yüze,
sevince.

Nemiz eksik
Bu gökyüzü altında?
Soyunmuş dökünmüş bizi
bekliyor
Bütün nimetleriyle, yaşamak.

Sevda mı istiyorsun, komşu kıza
sevdalan

Yolculuk mu? İşte vapur, işte tren.
Meyveler dallarında geçen
mevsimden güzel,
Ellerini uzatmanı bekliyor.

GECE ÇUVAL GİBİ

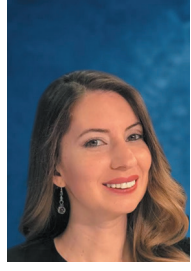
Gece çuval gibi delindi
Türküler yağmur
Çatılar yırtık
Ağaçlar parça parça.

Yemişlerim dallarımda çürümüş
Dal kökünden habersiz
Büyümüş de büyümüş
Dal ölmüş
Kök habersiz.

Buz tuttu yeleleri atların
Delik deşik dert içimiz
Yer yırtıldı, kök yerinden oynadı
Kirlî çocuk şimdi gökyüzü
Türküler mağrur
Sokaklar ılık
Kalabalık kalabalık
Her şey pırl pırl aydınlık.

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Rönesans Dönemine Ait En Pahalı Eser

İtalyan ressam Sandro Botticelli'ye ait 550 yıllık "Madalyon tutan genç adam" tablosu, Amerika Birleşik Devletleri'nin New York

kentinde yapılan açık artırmada 92 milyon dolara satıldı. Tablo, Rönesans döneminin açık artırımla satılan en pahalı eseri oldu. Tablonun bir önceki sahibi ise portreyi 1982 yılında 1 milyon dolara satın almıştı. Resmin 1470-1480 yıllarında yapıldığı belirtiliyor.

2 Astronotların Uzay Yürüyüşü

Amerikan Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi NASA'ya bağlı astronotlar, 2021 yılının ilk uzay yürüyüşünü gerçekleştirdi. Mike Hopkins ve Victor Glover, Uluslararası Uzay İstasyonu'ndan çıkarak Avrupa Uzay Ajansı tarafından üretilen Columbus Laboratuvarı'na 6

saat 56 dakikada yürüdü. Laboratuvara yüksek hızlı veri bağlantısı anteni kuran astronotlar, uzun ömürlü bataryaları da yeniledi. Astronotlar, bilimsel araştırmalar için kullanılan bir deney platformuna güç ve veri kabloları bağladı. Astronot Glover'ın bu deneyimle ilgili söyledikleri "Ne güzel bir manzara!" oldu.

3 Fukuřima Nükleer Santrali'nde Ölümcül Radyasyon

Japonya'da, 2011 yılındaki deprem ve tsunami felaketinde hasar gören Fukuřima Nükleer

Enerji Santrali'nde, ciddi düzeyde radyasyon tespit edildi. Japonya Nükleer Düzenleme Kurumu, 2. ve 3. reaktör binalarının 5. katları çevresindeki radyasyonun ölümcül seviyede olduğunu bildirdi. Reaktör muhafaza kapaklarında ölçülen radyasyonun, alanda sadece 1 saat bulunan bir insanı öldürmek için yeterli olduğu açıklandı. Muhafaza kazanları reaktör binalarının içerisinde etrafı çevrili şekilde korunduğu için kapak kirlenmelerinin çevreyi etkilemediği belirtildi. Ancak tespit edilen radyasyon seviyesinin santralin tasfiye ve temizlik sürecini olumsuz etkileyeceği vurgulandı.

4 Nasa'dan 500 Bin Dolarlık Ödül

Amerikan Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi NASA, Mars'a yapılacak olası uzun uzay yolculuklarında astronotlara sağlıklı ve lezzetli yiyeceklerin nasıl sağlanacağına ilişkin fikirler için 500 bin dolar ödüllü bir "gıda" yarışması başlattı. Kanada Uzay Ajansı ile birlikte yürütülecek yarışmanın aslı

amacı; uzun süreli uzay misyonları için güvenli, besleyici ve lezzetli yiyecekler sağlarken, asgari düzeyde kaynak kullanan ve atık üreten sistemler oluşturmak. Yarışmaya katılmak isteyenler ilk sunumlarında uzun süreli uzay görevleri için geliştirdikleri sistemleri tanıtacak. Başarılı olanlar 500 bin dolar para ödülünün yanında ikinci aşamaya geçmeye hak kazanarak mutfak sunumu gerçekleştirecek. NASA'nın yanı sıra Kanada Uzay Ajansı da benzer bir yarışma düzenliyor. Ancak bu yarışmaya sadece Kanada vatandaşlarının katılabileceği belirtildi.

5 SpaceX 143 Uydu Fırlattı

ABD'li roket, uydu ve uzay mekiği üreticisi SpaceX, Transporter-1 görevi kapsamında uzaya tek seferde 143 uydu fırlattı. SpaceX böylece bu alanda Hindistan'a ait yörüngeye 104 uydu yollama rekorunu da kırdı. 133'ü ticari ve devlet uydusu, 10'u Starlink uydusu olmak üzere, toplam 143 ufak uydu

yörüngeye yerleştirilecek. Şirket, roketteki Starlink uydularının kutup yörüngesine yerleştirilen ilk uydular olacağını açıkladı. SpaceX, Starlink uydularıyla Dünya yörüngesinde 12 bin uyduluk ağ kurmayı planlıyor. Projenin 2027'de tamamlanması hedefleniyor. 143 uydu arasında Aselsan'a ait bir küp uydu da yer aldı.

6 2020 En Sıcak 3 Yıldan Biri Oldu

Dünya Meteoroloji Örgütü ve Amerika Birleşik Devletleri Uzay ve Havacılık Dairesi 2020'yi en sıcak üç yıldan biri olarak açıkladı.

Verilere göre; ortalama küresel sıcaklık, sanayi öncesi dönemin 1,2 derece üzerinde gerçekleşti. Yıllar temel alındığında kaydedilen en yüksek sıcaklık 2020, 2019 ve 2016 olarak sıralandı. Dünya Meteoroloji Teşkilatı, Pasifik Okyanusu'nda görülen soğuk hava olayı La Nina olmasa, 2020'nin "rekor sene" olarak

tarihe geçebileceğine dikkat çekti. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri António Guterres, bu yüzyılda sıcaklığın 3-5 derece artacağını aktardı; "Küresel ısınma felaketine doğru ilerliyoruz" dedi.

7 Meksika'da Genetiği Değiştirilmiş Mısır Tamamen Yasaklanacak

Meksika'da, 1 Ocak'ta yürürlüğe giren kararnamede Lopez Obrador hükümeti, "GDO'lu yani genetiği değiştirilmiş mısır tohumları için gerekli olan izinleri iptal edeceklerini açıkladı. GDO'lu mısır ithalatı ise üç yıl içinde kademeli olarak azaltılacak. Bu kararın sağlık endişelerinin yanı sıra Meksika'nın yerli mısırını da korumak amacıyla alındığı belirtildi. Tarım-gıda endüstrisi kurulundan ise hükümete tepki geldi. Açıklamada, "Çiftçileri etkileyen, fiyatların istikrarını ve mısır gibi stratejik gıdaların mevcudiyetini tehlikeye atan bir karardır" denildi. Meksikalı çiftçilerin, özel-

likle de Amerikalılara karşı rekabet güçlerini kaybedeceği uyarısı yapıldı.

8 Kanada'da Organ Bağışında Yeni Düzenleme

Kanada, organ bağışının artırılmasına yönelik yasal bir adım attı. Yeni yasa uyarınca, yaşı 18'den büyük ve hayattayken aksi yönde bir beyanda bulunmayanların organları, öldüklerinde ihtiyaç sahibi hastalara nakledilmek üzere alınacak. Eyalet hükümeti tarafından Nisan 2019'da hazırlanan Organ ve Doku Bağışı Yasası, tüm yasal işlemlerin tamamlanmasının ardından yürürlüğe girdi.

Yasadaki "varsayılan rıza" hükmü gereğince 18 yaş üstü herkes potansiyel organ bağışçısı olarak kabul edilecek. Ülke genelinde 5 bin kişinin organ nakli için sıra beklediği, bu sayının her geçen gün arttığı belirtiliyor. Yasanın yürürlüğe girmesiyle sıra bekleyen hastalara organ naklinin hızlanması bekleniyor. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

MART AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(a) Duyu bozukluğu	6-(d) Asker topluluğu	11-(b) Sanrı
2-(a) Derme çatma	7-(c) Karmakarışık	12-(a) Ağaç kama
3-(c) Dalaveracı	8-(a) Sakız rakısı	13-(d) Kısa ve özlü
4-(b) Sanatsal etkinlik	9-(d) Göz uyumu	14-(a) Sıcakölçer
5-(b) Giyecek	10-(d) Benmerkezci	15-(a) Osmanlı topu

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(c) Glasyoloji
- 2-(a) Şnorkel
- 3-(d) Vatman
- 4-(a) Şarapöl
- 5-(c) Aksak
- 6-(b) Akrobat
- 7-(c) Doğruluk
- 8-(d) Resif
- 9-(b) Sempozyum
- 10-(a) Ulak
- 11-(c) Mahlas
- 12-(d) Literatür

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	A	Ş	I	K	D	A	İ	M	İ	İ	K	A	M	E	
2	L		S	A	İ	M		O	L	A	N	A	K		M
3	P	E	K	İ		E	R	D	E	K		R	I	Z	A
4	E	N	A	M	E	L		A	N	İ	L	İ	N		N
5	R	D		E	R	E	K		M	S		N		B	E
6	C	A	Z		K		İ	L	E		H	A	S	A	T
7	A	Z	A	M	E	T		A		F	A		A	D	
8	N	E	B	A	T	A	T		Z	A		A	K	İ	T
9	I		İ	K	E		İ	K	A	R	U	S		R	E
10	G	A	T	O		E	N	A	M		L	İ	K	E	N
11	Ü	S		S	A	T	E	N		K	U	L	A		O
12	Z	İ	L	E		K	R	O	M		B	L	İ	R	
13		T	E	N	T	E		L	A	F	A	Z	A	N	
14	M	A	T		A	N	D	A	Ç		T	A	B	A	N
15	İ	N	A	N	Ç		A		A	L		R	A	T	E
16	N	E	F	İ		İ	N	İ		A					
17	E		E	Z	O	P		D	A	M					
18	K	A	T	A		E	M	A	R	E					
19	O	R		M	A	K	A	R	A						
20	P	A	S		K	A	R	E	S	İ					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Beril Ece Uygunsoy, Adana

Cemre Su Uygunsoy, Adana

Derin Yüzbaşıoğulları, İstanbul

Ada Altıparmakoğlu, İstanbul

Mustafa Pamir Ceylan,
Afyonkarahisar

Bilgehan Çiçek, Uşak

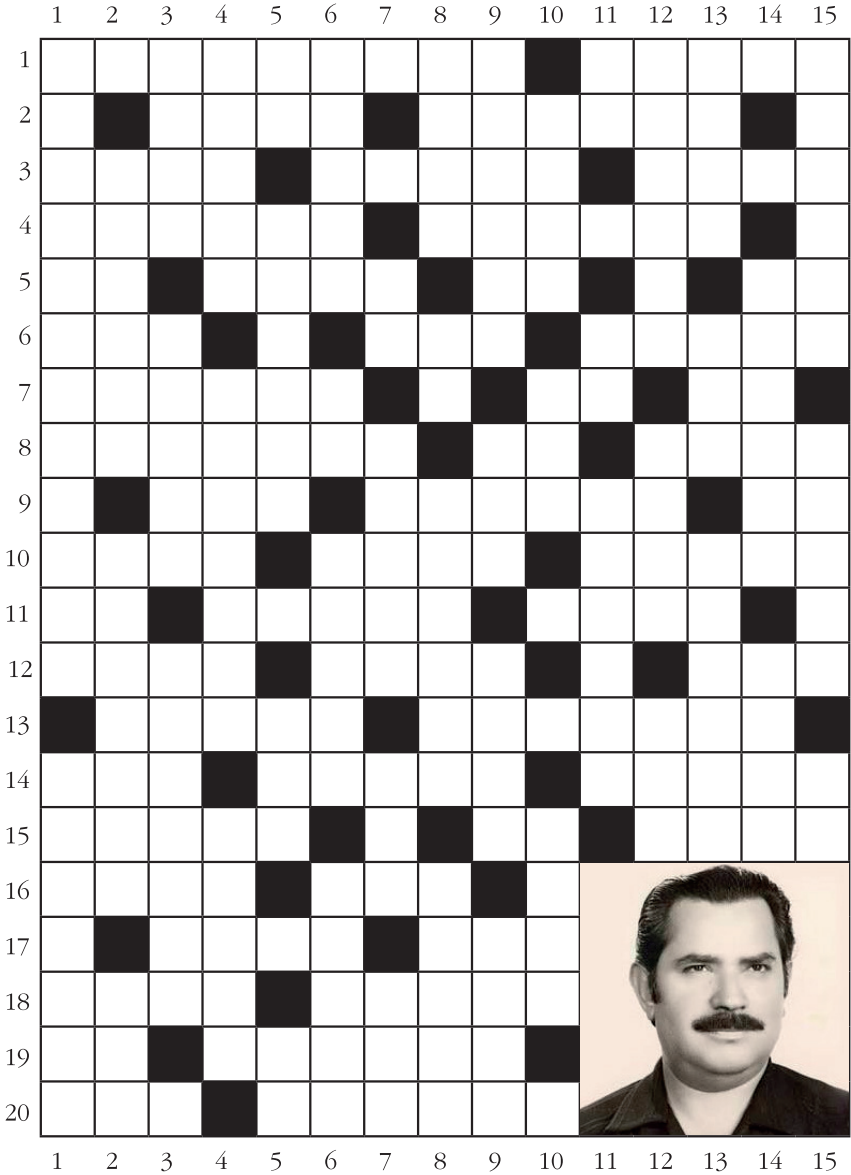
Dağhan Kanaç, Ankara

Ege Ateş Barış, Ankara

Nil Bük, İstanbul

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

SOLDAN SAĞA: 1-“Ne Ağlarsın Benim Zülfü Siyahım”, ‘Gitme Turnam, Gitme’ adlı yapıtlarından da tanıdığımız fotoğrafta görülen halk ozanımız.- Yerine koyma, yerine kullanma. 2-Oruç tutan kimse, oruçlu.-İmkan. 3-Kabul etmek anlamında bir kelime.-Balıkesir’e bağlı turistik bir ilçe.-Razı olma. 4-Dış minesi.-Boyacılıkta kullanılan bir cevher. 5-Araştırma ve geliştirme anlamına gelen yabancı bir kısaltma.-Amaç, gaye.-A-taklarla kendini belli eden kronik sinir sistemi hastalığı.-Berilyumun simgesi. 6-New Orleans’da doğmuş bir müzik türü.-Bir bağlaç.- Ürün kaldırma, ekin biçme işi. 7-Ululuk, yücelik.-Bir nota.-İsim. 8-Bitkiler.-Güney Afrika Cumhuriyeti’nin plaka imi.-Sözleşme. 9-ABD başkanlarından Eisenhower’ın takma adı.-Yunan mitolojisine göre uçan ilk insan.-Bir nota. 10-Bir tür pasta.-Kur’anda bir sure.- Kaşındırıcı bir deri hastalığı. 11-Bir hareket için merkez olarak seçilen yer.- Parlak, pamuklu bir kumaş türü.-Manisa’nın bir ilçesi. 12-Tokat’ın bir ilçesi.- Isıya dayanıklı, havada oksitlenmeyen bir element.-Temeli mitolojiye dayanan telli bir çalgı. 13-Genellikle güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen örtü.-Çok konuşan, geveze. 14-Donuk renkli.- Bir kimseyi hatırlamak için saklanan şey.-Bir cismin yere bakan yüzü. 15-Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma.-Hile.-Türlü nedenlerden dolayı başarıya ulaşamamış kişi. 16-Diwan edebiyatının büyük Türk şairi.- Kayınbirader. 17-M.Ö 6.yüzyılda yaşamış olan Yunan fabl yazarı.-Üzeri toprak kaplı köy evi. 18-Küçük geviç getirenlerin vebası.-İşaret, veri. 19-Müstahkem yer.- Üzerine iplik, tel, şerit sarılan, ek-seni boyunca delik silindir. 20-Metallerin yüzeyinde oksitlenme sonucunda oluşan madde.-Balıkesir’in eski adı.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-“Oğullar Ve Rencide Ruhlar”, ‘Gizli Ajans’,”Tatlı Rüya” adlı yapıtlarından da tanıdığımız edebiyatçımız. Karadeniz’de “kötek” Akdeniz’de “karakulak” adıyla bilinen eti lezzetli bir balık. 2-65 cm uzunluğunda bir ölçü birimi.-İstanbul’un eski adlarından biri.-Fasıla. 3-Hedefi tutturamama.- Ticari gemilerinde geminin hareketini yöneten idareci.- Güzellik, hoşluk. 4-Uzun bir kağıda yazılan فرمان.- Kısa öklüğe bağış ayakkabı.-Kaide, kural. 5-Yapısına girdiği sözcüğe çift anlamı katan bir ek.-Argoda gözetleyen kişi.-Kral başlığı.-Bir renk. 6-İşçi.-Uzaklık işareti.-Etki eden, faktör.- Altın kökü. 7-İlgi eki.-Boyacılıkta boyayı inceltmek için kullanılan kimyasal bir sıvı.-Karatede en yüksek merete. Mevsimsel alerjik rinit. 8-Geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan.-Bir nota.-Kolza tohumu yağı.- Bir kurum veya kuruluşun yönetildiği yer veya makam. 9-Beddua etme.-Bir malın fiyatını artırma.-İskambilde bir renk cinsi.-Doğu Anadolu’da bir ırmak. 10-Yankı.-Bir makyaj malzemesi.- Dokusunda çoğunlukla gümüş ve altın renginde tel bulunan kumaş veya metal parlaklığı verilmiş deri. 11-Küçük mağara.-Kabaca evet.-Marmara’da Bursa yakınlarında bir göl. 12-Gemi teknesinin su içinde kalan bölümü.-Soylu.- Titreşerek ses üreten ince metal yaprak. 13-Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması.- Uyanık, gözü açık.-Kalabalık. 14-Birdenbire ortaya çıkan tehlikeli durum.Ayak direme. 15-Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişiye korunması gereken eşya.-Müzikte en ince erkek sesi.-Neonun simgesi.

Satranç

Mustafa Yıldız

OPERA EURO HIZLI SATRANÇ

16 süper büyükusta 6-9 Şampiyonlar turunun 3. aşaması olan Opera Hızlı satranç turnuvasında 15 dk. +10 sn temposuyla oynadılar.

Nepomniachtchi, Ian -Dominguez Perez, Leinier, 15. Tur

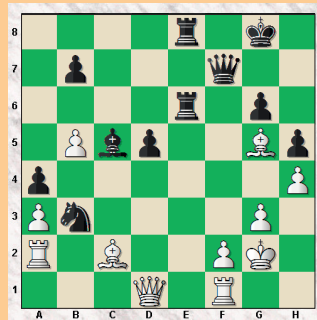
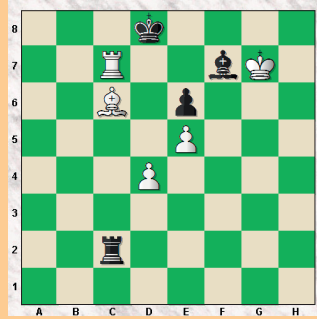
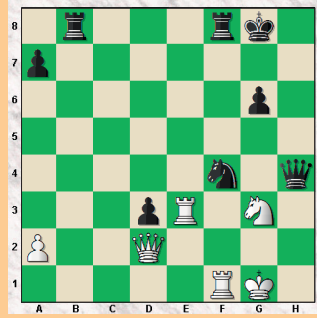
60...Ae2+ 61.Axe2 Kxf1+ (61. Şg2 Kxf1 62. Axf1 Vg4+ 63. Ag3 Af4+ 64.Şf2 Vh3 65.Şf3 Ah5 Siyah çok üstün.) 62.Şxf1 Kf8+ 63. Şg2 Kf2+ (63.Şg1 Oyunu biraz uzatırdı.) Beyaz terk etti 0-1

So, Wesley - Duda, Jan-Krzysztof, 8. Tur

Kale oyun sonunun kazanç olduğunu gören Beyaz, filleri değiştiriyor. 80. Kxf7 Kxc6 81.Şf6 Kc4 82.Şxf6 Kxd4 83.Kf8+ Şc7 84.Şe7 Kh4 Yataylardan şah çekmek için kaleyi kenara taşıyor ama olumsuzluk kısa kenardan şah çekmenin başarısızlığında yatıyor. 85.e6 Kh7+ 86.Şf6 Kh6+ 87.Şf7 Kh7+ 88.Şg6 Kh1 Şah çekişler bitti. 89.e7 Kg1+ Şh5 dikeylerden birkaç şah çekmenin yararı yok. Siyah terk etti. 1-0

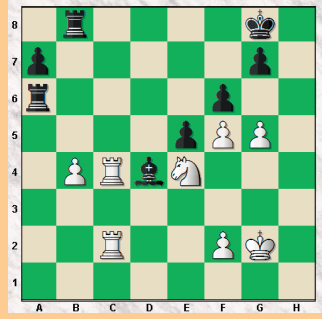
Carlsen, Magnus - Nakamura, Hikaru, 10. Tur

Siyah, f2 karesinden etkili bir şah çekmek üzere bir kaleyi gözden çıkarıyor ve 32... Ke1? oynuyor. Dünya şampiyonunun bu fedaya tepkisi çok sert! 33.Fxg6! Siyah terk ediyor. Çünkü ne yapsa kalite kaybediyor. 33...Vxg6 34. Kxe1 veya 33...Kxd1 34.Fxf7+ Şxf7 35.Kxd1 1-0 Carlsen, turnuvayı 9,5 puanla birinci bitirdi.

Radjabov, Timur - Shankland, Sam, 2.Tur

Siyah, f6 piyonunu korudu ama g7 piyonunun düşüşünü önleyemedi. 42.Kc8+ Kxc8 43.Kxc8+ Şf7 44.g6+ Şe7 45.Kg8 Arkaya dolanan kale Beyaz'a büyük üstünlük sağlıyor. Siyah terk ediyor. Beyaz, g piyonunu vezire yükseltir. 1-0

BİR KİTAP

Satrançta Hesaplama Kursu / Hasan Kılıçaslan

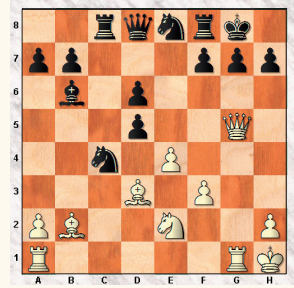
Milli oyuncu ve antrenör Hasan Kılıçaslan özgün bir satranç kitabı çıkardı. Temel satranç taktikleri, mat yapıları ve öğretici kısa oyunlarla süslenen Satrançta Hesaplama Kursu hem öğrenmek isteyenlere hem de öğreticilere yararlı olacak bir yapıt. Kitaptan bir örnek mat konumu:

Romantik stilin en önemli oyuncularından Anderssen'in (1818-1879) heyecanlı bir oyunu:

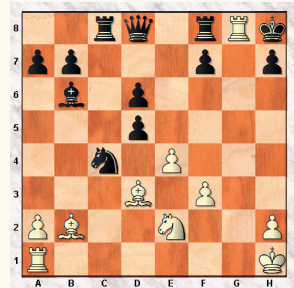
Pillsbury Matı

**Anderssen, A. - Suhle, B.
Breslau, 1859**

19.Vxg7+!! Axc7 Vezir fedasından sonra g dikeyi tamamen açılıyor. 20.Kxg7+ Şh8 21.Kg8+!!

21...Şxg8 22.Kg1+ Vg5 23.Kxg5+# 1-0

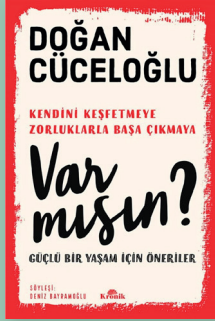
Bize Gönderilen Kitaplardan

Kendini Keşfetmeye, Zorluklarla Başa Çıkmaya

Var mısınız?

Doğan Cüceloğlu

Kronik

Geçen ay yitirdiğimiz Cüceloğlu'nun ölümünden önce yayınladığı bu son yapıtı vasiyeti andırıyor. Yalnızca psikoloji kariyeriyle değil, insan hayatına dokunan ve insana dair her hikâyeden şifa çıkarabilen bilgeliğiyle bu coğrafyanın en önemli biliminsanlarından. Herkes gibi aslında o da savaştı, keşfetti, hayata değer kattı. Yaşadıklarından, araştırmalarından yola çıkarak, diğer yapıtlarında olduğu gibi bu son eserinde de, 83 yıllık ömrünün bir birikimi olarak, herkesin merak ettiği “hayati” sorulara en samimi cevapları sundu: “Hayatın anlamı nedir? İnsan kendini nasıl geliştirir? Umut-suzluk nasıl aşılır? Sorular, sorunlar, kalabalıklar içinde yalnızlıklar nasıl kaldırılır? Tutunacak bir dalı kalmayan yapraklar gibi titreyen yürekler nasıl ısıtılır? Sisler, sesler içinde

çıkış yolları nasıl bulunur?” 10 yaşında yitirdiği annesinin, doğup büyüdüğü toprakların, Silifke'nin özlemiyle yanıp tutuşan yüreğini dizginleyen Cüceloğlu içindeki çocuğu keşfederek, yaşatarak insanca yaşamak için iletişim donanımlarını gösterdi. Öğretmenlerine, öğrencilerine vefayı tattırdı: “Gençliğimde gergin, stresli, mutsuz günlerim çok oldu. Kendimi suçlu hissettiğim, değersiz gördüğüm dönemler yaşadım. Şimdi hayatım anlamlı, coşkulu ve şükür duygusuyla dopdolu... Neden? İçinde yaşadığım koşulların iyileşmesinden mi? Geliştirdiğim farkındalıkların sonucu mu?”

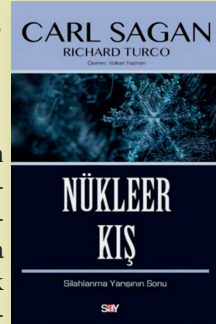
Nükleer Kış

Silahlanma Yarışının Sonu

Carl Sagan-
Richard Turco

Say Yayınları

Türkiye'nin yeni gündemi “Uzay” denince Dünya’da akla gelen ilk ad, Türklerin sesini uzaya gönderen Sagan’dır. Uzay aşkına Annesi 5 yaşında kütüphaneye “Uzay” kitabı bulmaya yolladığında tutuldu. 44 yıl önce fırlatılan, şimdi 15 milyar kilo-

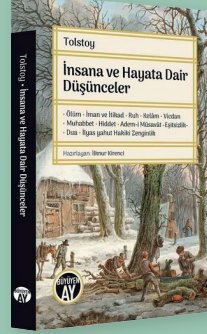

metre ötede yolculuğunu sürdüren “Voyager 1”’in yapımında çalıştı. Araca uzayda bir yerlerde yaşayanlar varsa, onlara içinde Arkadaş Prof. Kuniholm’un seslendirdiği: “Sayın Türkçe bilen arkadaşlarımız sabah şerifleriniz hayırlı olsun!” Türkçe mesajın da olduğu paslanmaz plak koydu. Uzaydan çektiği Dünya’nın fotoğrafını insanlığa gösteren, Sagan: “Gezegelimiz, çevremizi saran o büyük evrensel karanlığın içerisinde yalnız başına duran bir toz zerreciğidir. İçinde yaşadığımız bilinmezlik ve bütün bu enginliğin içerisinde, başka bir yerden bir yardımın gelip bizi bizden kurtaracağına dair hiçbir ipucu yoktur(...) Dünya şu ana kadar, yaşam barındırdığı bilinen tek gezegen. En azından yakın gelecekte, türümüzün göçebileceği başka hiçbir yer yok. Evet, ziyaret ediyoruz ama henüz yerleşemiyoruz. Beğenmeniz de beğenmeseniz de şu an için dünya yaşadığımız tek yer.” “Bugün devletler doğrudan çatışmak yerine “vekiler” kullanarak örtülü şekilde savaşıyorlar. İki devlet bir çatışma bölgesinde “dost” gibi davranırken bir başka çatışma bölgesinde “düşman” gibi davranabiliyor.” Ölümünden sonra arkadaşı Turco’nun hazırladığı kitabıyla Sagan, Nükleer çılgınlığı, insanlığın yaşam bulduğu dünyayı kendi eliyle yok edebileceğini anlatıyor.

İnsana ve Hayata Dair Düşünceler

Tolstoy

Büyüyenay
Yayınları

İnsanlığı dünyaya nimetlerinden yararlandırmak için çarpınan yüreklerdir; yazarlar, şairler, düşünürler, sanatçılar, biliminsanları. Kanatlarıyla güzellikleri taşıyan çevirmenler uzakları yakın eder. Kiminin adı yoktur, çoğunun adı da bilinmez. Kitap arkeoloğu Mustafa Kirenci ve çevirmen İlknur Kirenci Osmanlı dünyasında çarpınan yürekleri bugüne taşıyor. İşte çağdaş dünya edebiyatının usta adı Tolstoy’u Osmanlı toplumuna taşıyan bir yapıt: “Kendi kanununa göre yaşamak için arıya uçmak, yılanı sürünmek, balığa yüzmek ve insana da muhabbet lazımdır. Bundan dolayı insan, insanları seveceği yerde onlara fenalık ederse, kuşun yüzmeye, balığın uçmaya başlaması gibi garip bir harekette bulunmuş olur. At düşmandan kendi süratli koşmasıyla kurtulur. Horoz gibi ötemediğinden bedbaht değildir; ancak, kendisine ihsan olunan süratli koşmasını kaybederse bedbahttır. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: DERİN MERVE YILMAZ, İZMİR

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını iletterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

T Ü R K S A N A T Ç I L A R

FADİME BALTACIOĞLU

İlk derslerini babası, Cumhuriyet'in ilk rektörü Ord. Prof. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'dan aldı. Özel yetenekli çocuklara tanınan haklar kapsamında Paris'e gönderilecekti. Ailesi: "Burada da son derece yetenekli öğretmenler, ustalar var" deyip Akademi'nin kalıpcı eğitimi yerine, Mahmud Cuda'dan özel resim öğrenimi görmesini sağladı. Yeni kuşaktandı ama dünyayı saran yeni akımlara körü körüne özenmedi. "İlhamını Türk sanat ve folklorundan aldı."

İlk sergisini öğretmeni Mahmut Cuda ve Babası ile birlikte açtı.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320